

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

**Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΥΦΛΩΝ ΑΤΟΜΩΝ / ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ
ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΤΗΣ ΟΡΑΣΗΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ (ΚΕΑΤ)
ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΥΦΛΩΝ**

ΕΠΟΠΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: ΚΟΤΣΙΑΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΝΙΚΟΛΕΤΑ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2004

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Σε αυτό το σημείο θεωρούμε υποχρέωση μας να ευχαριστήσουμε όλους όσους συνέβαλλαν με το δικό τους μοναδικό τρόπο στην εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας.

Καταρχήν οφείλουμε ένα μεγάλο ευχαριστώ στην υπεύθυνη καθηγήτρια της πτυχιακής μας εργασίας Κα. Παπαδάκη Βασιλεία, καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Κρήτης. Χωρίς τη σημαντική εμπειρία, τις γνώσεις και την καθοδήγηση της καθ' όλη τη διάρκεια της διεξαγωγής της παρούσας εργασίας, δεν θα είχαμε φτάσει στο σημερινό αποτέλεσμα. Την ευχαριστούμε λοιπόν για την εποικοδομητική συνεργασία που είχαμε μαζί της.

Ευχαριστούμε επίσης την κοινωνική λειτουργό του ΚΕΑΤ, Κα Πανηγυράκη Μαρία για το αμέριστο ενδιαφέρον και την προθυμία της να συνδράμει με το δικό της τρόπο καθώς και για τη σημαντική βοήθεια σε βιβλιογραφικό υλικό που μας προσέφερε.

Τον Κο Ευδοκάκη, καθηγητή του ΚΕΑΤ για τη σημαντική συνεργασία που είχαμε σχετικά με την εκπόνηση του ερευνητικού μέρους και τη λήψη των αφηγήσεων από τους τυφλούς μαθητές του γυμνασίου και του λυκείου.

Ακόμα ευχαριστούμε ιδιαίτερα τα μέλη του προσωπικού του ΚΕΑΤ που πρόθυμα δέχτηκαν να συμβάλλουν στο Α' μέρος της έρευνάς μας μέσω των συνεντεύξεων που μας παραχώρησαν.

Τέλος, το πιο μεγάλο ευχαριστώ το οφείλουμε στα άτομα με αναπηρίες της όρασης που συμμετείχαν στη διεξαγωγή αυτής της πτυχιακής εργασίας, που μας προσέφεραν αμέριστα τον προσωπικό τους χρόνο και μοιράστηκαν μαζί μας τις προσωπικές τους εμπειρίες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	6
2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	9
2.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΞΙΣΩΣΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	10
2.2 ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΙΣΟΤΙΜΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ	12
2.3 ΤΟΜΕΙΣ ΣΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΙΣΟΤΙΜΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	14
2.4 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	20
3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ	21
3.1 ΜΟΝΤΕΛΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	22
4. ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ / ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	25
4.1 ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΔΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	28
5. Η ΤΥΦΛΩΣΗ ΩΣ ΦΥΣΙΚΟ ΕΜΠΟΔΙΟ	32
5.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΥΦΛΩΣΗΣ.....	32
5.2 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΤΥΦΛΩΣΗΣ	32
5.3 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΟΡΑΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	34
6. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΥΦΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	37
7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΥΦΛΩΝ (ΚΕΑΤ)	39
7.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΚΕΑΤ.....	39
7.2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΕΑΤ	39
7.3 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΕΑΤ	41
8. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	47
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	65
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	69

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της πτυχιακής μας εργασίας είναι “η εκπαίδευση των τυφλών ατόμων / ατόμων με προβλήματα όρασης στην Ελλάδα - η περίπτωση του ΚΕΑΤ (Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών Ατόμων)”.

Η κατοχύρωση του δικαιώματος στην εκπαίδευση και η διευκόλυνση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρίες της όρασης σ’ αυτήν είναι ένα πολύ σημαντικό θέμα καθώς συνδέεται με τη δυνατότητα ένταξής τους στην αγορά εργασίας και την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Η μελέτη του ΚΕΑΤ ως μοντέλο εκπαίδευσης έγινε μέσω : α) της διερεύνησης των απόψεων ατόμων με αναπηρίες όρασης που φοιτούν στο γυμνάσιο- λύκειο ή έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευση τους για τον τρόπο που βίωσαν ή βιώνουν το συγκεκριμένο μοντέλο εκπαίδευσης. β) της διερεύνησης των απόψεων μελών του προσωπικού του ΚΕΑΤ για την παρεχόμενη μέσω του ΚΕΑΤ εκπαίδευση.

Στην έρευνά μας χρησιμοποιήσαμε την ποιοτική μέθοδο ακολουθώντας τους παρακάτω δύο τρόπους συλλογής δεδομένων:

- 1.Πραγματοποίηση ημιδομημένων συνεντεύξεων με μέλη του προσωπικού του ΚΕΑΤ και της διοίκησης με στόχο να αναφερθούν τα αρνητικά και θετικά σημεία του συγκεκριμένου μοντέλου εκπαίδευσης.
- 2.Πραγματοποίηση συνεντεύξεων αφηγηματικού χαρακτήρα με άτομα με αναπηρίες της όρασης που φοιτούν στο γυμνάσιο / λύκειο ή έχουν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους. Τους ζητήθηκε να αφηγηθούν μια ευχάριστη και μια δυσάρεστη εμπειρία που αφορά στο σύστημα εκπαίδευσης που βίωσαν στο ΚΕΑΤ.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από επτά (7) κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στους εννοιολογικούς προσδιορισμούς της αναπηρίας μέσα από το ιατρικό και κοινωνικό μοντέλο, στην ταξινόμηση όρων σχετικά με την αναπηρία και στις μορφές της αναπηρίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η κοινωνική διάσταση της αναπηρίας. Ακολουθούν τα υποκεφάλαια εννοιολογικός προσδιορισμός της εξίσωσης των ευκαιριών και της ισότιμης συμμετοχής, προϋποθέσεις για ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες, τομείς στόχων και μέτρα προώθησης για την ισότιμη συμμετοχή.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στην εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρίες καθώς και στα μοντέλα εκπαίδευσης τους.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μία αναφορά στην ειδική εκπαίδευση / αγωγή στην Ελλάδα και στον τρόπο που παρέχεται στα πλαίσια της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ακολουθεί υποκεφάλαιο όπου συνοπτικά αναφέρονται οι ανισότητες και τα εμπόδια στην εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρίες στην Ελλάδα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η τύφλωση ως φυσικό εμπόδιο μέσα από τα υποκεφάλαια ορισμός, αίτια της τύφλωσης και δυσκολίες των ατόμων με αναπηρίες της όρασης κατά την αναπτυξιακή διαδικασία.

Το έκτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τον τρόπο που διαμορφώνεται η ειδική εκπαίδευση για άτομα με προβλήματα όρασης μέσα από τις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Το έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζει το Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών τη λειτουργία του, τις υπηρεσίες και τα προγράμματα του.

Το επόμενο κεφάλαιο αφορά στη μεθοδολογία της έρευνας και στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων του Α' και Β' ερευνητικού μέρους της.

Ακολουθούν τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της πτυχιακής εργασίας, η βιβλιογραφία και τα παραρτήματα.

Για την ολοκλήρωση του θεωρητικού μέρους της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική και ηλεκτρονική αναζήτηση. Το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των βιβλιογραφικών πηγών δεν αναφέρονταν ειδικά στο θέμα της τύφλωσης αποτέλεσε δυσκολία στη συλλογή υλικού για τη μελέτη του συγκεκριμένου θέματος. Αξίζει να σημειωθεί ότι σημαντική πηγή πληροφόρησης αποτέλεσε το ΚΕΑΤ προσφέροντας χρήσιμο υλικό που αφορούσε στο θέμα της πτυχιακής εργασίας. Η περιορισμένη ελληνική βιβλιογραφία σχετικά με την ποιοτική μέθοδο συλλογής δεδομένων αποτέλεσε μια ακόμη δυσκολία.

1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Πριν προχωρήσουμε στην μελέτη του θέματος που επιλέξαμε θεωρούμε απαραίτητο να αναφερθούμε στην έννοια της αναπηρίας. Οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί της αναπηρίας προκύπτουν είτε μέσα από το ιατρικό-βιολογικό μοντέλο, είτε από το κοινωνικό μοντέλο. Το ιατρικό-βιολογικό ορίζει την αναπηρία δίδοντας έμφαση στην παθολογία και στην ανατομία της βλάβης. Το κοινωνικό μοντέλο προσεγγίζει την αναπηρία δίδοντας έμφαση στις δυσκολίες που συνδέονται με το περιβάλλον του ανάπηρου ατόμου και παρεμποδίζουν την ισότιμη συμμετοχή.

Σύμφωνα με τον ορισμό του Κοινωνικού και Οικονομικού Συμβουλίου του Ο.Η.Ε «ανάπηρο άτομο θεωρείται οποιαδήποτε άτομο δεν μπορεί να εξασφαλίσει μόνο του όλες ή κάποιο μέρος από τις ανάγκες μιας φυσιολογικής ατομικής ή και κοινωνικής ζωής λόγω κάποιου εκ γενετής ή επίκτητου σωματικού ή διανοητικού μειονεκτήματος». (Σταθόπουλος, 1996, σ. 323)

Το 1980 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ) υιοθέτησε τη διεθνή ταξινόμηση των όρων «περιορισμός» (impairment), «αναπηρία» (handicap), «ανικανότητα» (disability) βάσει της οποίας γίνεται σαφής διάκριση των παραπάνω όρων μεταξύ τους. «Με τον όρο **ανικανότητα** (disability) ορίζεται η κατάσταση που αντιστοιχεί σε μερική ή ολική μείωση της ικανότητας στην εκτέλεση μιας δραστηριότητας με ένα συγκεκριμένο τρόπο ή μέσα στα όρια του φυσιολογικού. Με τον όρο **αναπηρία** (handicap) εννοείται η απώλεια ή ο περιορισμός των ευκαιριών κάποιων ατόμων να συμμετέχουν στη ζωή της κοινότητας ισότιμα με τους άλλους ανθρώπους. Με τον όρο **περιορισμός / βλάβη** (impairments) ορίζεται η κάθε απώλεια ή ανωμαλία της ψυχικής, ανατομικής δομής ή λειτουργίας». (ΟΗΕ, 1994, σ. 4). Η ανικανότητα (disability) ορίζεται σύμφωνα με το νομοσχέδιο για τη διάκριση της αναπηρίας (Disability Discrimination Act, 1996) ως «η φυσική ή η πνευματική βλάβη /περιορισμός η οποία έχει ουσιώδη και μακρά δυσμενή επίδραση στην ικανότητα του ατόμου να εκτελέσει τις καθημερινές του δραστηριότητες». (Disability Discrimination, 1996). «Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ) διακρίνει ανάμεσα στην αναπηρία (infirmite) ως ατομικό χαρακτηριστικό και τα λειτουργικά προβλήματα (troubles fonctionnels) που απορρέουν από αυτή (όρασης, ακοής, κίνησης, πνευματικά) και το μειονέκτημα (handicap) που το θεωρεί κοινωνική επίπτωση της αναπηρίας ή των λειτουργικών προβλημάτων. Η αντίληψη αυτή στηρίζεται στην αρχή ότι μια φυσική μειονετικότητα δεν είναι αναπηρία στο βαθμό που δεν αναστέλλει το άτομο από την αυτοολοκλήρωσή του. Άλλωστε οποιαδήποτε στιγμή της ζωής του το άτομο μπορεί να περάσει από τη μια κατάσταση αυτοφροντίδας σε μία κατάσταση μικρότερης ή μεγαλύτερης φυσικής εξάρτησης». (Νικολαΐδου, 1996, σ. 424)

Οι απόψεις αυτές άρχισαν να διατυπώνονται τη δεκαετία του '80 από τον Π.Ο.Υ. Η ταξινόμηση των νόσων, των βλαβών, των αναπηριών και των μειονεκτημάτων καθίσταται χρήσιμη για διάφορους τομείς, που ασχολούνται με την αναπηρία. Παράλληλα εκφράστηκαν

ανησυχίες για την «ιατροκεντρική» προσέγγιση της αναπηρίας, που είχε ως συνέπεια να μη δίδεται βαρύτητα στις συνθήκες του περιβάλλοντος που συμβάλλουν στην περιθωριοποίηση του ανάπηρου ατόμου. Ως προς αυτή την κατεύθυνση κινείται το κοινωνικό μοντέλο, στο οποίο γίνεται μία σαφής διάκριση ανάμεσα στην αναπηρία και στην ανικανότητα που πηγάζει από αυτή. «Η αναπηρία εξετάζεται ως ένα θέμα που συνδέεται άμεσα με την «ανάπηρη φύση» της κοινωνίας και όχι ως πρόβλημα που αφορά στα ίδια τα άτομα». (Εκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, 1994, σ. 10)

«Οι αναπηρίες ταξινομούνται ως προς τον χρόνο εκδήλωσης σε εκείνες με τις οποίες γεννιέται το βρέφος – τις συγγενείς αναπηρίες- και σε αναπηρίες οι οποίες μπορούν να προκληθούν σε κάποια χρονική στιγμή από κληρονομικά αίτια, ασθένεια ή ατύχημα». (Σταθόπουλος, 1996, σ. 323). Οι αναπηρίες διακρίνονται σε τέσσερα είδη: κινητικές ή σωματικές, αισθητηριακές, νοητικές-γνωστικές και συναισθηματικές. Συχνά όμως η αναπηρία έχει επιπτώσεις όχι μόνο σε ένα τομέα λειτουργικότητας του ατόμου, αλλά και σε άλλους τομείς (περιπτώσεις πολυαναπηρίας).

Οι μορφές και κατηγορίες αναπηρίας που απαντώνται είναι :

- Κώφωση ή βαρηκοΐα
- Τύφλωση (ολική ή μερική)
- Αναπηρία της κίνησης (ημιπληγία, παραπληγία, τετραπληγία)
- Αναπηρίες- παραλύσεις του εγκεφάλου (σπαστικότητα)
- Νοητική υστέρηση
- Άλλες αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις: α. Επιληψία, β. Νόσος του Χάνσεν, γ. Νεφρική ανεπάρκεια, δ. Μεσογειακή αναιμία ή συγγενής αιμορραγική διάθεση (Αιμορροφιλία), ε. Χρόνιες παθήσεις- σωματικές βλάβες-κατάκοιτοι, Βαριές αναπηρίες ποσοστού 67% και πάνω.
- Ψυχικές ασθένειες και άλλες αναπηρίες

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες άρχισε να δίδεται έμφαση στην κοινωνική διάσταση της αναπηρίας. Αυτή η αλλαγή στον τρόπο προσέγγισης φαίνεται μέσα από διάφορα κείμενα και διακηρύξεις, όπως η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Αναπήρων Ατόμων (9 Δεκεμβρίου του 1975). Σύμφωνα με την Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Αναπήρων Ατόμων επιβεβαιώνεται «η πίστη στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις βασικές ελευθερίες...και καλεί για εθνική και διεθνή δραστηριότητα με σκοπό να χρησιμοποιηθεί η Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες ως κοινή βάση και πλαίσιο αναφοράς για την προστασία αυτών των δικαιωμάτων». (ΟΗΕ, 1994, σ. 7)

Ο ΟΗΕ μετά από 11 χρόνια θα επιχειρήσει μια πιο ολοκληρωμένη προσπάθεια λήψης μέτρων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο μέσα από την ψήφιση των πρότυπων κανόνων για την εξίσωση των ευκαιριών για τους ανθρώπους με αναπηρίες. Αν και η ισχύς των πρότυπων κανονισμών δεν είναι υποχρεωτική από τα κράτη, είναι σημαντική καθώς αναγνωρίστηκε η ανάγκη για

πολύπλευρη και ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες σε όλους τους τομείς της ζωής.

Σημαντική επίσης είναι και η συμβολή της Διακήρυξης του Sundeberg το 1981, η οποία αναφέρεται στην ανάγκη για ανάπτυξη στρατηγικής και δράσης για την εκπαίδευση, την πρόληψη και την ένταξη των ανάπηρων ατόμων. Σύμφωνα με τη διακήρυξη θα εξασφαλιστεί η πλήρης συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες «αν οι κοινωνίες, οι ειδικές οργανώσεις, οι κρατικές αρχές στο σύνολο τους λάβουν υπόψη σε κάθε δράση τους για τα άτομα με αναπηρίες τις αρχές της συμμετοχής, ένταξης, ανάπτυξης της προσωπικότητας, αποκέντρωσης και διεπαγγελματικού συντονισμού». (Οδηγός του πολίτη με ειδικές ανάγκες, 2001, σ. 53)

2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Ύστερα από την αναφορά σε εννοιολογικούς προσδιορισμούς της αναπηρίας θεωρήσαμε σημαντικό να αναφερθούμε και στην κοινωνική της διάσταση. Οι άξονες που θα κινηθούμε για να την εξετάσουμε είναι δύο. Ο πρώτος είναι το κοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας και ο δεύτερος σχετίζεται με την υιοθέτηση πολιτικών και δράσεων για την αναπηρία.

Προτού προχωρήσουμε στις σύγχρονες αντιλήψεις για την αναπηρία θεωρούμε ενδιαφέρον να δούμε συνοπτικά την αντιμετώπιση της αναπηρίας γενικότερα μέσα στο πέρασμα των χρόνων, καθώς και μέσω των πολιτιστικών και κοινωνικών αντιλήψεων. Η αναπηρία περιγράφεται σε πολλούς πολιτισμούς «αδρά μέσα από αιτίες που πιστεύεται ότι προκαλούν κάποια βλάβη/ αναπηρία/ ανικανότητα. Θεωρείται ότι, α) οι αναπηρίες προκαλούνται από άλλους ανθρώπους, β) ο ίδιος ο άνθρωπος (με τη συμπεριφορά του) τις προκαλεί στον εαυτό του και γ) προκαλούνται από τη μοίρα, τη φύση ή το θέλημα του Θεού». (Γκουρτζιάν, 1994, σ. 186)

«Οι Ανατολικοί θεωρούν τη φυσική ανικανότητα ως μη αναστρέψιμη από ιατρικά μέσα. Η στάση τους απέναντι στα ανάπηρα άτομα είναι αυτή της παθητικής αποδοχής της μοίρας καθώς και το αίσθημα οίκτου απέναντι σε αυτά. Οι ευρωπαϊκές- δυτικές κοινωνίες με κάποιο επίπεδο τεχνολογικής ανάπτυξης και με τη ύπαρξη μικρών αγροτικών κοινοτήτων είχαν την τύχη να ζουν σε μία κατάσταση που θα ονομάζαμε 'φυσική ένταξη'. Αυτό σημαίνει ότι τα ανάπηρα άτομα ήσαν μέρος της οικογένειας και μιας κοινότητας, όπου ικανοποιούνται οι βασικές τους ανάγκες και μπορούσαν να βρουν ρόλους με σημασία για τους εαυτούς τους, ανάλογα με τις φυσικές και διανοητικές ικανότητες». (Γκουρτζιάν, 1994, σ. 187) Τέλος στις αναπτυσσόμενες κοινωνίες υπάρχει μία ποικιλία απόψεων και αντιμετώπισης της αναπηρίας «από εξοστρακισμό και αφανισμό των ανάπηρων ατόμων μέχρι αποδοχής και θεώρησης τους ως κάτι ιερό». (Γκουρτζιάν, 1994, σ. 187)

«Βέβαια, παρά την πρόοδο των κοινωνικών αντιλήψεων, οι προκαταλήψεις για τα ΑΜΕΑ¹ συντηρούνται σε μεγάλο βαθμό μέσα στα παλαιότερα πλαίσια αντιμετώπισης όπου: α) Τα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι άτομα που χρειάζονται τη βοήθεια των άλλων (κυρίως του άμεσου οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος), που «πρέπει» να την προσφέρουν ωθούμενοι από αισθήματα συμπόνιας και αλληλεγγύης προς τους σωματικά μειονεκτούντες συνανθρώπους τους. β) Λόγω της φυσικής τους «αναπηρίας» και της εξάρτησης που απορρέει από αυτή, τα ΑΜΕΑ είναι υποχρεωμένα να υποταχθούν στο οικογενειακό, φιλικό και κοινωνικό περιβάλλον που τους προσφέρει αυτή η βοήθεια. γ) Η μειωμένη προσφορά των ΑΜΕΑ, ως μελών μιας κοινωνίας που στηρίζεται στην παραγωγική / καταναλωτική δυνατότητα των μελών της, τα περιθωριοποιεί εξ ορισμού, αφού είναι δύσκολο σ' αυτά να διεκδικήσουν επί ίσοις όροις τα δικαιώματά τους, μη έχοντας

¹ Συντομογραφία της έκφρασης Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες

την αντίστοιχη κοινωνικοοικονομική ισχύ. Παραμένει μόνο η υποχρέωση της πολιτείας και η φιλανθρωπική διάθεση των πολιτών να προσφέρουν σε εθελοντική βάση τη βοήθειά τους. Η στάση αυτή απορρέει από την απουσία μέχρι πρόσφατα, ακόμα και στις τεχνολογικά προηγμένες χώρες της δύσης, νομοθετικών ρυθμίσεων που λαμβάνουν πρόνοια για την ενεργό συμμετοχή των ΑΜΕΑ στην κοινωνική ζωή και για τη διαμόρφωση του αστικού περιβάλλοντος με στόχο το μη αποκλεισμό (ή τη διευκόλυνση συμμετοχής) των ΑΜΕΑ από την ενεργό δράση». (Νικολαΐδου, 1996, σ. 427-428)

«Η αντιμετώπιση της αναπηρίας από την κοινωνία, μέχρι πρόσφατα χαρακτηριζόταν από ανάμεικτα συναισθήματα οίκτου και προκατάληψης. Οπωσδήποτε οι βαριά ανάπηροι παλαιότερα εθεωρούντο πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Το άσυλο ήταν αυτό που προσέφερε προστασία και στοιχειώδη φροντίδα». (Γκουρτζιάν, 1994, σ. 187) Μετά το τέλος του 2^{ου} παγκοσμίου πολέμου άρχισαν να αναφέρονται έννοιες όπως *ενσωμάτωση* και *ομαλοποίηση*, οι οποίες δείχνουν την πορεία συνειδητοποίησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες.

Στο κοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας, όπως έχει ήδη αναφερθεί πέρα από τη σαφή διάκριση που γίνεται μεταξύ ανικανότητας και αναπηρίας γίνεται σαφής αναφορά στην κοινωνία και στην άρση των εμποδίων εκείνων, που δυσχεραίνουν την ισότιμη συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στην κοινωνική ζωή. Δεν τίθεται μόνο προβληματισμός για την αναπηρία σε επίπεδο ατόμου, αλλά δίδεται έμφαση στη σχέση του ατόμου και των περιβαλλοντικών συνθηκών. (ΟΗΕ, 1994, σ. 7)

«Παρόλα αυτά ο δρόμος είναι μακρύς, ακόμη μέχρι η κοινωνική διάσταση της αναπηρίας να ενσωματωθεί στο ιδεολογικό υπόβαθρο των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και των προνοιακών τους συστημάτων». (ΟΗΕ, 1994, σ. 5)

Οι πολιτικές «που υιοθετούνται υπέρ των ατόμων με αναπηρίες είναι αποτέλεσμα των τελευταίων 200 χρόνων. Με πολλούς τρόπους αντανakλούν τις γενικές συνθήκες διαβίωσης, τις κοινωνικές και τις οικονομικές συνθήκες των διαφορετικών εποχών». (ΟΗΕ, 1994:2)

Ουσιαστικά ο ΟΗΕ ασχολείται με την αναπηρία τη δεκαετία 1983-1992, όπου καταρτίζει και υιοθετεί ένα κείμενο κανονισμών για την εξίσωση των ευκαιριών για τους ανθρώπους με αναπηρίες στη 48^η γενική του συνέλευση στις 20/12/1993 .

Αν και η εφαρμογή των κανονισμών δεν είναι υποχρεωτική, αποτελούν για τα κράτη- μέλη που τους υιοθετούν μία ηθική δέσμευση και μια βάση για την ανάπτυξη προγραμμάτων για τα ανάπηρα άτομα. Επίσης αποτελεί βάση διεκδίκησης των ατόμων με αναπηρίες για την ισότιμη συμμετοχή τους και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

2.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΞΙΣΩΣΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μία αναφορά στις έννοιες *εξίσωση ευκαιριών*, *ίσα δικαιώματα*, *ισότιμη συμμετοχή* καθώς και σε άλλες που σχετίζονται με αυτές.

«Ο όρος εξίσωση ευκαιριών σημαίνει τη διαδικασία μέσα από την οποία τα διάφορα κοινωνικά συστήματα και το περιβάλλον, όπως οι υπηρεσίες, οι δραστηριότητες, οι πληροφορίες, τα βιβλία και τα ενημερωτικά έντυπα γίνονται προσπελάσιμα σε όλους και ιδιαίτερα στους ανθρώπους με αναπηρίες.

Η αρχή των ίσων δικαιωμάτων σημαίνει ότι οι ανάγκες των ανθρώπων έχουν ίση σημασία και ότι οι κοινωνίες πρέπει να σχεδιάζονται με βάση αυτές και ότι όλοι οι πόροι πρέπει να χρησιμοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζουν στον καθένα ίσες ευκαιρίες για συμμετοχή». (Εκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, 1994, σ. 14)

Επίσης πολλοί θεωρούν ότι «οι ίσες ευκαιρίες αποτελούν μία δυναμική λειτουργία της αρχής της ισότητας, που αφορά στη διαδικασία και στα μέτρα που χρειάζονται για την εξίσωση των ευκαιριών των ατόμων και των ομάδων, την απασχόληση, την κοινωνική προστασία και κατοχύρωση ως άτομα». (Εκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, 1994, σ. 15)

Εκτός από τον Ο.Η.Ε μέσα στην ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία υπάρχουν ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κρατών-μελών σχετικά με τη ισότητα των ευκαιριών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Η αναγνώριση από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης της αρχής της ισότητας των ευκαιριών για όλους συνεπάγεται ότι θα πρέπει τα κράτη-μέλη να συμμετάσχουν στην προσπάθεια για εξάλειψη των διακρίσεων εις βάρος των αναπήρων και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Στον κοινωνικό χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εργαζομένων (άρθρο 26) αναφέρεται: «Κάθε άτομο με ειδικές ανάγκες ανεξάρτητα από την προέλευση και τη φύση της αναπηρίας του πρέπει να απολαύει συγκεκριμένων πρόσθετων ευεργετημάτων με σκοπό να ευνοηθεί η επαγγελματική και η κοινωνική του ένταξη». (Ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία, 1996, σ. 1-2)

Οι συνέπειες της άνισης μεταχείρισης του ανάπηρου ατόμου λειτουργούν αθροιστικά ως προς την προσωπική, κοινωνική, επαγγελματική ολοκλήρωση ενός ατόμου. Η προσπάθεια για την εξίσωση ευκαιριών είναι μία διαδικασία που φέρει ως αποτέλεσμα αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της ζωής. Ενθαρρύνει τη συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων σε όλα τα επίπεδα της ανθρώπινης ζωής και την προσπάθεια τους να αντιμετωπίσουν τις διακρίσεις που καθημερινά βιώνουν.

Έννοιες που σχετίζονται άμεσα με το θέμα την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες είναι η *αυτόνομη διαβίωση* και η *προσαρμογή*. Δύο έννοιες πολύ στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους. Η μεν αυτόνομη διαβίωση θέτει ως στόχο την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση, ώστε να ενδυναμώνονται οι προσπάθειες των ατόμων με αναπηρίες για ισότιμη συμμετοχή σε κάθε πτυχή της κοινωνικής ζωής. Αναγνωρίζει το δικαίωμα των πολιτών με αναπηρίες να αποκτούν τον έλεγχο της ζωής τους εξετάζοντας επιλογές και λαμβάνοντας αποφάσεις. «Η φιλοσοφία της ανεξάρτητης διαβίωσης

αναγνωρίζει ότι οι άνθρωποι με αναπηρίες έχουν το δικαίωμα να διαχειρίζονται οι ίδιοι τη ζωή τους, να λαμβάνουν αποφάσεις οι ίδιοι και να συμμετέχουν ενεργά στην κοινότητα που ανήκουν. (Περιοδικό “ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΩΡΑ” για άτομα με ειδικές ανάγκες, (28/3/2003), *Τι είναι ανεξάρτητη διαβίωση*, [www.gr-arts/33il02].URL <http://www.disabled.gr>) Η φιλοσοφία της ανεξάρτητης διαβίωσης γίνεται πραγματικότητα μέσα από τη λειτουργία των κέντρων πληροφόρησης για την ανεξάρτητη διαβίωση, που ως αρχή τους ακολουθούν την προώθηση της ενσωμάτωσης και της πλήρους συμμετοχής. Το πρότυπο ανεξάρτητης διαβίωσης προσδίδει στο άτομο με αναπηρίες αυτοπεποίθηση και δύναμη, ώστε να προσπαθήσει να προσαρμόσει το περιβάλλον στις δικές του ανάγκες.

Η δε προσαρμογή σχετίζεται με την άρση των έμμεσων εμποδίων ως προς τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες. Έχει πρακτικό χαρακτήρα και αναφέρεται σε θέματα ωραρίου εργασίας, προσπελασιμότητας κτιρίων και σύνδεσης αναγκών των ατόμων με συγκεκριμένα προγράμματα.

Σύμφωνα με την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (1994) οι θεωρητικές διατυπώσεις της ισότιμης συμμετοχής είναι εύκολες όμως η εφαρμογή τους είναι δύσκολη. Ναι μεν ένα μεγάλο ποσοστό χωρών έχουν αποδεχθεί τις αρχές και τους κανόνες, ο δρόμος όμως για την ισότιμη συμμετοχή των αναπήρων ατόμων είναι μακρύς και δύσκολος και σίγουρα περνά μέσα και από την ενεργοποίηση των αναπήρων ατόμων για βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους.

2.2 ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΙΣΟΤΙΜΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Οι προϋποθέσεις για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες που περιγράφονται μέσα από τους κανονισμούς για την εξίσωση των ευκαιριών για τους ανθρώπους με αναπηρίες και είναι οι παρακάτω:

- Η αφύπνιση για δράση
- Ιατρική φροντίδα
- Αποκατάσταση
- Υπηρεσίες υποστήριξης

Οι παραπάνω προϋποθέσεις θα πρέπει να υπάρχουν στα κράτη που με τη διαμόρφωση κατάλληλων προνοιακών / κοινωνικών και άλλων προγραμμάτων θα προσπαθήσουν να συμβάλλουν με το δικό τους τρόπο θεσμικά και ηθικά στην επίτευξη της εξίσωσης των ευκαιριών και τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες στην κοινωνική ζωή .

Αφύπνιση για δράση

Η αφύπνιση για δράση αποτελεί την προσπάθεια ενημέρωσης για τα προβλήματα των ανθρώπων με αναπηρίες, τα δικαιώματά τους, τις ανάγκες τους και ότι άλλο μπορεί να τους αφορά. Για το λόγο αυτό λοιπόν, τα κράτη θα πρέπει να πληροφορούν τους πολίτες για

προγράμματα και υπηρεσίες σε σχέση με την αναπηρία. Να υποστηρίζουν εκστρατείες ενημέρωσης, που θα ενημερώνουν για όλα όσα αφορούν στα άτομα με αναπηρίες (πολιτικές, δικαιώματα, υποχρεώσεις), έτσι ώστε τα άτομα με αναπηρία να συμμετέχουν ισότιμα σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Επίσης σημαντικό ρόλο στην αφύπνιση δράσης διαδραματίζουν και τα ΜΜΕ, τα οποία προβάλλοντας με αισιόδοξο τρόπο και στις πραγματικές της διαστάσεις την αναπηρία θα βοηθήσουν στο να ξεπεραστούν τα εμπόδια για ισότιμη συμμετοχή. Στην προβολή της αναπηρίας με θετικό τρόπο θα μπορούσε να συμβάλει και η εκπαίδευση μέσα από την ενθάρρυνση για συμμετοχή σε προγράμματα δημόσιας εκπαίδευσης που αφορούν σε ανάπηρα άτομα.

Ιατρική φροντίδα

Μια ακόμη προϋπόθεση που θα πρέπει τα κράτη να εξασφαλίσουν, έτσι ώστε να υπάρξει ισότιμη συμμετοχή είναι η αποτελεσματικότερη ιατρική φροντίδα. «Αυτή θα επιτευχθεί μέσα από προγράμματα που εκτιμούν και θεραπεύουν έγκαιρα τις ανικανότητες αποκλείοντας ή περιορίζοντας τα αποτελέσματα της αναπηρίας». (ΟΗΕ, 1994, σ. 6) Στα προαναφερθέντα προγράμματα θα συμμετέχουν σε επίπεδο σχεδιασμού και αξιολόγησης κατά κύριο λόγο άτομα με αναπηρίες.

Το κράτος θα πρέπει να εγγυηθεί για την ποιότητα ιατρικής φροντίδας όλων των ανθρώπων καθώς και των ανάπηρων ατόμων μέσα από το εξειδικευμένο προσωπικό παροχής υπηρεσιών υγείας, κατάλληλης ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και γενικότερα υψηλής ποιότητας ιατρικής φροντίδας. Στη χώρα μας υπάρχει νόμος Ν.2238/1994 που ορίζει, ότι «αφαιρούνται από το εισόδημα του φορολογουμένου πάσχοντα από χρόνια ασθένεια, τυφλού, κωφάλαλου, τα έξοδα της νοσοκομειακής περίθαλψης εφόσον το ετήσιο απαλλασσόμενο εισόδημα τους δεν υπερβαίνει τις 600.000 δρχ». (Οδηγός του πολίτη με ειδικές ανάγκες, 2001, σ. 138)

Αποκατάσταση

«Ο όρος “αποκατάσταση” αναφέρεται διεθνώς στη διαδικασία που έχει στόχο να δώσει τη δυνατότητα στους ανθρώπους με αναπηρίες να φτάσουν και να διατηρήσουν σωματικά, αισθητηριακά, ψυχιατρικά και/ή κοινωνικά λειτουργικά επίπεδα, παρέχοντας τους τα εργαλεία να αλλάξουν τη ζωή τους προς ένα υψηλότερο επίπεδο ανεξαρτησίας. Η αποκατάσταση μπορεί να περιλαμβάνει μέτρα για να παρέχει και να αποκαθιστά λειτουργίες ή να αναπληρώνει την απώλεια ή την απουσία μιας λειτουργίας ή ενός λειτουργικού περιορισμού. Η διαδικασία της αποκατάστασης δεν περιλαμβάνει την αρχική ιατρική φροντίδα. Περιλαμβάνει μία πλατιά κλίμακα μέτρων και δραστηριοτήτων, που κυμαίνονται από τη βασική και γενική αποκατάσταση μέχρι εξειδικευμένα μέτρα, όπως επαγγελματική αποκατάσταση». (ΟΗΕ, 1994, σ. 5)

Με το πέρασμα των χρόνων η έννοια της αποκατάστασης διαφοροποιήθηκε. Τα πρώτα χρόνια δόθηκε έμφαση στην ιατρική αποκατάσταση. Σημαντικό ρόλο στην ιστορία της

αποκατάστασης διαδραμάτισαν τα κέντρα αποκατάστασης και αποδοχής των ατόμων με αναπηρίες, στα οποία με τον καιρό μετατοπίστηκε το κέντρο βάρους από την ιατρική φροντίδα σε υπηρεσίες υποστήριξης των ατόμων με αναπηρίες καθώς και στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων και μέτρων με στόχο την αποκατάσταση των ατόμων σε όλα τα επίπεδα της ζωής τους.

Στο νόμο ΠΔ4-10/1995, άρθρο 24,ΦΕΚ 231 Α΄ προβλέπεται η ίδρυση και η λειτουργία κέντρων υποστήριξης και αποκατάστασης, η μελέτη και η εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων για την καλύτερη εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρίες στα πλαίσια των ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού. Ήδη λειτουργούν στην χώρα μας κάποια κέντρα κοινωνικής υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρίες. (Παράρτημα Νο Ι) «Τελευταία άρχισαν να δραστηριοποιούνται οργανώσεις «άμεσα θιγόμενων» αναπήρων, οι οποίες προσπαθούν να προβάλλουν το πρότυπο του ακηδεμόνευτου αναπήρου» (Περιοδικό “ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΩΡΑ” για άτομα με ειδικές ανάγκες, (3/3/2003), Πολιτική αποκατάστασης και ανάπτυξης, [www.gr-arts/polreh01].URL <http://www.disabled.gr>)

Στην Ελλάδα τίθεται ανάγκη δημιουργίας κέντρων αποκατάστασης αναπήρων ατόμων. Μέσα από κείμενα του ΟΗΕ περιγράφεται ο τρόπος που τα κράτη θα έπρεπε να προβλέπουν υπηρεσίες και μέτρα αποκατάστασης για τους ανθρώπους με αναπηρίες. Σε εθνικό και τοπικό επίπεδο είναι αναγκαία η ανάπτυξη προγραμμάτων αποκατάστασης για όλες τις ομάδες των ατόμων με αναπηρίες, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της ισοτιμίας και πλήρους συμμετοχής.

Υπηρεσίες υποστήριξης

Παράλληλα με την κλίμακα μέτρων και δραστηριοτήτων σε επίπεδο αποκατάστασης απαραίτητη κρίνεται και η ανάπτυξη υπηρεσιών υποστήριξης των ατόμων με αναπηρίες για την όσο το δυνατόν πιο ισότιμη συμμετοχή τους σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής. Η ανάπτυξη αυτή θα περιλαμβάνει τη διαμόρφωση βοηθητικών μηχανισμών και εξοπλισμού καθώς και την ύπαρξη καταρτισμένου προσωπικού που θα πλαισιώνουν τις υπηρεσίες υποστήριξης. Σημαντικό ρόλο στη ανάπτυξη των βοηθητικών μηχανισμών διαδραματίζει η υψηλή τεχνολογία, ενώ όσον αφορά στο ανθρώπινο δυναμικό είναι αναγκαία η συνεχιζόμενη κατάρτιση ώστε να γίνουν ικανοί στην παροχή υποστηρικτικών μηχανισμών.

Παράλληλα θα πρέπει τα άτομα με αναπηρίες να έχουν αποφασιστικό ρόλο στο σχεδιασμό, την οργάνωση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων, των υπηρεσιών και των μέτρων υποστήριξης. Επίσης θα πρέπει να έχουν εύκολη πρόσβαση στους βοηθητικούς μηχανισμούς από οικονομική άποψη.

2.3 ΤΟΜΕΙΣ ΣΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΙΣΟΤΙΜΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Μετά από την αναφορά στις προϋποθέσεις που σχετίζονται με την συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες προχωράμε σε μία σύντομη παρουσίαση των τομέων στους οποίους θα πρέπει να υπάρξουν παρεμβάσεις, ώστε να επιτευχθεί η ισότιμη συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων. Οι

τομείς αυτοί σύμφωνα με τους κανονισμούς του ΟΗΕ για την εξίσωση των ευκαιριών για τους ανθρώπους με αναπηρία είναι οι παρακάτω:

- Προσπελασιμότητα
- Εκπαίδευση
- Εργασία
- Διατήρηση των εισοδημάτων και κοινωνική ασφάλιση
- Οικογενειακή ζωή και ολοκλήρωση της προσωπικής ζωής
- Πολιτισμός
- Ψυχαγωγία και αθλητισμός
- Θρησκεία

Προσπελασιμότητα

Τα άτομα με αναπηρίες θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης τόσο στο φυσικό περιβάλλον (σπίτια, δημόσια κτίρια, εξωτερικούς χώρους) που ζουν και κινούνται, όσο και σε πληροφορίες και στην επικοινωνία.

«Υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στη φυσική αναπηρία και τον περιβάλλοντα χώρο. Ο διαμορφωμένος τεχνητά χώρος (το κτισμένο περιβάλλον) ανάλογα με τη διαμόρφωση του μπορεί να περιορίσει ή να εντείνει το βαθμό της φυσικής αναπηρίας ενός ατόμου. Μια φυσική αναπηρία απαλύνεται, αν η διαμόρφωση του κτισμένου περιβάλλοντος δεν στέκεται εμπόδιο και το αντίθετο. Με άλλα λόγια, ο σχεδιασμός και η πολεοδομική οργάνωση του κτισμένου περιβάλλοντος εντείνει ή περιορίζει τις φυσικές ιδιαιτερότητες. Ένα άτομο με ειδικές ανάγκες, όταν βρίσκεται σ' ένα διαμορφωμένο περιβάλλον με τέτοιο τρόπο ώστε να υποβοηθά την αυτονομία του, δεν εσωτερικεύει την αναπηρία του ως απόλυτα ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη της προσωπικότητας». (Νικολαΐδου, 1996, σ. 424)

Η πρόσβαση αποτελεί μία έννοια με ευρύ περιεχόμενο, που καλύπτει πολλούς τομείς.

«Στη χώρα μας η πρόσβαση στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον αλλά και στα μέσα μαζικής μεταφοράς βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα». (Εκθεση για την κατάσταση των ατόμων ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, 1994, σ. 29). Καθημερινά τα άτομα με αναπηρίες βιώνουν το πρόβλημα της ακατάλληλης ή ανύπαρκτης υποδομής σε δημόσιους χώρους και κτίρια. Παράλληλα ανεπαρκής πρόσβαση παρατηρείται και στην ενημέρωση και πληροφόρηση των ατόμων με αναπηρίες στη χώρα μας, όπου π.χ άτομα με αναπηρίες της όρασης αποκλείονται από πληροφορίες λόγω της μη διαδεδομένης χρήσης του συστήματος Braille.

Η προσπελασιμότητα αποτελεί ένα ζήτημα ιδιαίτερης σημασίας για τα άτομα με αναπηρίες της όρασης. Για το λόγο αυτό τα κράτη θα έπρεπε να αναγνωρίσουν τη σημασία της προσπελασιμότητας και στα δύο προαναφερθέντα επίπεδα (περιβάλλον και πληροφορία), ώστε να διευκολυνθεί η συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στην κοινωνική ζωή.

Σχετικά με την πρόσβαση στο φυσικό περιβάλλον προβλέπεται η λήψη μέτρων και η θέσπιση νόμων, που θα άρουν τα εμπόδια και θα κάνουν προσπελάσιμο το φυσικό περιβάλλον στους ανθρώπους. Στη διαδικασία αυτή σημαντικό ρόλο θα πρέπει να διαδραματίσουν τα άτομα με αναπηρίες ως προς τη περιγραφή των αναγκών για προσπελασιμότητα.

Σχετικά με τη πρόσβαση σε πληροφορίες και την επικοινωνία οι άνθρωποι με αναπηρίες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στην πλήρη πληροφόρηση για ότι μπορεί να τους αφορά π.χ δικαιώματα, διαθέσιμα προγράμματα. Έτσι λοιπόν τα κράτη θα πρέπει να αναπτύξουν στρατηγικές, που θα επιτρέπουν σε όλες τις ομάδες των ανάπηρων ανθρώπων να έχουν πρόσβαση στην πληροφόρηση και στην επικοινωνία. Στο θέμα της προσπελασιμότητας ιδιαίτερο ρόλο θα κατέχει και η χρήση των νέων τεχνολογιών (ειδικά προγράμματα Η/Υ για τυφλούς με μεγέθυνση ή ηχογραφημένη ανάγνωση). «Στο πανεπιστήμιο Μακεδονίας από το 1998 λειτουργεί ένα πρόγραμμα πρόσβασης σε υπηρεσίες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για τυφλούς και άτομα με περιορισμένη όραση, στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος ACCELERATE (Access to the modern Library Services for Blind and Partially Sighted People)». (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, *Υπηρεσίες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για τυφλούς και άτομα με περιορισμένη όραση: η εμπειρία της βιβλιοθήκης του πανεπιστημίου Μακεδονίας από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Accelerate*, (4/11/2003), [www.text/greek/bib9ath].URL <http://www.lib.uom.gr>)

Εκπαίδευση

Ένας δεύτερος τομέας που συμβάλλει στην ισότιμη συμμετοχή είναι και η πρόσβαση στην εκπαίδευση, μιας και αποτελεί προϋπόθεση για την ένταξη στην αγορά εργασίας.

Η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρίες εντάσσεται στον εθνικό εκπαιδευτικό σχεδιασμό. Υπάρχουν κράτη που παρέχουν εκπαίδευση σε ένα πλαίσιο γενικής εκπαίδευσης, γεγονός που προϋποθέτει από την πλευρά των κρατών την παροχή προγραμμάτων σπουδών ευέλικτων και προσαρμόσιμων στις ανάγκες των μαθητών με αναπηρίες, την προσφορά κατάλληλων διδακτικών εργαλείων (σύστημα γραφής Braille για τυφλούς μαθητές, νοηματικής γλώσσας για κωφούς) καθώς και την ύπαρξη καταρτισμένου διδακτικού προσωπικού.

Κάποια άλλα κράτη, όπως και η χώρα μας, σε περιπτώσεις που το γενικό σύστημα εκπαίδευσης δεν απαντά ακόμα επαρκώς στις ανάγκες όλων των ανθρώπων με αναπηρίες στηρίζει την ειδική αγωγή. Η ειδική αγωγή έχει ως στόχο «να προετοιμάσει τους μαθητές να μπουν στη γενική εκπαίδευση. Η ποιότητα της αντανάκλα τις νόρμες και τις φιλοδοξίες της γενικής εκπαίδευσης με την οποία θα έπρεπε να συνδέεται στενά. Τα κράτη θα πρέπει να έχουν ως στόχο να ενσωματώσουν βαθμιαία τις υπηρεσίες της ειδικής αγωγής στη γενική εκπαίδευση». (ΟΗΕ, 1994, σ. 9-10).

Εργασία

Ένας άλλος τομέας που συνδέεται άμεσα με την ισότιμη συμμετοχή είναι η εργασία καθώς αποτελεί μέσο ανθρώπινης επιβίωσης, ολοκλήρωσης και παράγοντα κοινωνικής συμμετοχής. Τα άτομα με αναπηρίες βιώνουν τη μη ισότιμη συμμετοχή τους στην εργασία, γεγονός που περίτρανα αποδεικνύεται μέσα από την ύπαρξη εμποδίων που αφορούν στην πρόσβαση τους σε χώρους απασχόλησης, στην επαγγελματική τους εκπαίδευση, στην παροχή επαγγελματικού προσανατολισμού και στις περιορισμένες θέσεις εργασίας.

Στην Ελλάδα κατά τις δεκαετίες του '80 και '90 θεσπίστηκαν κάποια μέτρα προστασίας για τα άτομα με αναπηρίες σε τομείς απασχόλησης και υλοποιήθηκαν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Ο νόμος Ν.1648/86 «θεσπίζει την ποσόστωση και αναγκαστική τοποθέτηση των ατόμων με αναπηρίες στους φορείς του δημοσίου τομέα και σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Επίσης ο ΟΑΕΔ ανέλαβε την παροχή υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού, κατάρτισης, απασχόλησης και υποστήριξης των ατόμων με αναπηρίες». (Οδηγός του πολίτη με ειδικές ανάγκες, 2001, σ. 195).

Για τα άτομα με αναπηρίες της όρασης προβλέπεται σύμφωνα με το νόμο Ν 2643/1998 (ΦΕΚ 220 Α΄) «η πρόσληψη τους σε δημόσιες υπηρεσίες Ν.Π.Δ.Δ και Ο.Τ.Α κάθε βαθμίδας για την κάλυψη του 80% των κενών θέσεων τηλεφωνητών οικιακών τηλεφωνικών κέντρων». (Οδηγός του πολίτη με ειδικές ανάγκες, 2001:202) Υπεύθυνοι φορείς υλοποίησης ορίζονται η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και ο ΟΑΕΔ. Ο νόμος Ν. 2643/1998 αναφέρεται στην πρόσληψη τυφλών δικηγόρων από το δημόσιο και ιδιωτικό φορέα σε ποσοστό 3%. Προβλέπονται επίσης «προγράμματα επιχορήγησης εργοδοτών και νέων επαγγελματιών για τα άτομα με αναπηρίες της όρασης σύμφωνα με την απόφαση 30278/23.3.2000 από τον υπουργό εργασίας, η οποία ισχύει για όλες τις ομάδες των ατόμων με αναπηρίες». (Οδηγός του πολίτη με ειδικές ανάγκες, 2001, σ. 208-209) Αρμόδιος φορέας εφαρμογής είναι ο ΟΑΕΔ.

Κλείνοντας αυτή τη συνοπτική αναφορά στα θέματα απασχόλησης των ατόμων με αναπηρίες θεωρούμε σημαντικό να αναφέρουμε την ύπαρξη ενός προγράμματος επιδότησης εργονομικής διευθέτησης του χώρου εργασίας των ατόμων με αναπηρίες, στα πλαίσια άλλων προγραμμάτων για νέες θέσεις εργασίας και καταπολέμησης του αποκλεισμού από την εργασία.

Παρόλα αυτά εκθέσεις της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΕΣΑΕΑ) αναφέρουν για την Ελλάδα ότι ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων με αναπηρίες παραμένουν έως και σήμερα εκτός του γενικού συστήματος τυπικής και άτυπης κατάρτισης. Έτσι γίνεται κατάρτιση των ατόμων με αναπηρίες σε επαγγέλματα και ειδικότητες, οι οποίες πολλές φορές δεν ανταποκρίνονται στις επιταγές της αγοράς εργασίας, γεγονός που ωθεί τα άτομα με αναπηρίες στην οικονομική και κοινωνική περιθωριοποίησή τους.

Μέσα από τα παραπάνω μπορεί κανείς να δει ότι η εργασία και τα θέματα που αφορούν σε αυτή είναι ζήτημα δομών και θεσμών μιας χώρας. Για το λόγο αυτό τα κράτη θα πρέπει να αναγνωρίσουν σε πρώτη φάση την αρχή της ισότιμης συμμετοχής στον τομέα της εργασίας στα άτομα με αναπηρίες, γεγονός που θα κάμψει τα εμπόδια διάκρισης εις βάρος τους. Η ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρίες στην αγορά εργασίας μπορεί να επιτευχθεί μέσα από μέτρα και δράσεις υποστήριξης, όπως επαγγελματική εκπαίδευση, άνοιγμα θέσεων στην αγορά εργασίας και οικονομική ενίσχυση σε επιχειρήσεις ανάπηρων ατόμων, όπου αυτά απασχολούνται. Αυτά τα μέτρα θα διευκόλυναν την ισότιμη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας. Επίσης η ανάπτυξη προγραμμάτων από την πλευρά των κρατών, σχετικά με την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρίες στους χώρους εργασίας και η ταυτόχρονη διευκόλυνση τους από την πλευρά της τεχνολογίας θα βοηθήσει αρκετά τις προσπάθειες των ατόμων για ισότιμη συμμετοχή τους στην εργασία.

Η ευαισθητοποίηση των εργοδοτών σε θέματα απασχόλησης ατόμων με αναπηρίες και η διαμόρφωση κινήτρων για την απασχόληση τους θα μπορέσουν να κάμψουν ένα ακόμα εμπόδιο προς την ισότιμη συμμετοχή. Σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει και η ανάπτυξη μιας ενιαίας εκπαιδευτικής επαγγελματικής πολιτικής, που θα συνεπικουρεί στην κατάλληλη επαγγελματική εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρίες για την αγορά εργασίας, ώστε τα ανάπηρα άτομα να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες των σύγχρονων κοινωνιών. Διότι είναι ουτοπικό να μιλάμε για ένα ενιαίο εκπαιδευτικό πλαίσιο και να δημιουργούμε από την άλλη ένα κλειστό πλαίσιο επαγγελματικής εκπαίδευσης για τα άτομα με αναπηρίες.

Διατήρηση εισοδημάτων και κοινωνική ασφάλιση

«Τα άτομα με ειδικές ανάγκες αποτελούν μία από τις πιο χαμηλές οικονομικά ομάδες του πληθυσμού και από τις πιο ευπαθείς σε περιόδους οικονομικής κρίσης». (Εκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, 1994, σ. 20) Ο λόγος που συμβαίνει κάτι τέτοιο είναι επειδή ορισμένοι αδυνατούν να απασχοληθούν λόγω της αναπηρίας τους ή κάποιων επιπλέον αναγκών που συνεπάγεται αυτή, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν επιπλέον οικονομικά προβλήματα από αυτά του υπόλοιπου πληθυσμού.

«Το Σύνταγμα του 1975 δεν κάνει αναφορά στην κοινωνική πρόνοια. Σε διάφορα όμως άρθρα γίνεται αναφορά στην υποχρέωση του κράτους για την κοινωνική προστασία και κοινωνική ασφάλιση των πολιτών». (Σταθόπουλος, 1996, σ. 61) Για το λόγο αυτό από τα κράτη, που παρέχουν κοινωνική ασφάλιση θα πρέπει να γίνει μια προσπάθεια επαγγελματικής αποκατάστασης των ανάπηρων ατόμων και παράλληλα θα πρέπει να παρέχεται επαρκής οικονομική υποστήριξη στα άτομα με αναπηρίες που δεν απασχολούνται, ώστε να διατηρήσουν ένα αξιοπρεπή επίπεδο διαβίωσης.

Η επιδοματική πολιτική σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες στην χώρα μας από εκθέσεις για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες χαρακτηρίζεται από χαμηλή έως και ανύπαρκτη. «Παρά το γεγονός ότι τις δεκαετίες '80 και '90 η επιδοματική πολιτική

διευρύνθηκε και καλύπτει πολλές κατηγορίες ατόμων με αναπηρίες, παρουσιάζει αδικίες». (Εκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, 1994, σ. 21) Τέτοιες αδικίες, όπως περιγράφονται σε εκθέσεις για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, είναι το χαμηλό ύψος των παροχών, που δεν επαρκεί για κάποιο ανάπηρο άτομο να καλύψει τις βασικές του ανάγκες και η καθυστέρηση καταβολής αυτών των παροχών. Στοιχεία που επιτάσσουν την αναδιαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου για τα επιδόματα των ατόμων με αναπηρίες.

«Από την άλλη μέσα στη δίνη οικονομικών αλλαγών και προβληματισμών των σύγχρονων κοινωνιών μπαίνει συχνά το ερώτημα για το μέλλον του κράτους πρόνοιας και την κρίση που περνά η κοινωνική ασφάλιση. Διατυπώνονται απόψεις για τον περιορισμό των κρατικών κονδυλίων για το κράτος πρόνοιας και ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας». (Σακελαρόπουλος, 1999, σ. 407-408). Παράλληλα όμως διατυπώνονται απόψεις, που τονίζουν την ανάγκη να μην υποβαθμιστεί ο ρόλος του κράτους στην παροχή κοινωνικής φροντίδας. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για όλους τους πολίτες και ιδιαίτερα για ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, όπως τα ανάπηρα άτομα.

Οικογενειακή ζωή και ολοκλήρωση της προσωπικής ζωής

Η οικογενειακή ζωή και η ολοκλήρωση της προσωπικής ζωής χαρακτηρίζονται ως τομείς της ισότιμης συμμετοχής των ατόμων με αναπηρίες, σύμφωνα με τους πρότυπους κανόνες του ΟΗΕ. Πολύ συχνά στις ανθρωπιστικές επιστήμες γίνεται αναφορά στο σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η οικογένεια στη ζωή ενός ανθρώπου, ως ένα «άτυπο δίκτυο φροντίδας». «Η οικογένεια θεωρείται το πιο σημαντικό άτυπο κοινωνικό δίκτυο όπως προκύπτει μέσα από έρευνες τόσο στη χώρα μας όσο και στις χώρες με διευρυμένα συστήματα κράτους πρόνοιας». (Στασινοπούλου, 1992, σ. 109)

Έτσι λοιπόν, τα κράτη θα πρέπει να τη στηρίζουν με κάθε τρόπο. Πιο συγκεκριμένα στις οικογένειες με άτομα με αναπηρίες θα πρέπει να παρέχεται συμβουλευτική σχετικά με την αναπηρία και τις συνέπειες της καθώς και ενημέρωση για τα προγράμματα στήριξης των αναπήρων. Παράλληλα θα πρέπει να παρέχονται υπηρεσίες που θα ανακουφίζουν τις οικογένειες προσωρινά και θα παρέχουν βοήθεια σε επίπεδο προσωπικής φροντίδας καθώς και προγράμματα στήριξης της οικογένειας για τα διάφορα επίπεδα κοινωνικής ζωής.

Η ολοκλήρωση της προσωπικής ζωής του ανάπηρου ατόμου είναι ένας ακόμα τομέας ισότιμης μεταχείρισης. Ένα από τα εμπόδια που συναντούν σε διάφορα επίπεδα της κοινωνικής ζωής τα ανάπηρα άτομα, είναι η προκατάληψη και η αρνητική στάση των άλλων ανθρώπων στο θέμα της τεκνοποίησης και της σεξουαλικότητας. Αυτή η προκατάληψη θα μπορέσει να ξεπεραστεί μέσα από την κατανόηση και τη γνώση της αναπηρίας, γεγονός που θα αλλάξει τις αντιλήψεις των ανθρώπων.

Πολιτισμός

Η ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες θα εξασφαλιστεί και μέσα από τον πολιτισμό. Μέσα από δραστηριότητες όπως ο χορός, η ζωγραφική και το θέατρο τα άτομα με αναπηρίες μπορούν να αξιοποιήσουν το δυναμικό τους τόσο προς όφελος τους, όσο και προς το όφελος της κοινότητας που ζουν και κινούνται. Παρόλα αυτά για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο θα πρέπει τα κράτη να διαμορφώσουν προσβάσιμες συνθήκες, που να επιτρέπουν στους ανθρώπους με αναπηρίες να συμμετάσχουν ισότιμα.

Ψυχαγωγία και αθλητισμός

Η προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρίες είναι περιορισμένη σε χώρους ψυχαγωγίας, ξενοδοχεία, στάδια, αίθουσες γυμναστικής με αποτέλεσμα να αποκλείονται από αυτούς.

Τα κράτη λοιπόν αφενός θα πρέπει να αναπτύξουν υποδομές προσβασιμότητας και αφετέρου θα πρέπει να πάρουν μέτρα, που θα προωθούν τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες τόσο στον αθλητισμό, όσο και στην ψυχαγωγία (αθλητικές εγκαταστάσεις, προγράμματα κοινωνικού τουρισμού, ύπαρξη εκπαιδευμένου προσωπικού για προπονήσεις).

Θρησκεία

Τέλος, η συμμετοχή σε θρησκευτικές δραστηριότητες είναι ένας ακόμη τομέας που συνδράμει στην ισότιμη συμμετοχή. Η δυσκολία όμως που παρατηρείται ως προς την πρόσβαση σε χώρους λατρείας καθώς και σε θρησκευτικά κείμενα είναι κάτι που εμποδίζει το ανάπηρο άτομο να συμμετέχει ισότιμα και ενεργά

2.4 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Έως τώρα έχει γίνει μία αναφορά στις προϋποθέσεις και στους τομείς στόχων που εξασφαλίζουν στα άτομα με αναπηρίες την ισότιμη συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα της ζωής. Για να προωθηθεί η ισότιμη συμμετοχή υπάρχει ανάγκη προβλεφθούν και να εφαρμοστούν κάποια μέτρα τόσο από τα κράτη όσο και από διάφορες οργανώσεις αναπήρων, τα οποία θα διευκολύνουν την προσπάθειά τους για ισότιμη συμμετοχή. Τα μέτρα αυτά σχετίζονται με:

- Την έρευνα και την πληροφόρηση
- Το σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων
- Τη νομοθεσία
- Τις οικονομικές πολιτικές και την ανάπτυξη προγραμμάτων σε εθνικό επίπεδο
- Τις οργανώσεις για άτομα με αναπηρίες
- Τη διεθνή συνεργασία οργανώσεων και κρατών για θέματα των αναπήρων

Μέσα από τα παραπάνω μέτρα θα μπορέσει να γίνει μία συντονισμένη προσπάθεια για την προώθηση της ισότιμης συμμετοχής των ατόμων με αναπηρίες. Στην εφαρμογή των ανάλογων μέτρων πολύ σημαντικό ρόλο θα πρέπει να αναπτύξουν τα κράτη, αλλά και οι οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο των αναπήρων

3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

Η εκπαίδευση αποτελεί ένα κοινωνικό θεσμό, ο οποίος μεταδίδει γνώσεις, αξίες, στάσεις στους ανθρώπους ενώ παράλληλα επίσημα πιστοποιεί και νομιμοποιεί τις γνώσεις σε μία κοινωνία. Η εκπαίδευση αποτελεί «θεσμό της αστικής κοινωνίας. Η αστική κοινωνία είναι η πρώτη που η ιδεολογία της περιέχει την αρχή του δικαιώματος στη μόρφωση για όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες» (Φραγκουδάκη, 1986, σ. 15).

Το σχολείο ως κοινωνικός θεσμός συντελεί «στην κοινωνικοποίηση και κοινωνική ενσωμάτωση των νέων μελών της κοινωνίας. Μεταδίδει επιλογή γνώσεων, ορισμένη παιδεία (κουλτούρα), ορισμένη μορφή εθνικής γλώσσας, μεταδίδει αρχές και αξίες που είναι κυρίαρχες στη συγκεκριμένη κοινωνία, αρχές και αξίες κοινωνικές και πολιτικές, αλλά και ηθικές, αισθητικές, φιλοσοφικές κ.ο.κ. Το σχολείο διαμορφώνει τις νεότερες γενιές ώστε να ενταχθούν στην κοινωνία, δηλαδή να αποκτήσουν συναίσθηση συμμετοχής στο εθνικό οικονομικό σύστημα οργάνωσης και καταμερισμού της εργασίας και να συμμετέχουν στο πολιτικό σύστημα της οργάνωσης της κοινωνίας». (Φραγκουδάκη, 1986, σ. 16-17)

Το 1981 στη Μάλαγα της Ισπανίας πραγματοποιήθηκε μία διεθνής διάσκεψη σχετικά με τη δράση και τις στρατηγικές για την εκπαίδευση και την ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, η οποία κατέληξε στην διαμόρφωση της διακήρυξης του Sundeberg. Στη διακήρυξη του Sundeberg αναφέρεται «η ανάγκη να γίνει συνείδηση η σπουδαιότητα της εκπαίδευσης, της επιστήμης, της κουλτούρας και της πληροφόρησης για την πλήρη ανάπτυξη των ατόμων με αναπηρίες. Θέτει ως αναγκαιότητα την ανάληψη δράσεων και στρατηγικών που θα στηρίζονται στις αρχές της συμμετοχής, ένταξης, ανάπτυξης της προσωπικότητας, αποκέντρωσης και διεπαγγελματικού προσανατολισμού». (Οδηγός του πολίτη με ειδικές ανάγκες, 2000, σ. 53). Για την υλοποίηση των διατάξεων (των διακηρύξεων) που αφορούν στην κατοχύρωση του δικαιώματος για παροχή εκπαίδευσης στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες εφαρμόζεται ο θεσμός της Ειδικής Αγωγής / Εκπαίδευσης.

«Η ειδική εκπαίδευση που παρέχεται στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες συνίσταται σε μέτρα και υπηρεσίες που υποστηρίζουν την ισότιμη μεταχείριση των ατόμων με αναπηρίες και καλύπτουν τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες». (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, *Ειδική Εκπαίδευση*, (8/4/2003), [www.public-library].URL <http://www.dea.gr>) «Σκοπός της «ειδικής αγωγής» είναι: η υποστήριξη και η βελτίωση της σωματικής, της συναισθηματικής, της πνευματικής και κοινωνικής κατάστασης των παιδιών και των εφήβων. Επίσης, βασική επιδίωξη της είναι η επαγγελματική τους αποκατάσταση και μέσω αυτής η κοινωνική τους ενσωμάτωση. Με άλλα λόγια, η «ειδική αγωγή» δεν είναι μία απλή εκπαιδευτική διαδικασία, είναι μία συνολική βοήθεια ζωής, που πρέπει να παρέχεται σε όλα εκείνα τα νεαρά άτομα που κατατρέχονται από την πίεση κάποιας προσωπικής αντίξοης κατάστασης». (Κρουσταλάκης, 2000, σ. 13)

Σύμφωνα με τον Σανσερέλ στην εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες θα πρέπει να τηρούνται οι παρακάτω αρχές:

1. Η εκπαίδευση των ατόμων αυτών να είναι ειδικώς προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες, αλλά και στους ιδιάζοντες τρόπους επικοινωνίας τους.
2. Να δίδεται ιδιαίτερη έμφαση και προσοχή στην ψυχολογία των ατόμων αυτών καθώς και στον τρόπο αντίληψης του περιβάλλοντος και του χώρου, η οποία αφορά στις αισθήσεις που έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν.
3. Να επιδιώκεται, μέσω της εκπαίδευσης, η επικοινωνία και η συνεργασία αυτών των ατόμων όχι μόνο με άτομα με τις ίδιες δυνατότητες, αλλά και με άλλα, με στόχο την ενσωμάτωσή τους.
4. Να έχουν πρόσβαση σε όλα εκείνα τα παιδαγωγικά και προσαρμοσμένα μέσα καθώς και στις αντίστοιχες διαδικασίες ώστε να εντάσσονται αξιοπρεπώς.

3.1 ΜΟΝΤΕΛΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ως *εκπαιδευτική ένταξη* ορίζεται «η τοποθέτηση των μαθητών με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες σε γενικά πλαίσια φοίτησης συνομηλίκων τους (γενικά σχολεία), με σκοπό την αποφυγή του διαχωρισμού τους και τελικό στόχο τη συνεκπαίδευση, χωρίς όμως τη μέριμνα εξασφάλισης των απαραίτητων υποστηρικτικών υπηρεσιών που θα μπορούσαν να εγγυηθούν κάτι παρόμοιο». (Χαρουπιάς, 2001, σ. 108)

Ως *ενσωμάτωση* ορίζεται «η ρητή δέσμευση των παραγόντων της εκπαιδευτικής κοινότητας να φέρουν στην τάξη και να εκπαιδεύουν παιδιά με αναπηρίες σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερη έκταση. Στις προδιαγραφές της συνεκπαίδευσης ανήκει η παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών στους μαθητές με αναπηρίες στο χώρο του γενικού σχολείου. Οι παροχές αυτές γίνονται μέσα σε ένα γενικότερο κλίμα συνεργασίας που υποστηρίζεται από την έλλειψη ανταγωνισμού, την αναγνώριση της προσωπικής ιδιαιτερότητας και την επένδυση στις δυνατότητες των προσώπων και όχι στις αδυναμίες τους». (Χαρουπιάς, 2001, σ. 109)

Η *ενσωμάτωση* είναι ένας όρος που συχνά ταυτίζεται με την ένταξη, αν και μεταξύ τους διαφέρουν ως προς το ότι η ένταξη δεν οδηγεί κατ' ανάγκη στην ενσωμάτωση, αν και προϋποθέτει την ύπαρξη της. «Η ενσωμάτωση αποτελεί ένα όραμα στην ουσία και κάτι το ουτοπικό στην υλοποίηση. Διότι είναι μία διαρκής σπειροειδής ανελκτική πορεία με επιτεύξεις και οπισθοδρομήσεις, μία επιλογή που εναντιώνεται στη διαφορά, αλλά την κεφαλοποιεί με ένα τρόπο δημιουργικό που επιτρέπει τις ιδιαίτερες ανάγκες να αναδεικνύονται, αλλά δεν αφήνει να γίνονται διαφοροποιήσεις εξαιτίας τους». (Χαρουπιάς, 2001, σ. 109)

Σχετικά με την ενσωμάτωση ο Κυπριωτάκης Α. αναφέρει ότι αποτελεί «την αλληλεπίδραση που βιώνει το άτομο με τα υπόλοιπα μέλη της σχολικής κοινότητας, μέσω της οποίας άρονται

τα εμπόδια και η απομόνωση που συνήθως βιώνει ένα άτομο με αναπηρίες στη σχολική και κοινωνική του ζωή εν γένει. Έτσι, δεν αποτελεί μία μονομερή πορεία προσαρμογής, αλλά μια διαδικασία αμοιβαίας κατανόησης και σχέσης ανάμεσα στα μέλη της ομάδας». (Κυπριωτάκης, 2001, σ. 18-19) Η ενσωμάτωση αποτελεί κατά αυτή την άποψη μια παιδαγωγική αρχή που ως στόχο έχει την άρση των εμποδίων και των προκαταλήψεων που βιώνουν τα παιδιά με αναπηρίες στη σχολική κοινότητα. Θεωρεί το κοινό σχολείο ως σημείο επικοινωνίας και συνάντησης όλων των παιδιών, που παράλληλα τα προετοιμάζει για την κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Η πορεία για την ενσωμάτωση ενός παιδιού με αναπηρίες στο κανονικό σχολείο απαιτεί δύο βασικές προϋποθέσεις: «α. Τη δυνατότητα του μαθητή να συμμετέχει στην μαθησιακή διαδικασία της τάξης, να ανταποκρίνεται δηλαδή στις απαιτήσεις του προγράμματος της τάξης στο ελάχιστο αποδεκτό επίπεδο, β. Τη δυνατότητα του μαθητή να ανταποκρίνεται στους βασικούς κανόνες συμπεριφοράς που διέπουν τη λειτουργία της σχολικής ομάδας». (Τζουριάδου, 2000, σ. 132) Σε περίπτωση που κάποιος μαθητής δεν πληροί τις δύο αυτές προϋποθέσεις τότε η ενσωμάτωση του στη σχολική τάξη μπορεί να συναντήσει εμπόδια.

Πολύ συχνά η έννοια της ενσωμάτωσης απαντάται στη βιβλιογραφία με το διαχωρισμό *πλήρης ενσωμάτωση* ή *επιλεκτική*. Ως *πλήρης ενσωμάτωση* θεωρείται «το μοντέλο της ελάχιστης απόρριψης», σύμφωνα με το οποίο θα πρέπει οι μαθητές με αναπηρίες να εκπαιδευτούν μαζί με τους μαθητές χωρίς αναπηρίες σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερη έκταση, στοιχείο που προϋποθέτει την ύπαρξη κάποιων όρων καταλληλότητας του εκπαιδευτικού συστήματος (ειδικό προσωπικό, υλικοτεχνική υποδομή)». (Χαρουπιάς, 2001, σ. 109)

Σε περίπτωση που οι μαθητές με αναπηρίες δεν είναι δυνατόν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα της κοινής τάξης επαρκώς θα έχουν το δικαίωμα να βοηθούνται στα σχολικά μαθήματα από ειδικούς δασκάλους. «Βάσει αυτής της κατεύθυνσης θα πρέπει σε κάθε τάξη 25 μαθητών οι μαθητές με αναπηρίες να μην ξεπερνούν τους δύο». (Χαρουπιάς, 2001, σ. 109)

Η επιλεκτική ενσωμάτωση αναφέρεται σε μερική τοποθέτηση μαθητών με αναπηρίες στις τάξεις γενικής εκπαίδευσης. Στόχος της προσέγγισης αυτής είναι η προσαρμογή του σχολείου στις ανάγκες του παιδιού κατά τρόπο που να μη διαταράσσει τη λειτουργία της τάξης για τους άλλους μαθητές. «Αντί να τροποποιείται το πρόγραμμα της τάξης σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών με αναπηρίες επιλέγονται τα μαθήματα, οι ενότητες ή ακόμα και οι επιμέρους διδακτικές ώρες από τις οποίες θα μπορούσε να επωφεληθεί ο μαθητής με αναπηρίες». (Χαρουπιάς, 2001, σ. 109)

Ένας άλλος όρος που συχνά συναντάται σε σχετική βιβλιογραφία για την ειδική εκπαίδευση είναι ο όρος *inclusion education*. Στην ελληνική γλώσσα η ακριβής μετάφραση είναι «*συμπεριληπτική εκπαίδευση*» ή «*εκπαίδευση του μη αποκλεισμού*». Η συμπεριληπτική εκπαίδευση ως έννοια διευρύνει τον όρο «ένταξη» και προχωρά ένα βήμα πιο πέρα θέτοντας

ως στόχο «την αμφισβήτηση των φραγμών που θέτουν οι διακρίσεις και ο αποκλεισμός για τα άτομα με αναπηρίες και αγωνίζεται για μία κοινωνία ουσιαστικής ενσωμάτωσης». (Ζώνιου-Σιδέρη, 2000, σ. 59) Διατυπώνεται επίσης η επανεξέταση των αξιών και των στόχων του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος και προτείνεται μια ριζοσπαστική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που να περιλαμβάνει το σχεδιασμό των νέων αναλυτικών προγραμμάτων και την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στις νέες συνθήκες και ανάγκες της εκπαίδευσης γενικά.

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση ασχολείται με την ευημερία όλων των μαθητών θεωρώντας, πως κανένας μαθητής δεν πρέπει να μείνει εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος. Σχετικά με τους μαθητές με αναπηρίες θεωρεί πως πρέπει να επανεξεταστεί η κατηγοριοποίηση τους ως «άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» μιας και αυτή η κατηγοριοποίηση καθορίζεται πολλές φορές από μία εσφαλμένη επίσημη διάγνωση. Έτσι αντικαθιστούν τον όρο «ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» με τον όρο «φραγμοί στη μάθηση». (Ζώνιου-Σιδέρη, 2000, σ. 61) Το ζήτημα της διαφορετικότητας είναι πολύ σημαντικό για την συμπεριληπτική εκπαίδευση και προσπαθεί να το αντιμετωπίσει με δίκαιο τρόπο στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Στα τέλη της δεκαετίας του '70 και στις αρχές της δεκαετίας του '80 υπήρξε μια έντονη κριτική για τα μοντέλα της ειδικής εκπαίδευσης, γεγονός που οδήγησε την εκπαιδευτική κοινότητα σε προτάσεις αναμόρφωσης αυτών των μοντέλων. Αντιπροτάθηκε ένα εκπαιδευτικό μοντέλο, που να είναι περισσότερο αποτελεσματικό και συνάμα μη διαχωριστικό απέναντι στα άτομα με αναπηρίες, το «σχολείο για όλους». Κύρια χαρακτηριστικά αυτού του μοντέλου είναι (Χαρουπιάς, 2001, σ. 112):

- «Η δυνατότητα της διαμορφωτικής αξιολόγησης με σκοπό τη διαρκή βελτίωση του συστήματος, δηλαδή το σύστημα «μαθαίνει» από τα λάθη του και δεν τα επαναλαμβάνει.
- Προσιτούς σε κόστος και ευέλικτους τρόπους ενδοσχολικής επιμόρφωσης με τη χρήση μεθόδων και τεχνικών της ανοικτής και εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών.
- Εναλλακτικές προτάσεις εξατομικευμένης ή μικροομαδικής παρέμβασης με σκοπό την αποτελεσματική διασύνδεση του εθνικού αναλυτικού προγράμματος με τις ατομικές διαφορές σε επίπεδο γνωσιακό, σωματικό και συναισθηματικό των τελικών χρηστών της προσέγγισης.
- Δυνατότητα να παραμένουν όλο και περισσότεροι μαθητές με αναπηρίες στο γενικό σχολείο με ποιοτικά βελτιούμενες υποστηρικτικές υπηρεσίες».

4. ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ / ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

«Άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με βάση το νόμο Ν. 2817/2000, θεωρούνται τα άτομα που έχουν σημαντική δυσκολία μάθησης και προσαρμογής εξαιτίας των σωματικών, διανοητικών, ψυχολογικών, συναισθηματικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων (Ιμβριώτη 1939, Chancerel, Σιπητάνου 1989, Ριβιέ 1989, Τσόνσον & Βέρνερ 1983, Στασινοπούλου 1990, Στασινός 1991, Καλαντζή-Αζίζι 1992, UNESCO 1994, Τζουριάδου 1995, Σούλης 1997, Χρηστάκης 2000, 2001). Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται όσοι έχουν: α) νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα, β) ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες) ή ακοής (κωφοί, βαρήκοοι), γ) σοβαρά νευρολογικά ή ορθοπεδικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας, δ) προβλήματα λόγου και ομιλίας, ε) ειδικές δυσκολίες στη μάθηση, όπως δυσλεξία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία, στ) σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες και όσοι παρουσιάζουν αυτισμό και άλλες διαταραχές ανάπτυξης. Στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες περιλαμβάνονται επίσης πρόσωπα νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας που δεν ανήκουν σε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις, αλλά έχουν ανάγκη από ειδική εκπαιδευτική προσέγγιση και φροντίδα για ορισμένη περίοδο ή για ολόκληρη την περίοδο της σχολικής ζωής τους». (Δροσινού, 2001, σ. 225-226)

Οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες διαγιγνώσκονται από τα Κέντρα Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ), τα οποία καλύπτουν τις εξής αρμοδιότητες: α) Την έρευνα και τη διάγνωση του είδους και του βαθμού των δυσκολιών των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ηλικίας έως 22 ετών, β) Την εισήγηση για την τοποθέτηση του παιδιού στην κατάλληλη σχολική μονάδα και την παράλληλη αξιολόγηση της εκπαιδευτικής του πορείας σε συνεργασία με όλους όσους εμπλέκονται σε αυτήν (σχολικός σύμβουλος ειδικής αγωγής, διευθυντές σχολικών μονάδων κ.α), γ) Την εισήγηση για την κατάρτιση εξατομικευμένων ή ομαδικών προγραμμάτων (δημιουργική απασχόληση, διδακτική υποστήριξη), δ) Την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης και ενημέρωσης σε όσους συμμετέχουν άμεσα ή έμμεσα στην εκπαιδευτική διαδικασία (διδακτικό προσωπικό, γονείς, μαθητές), ε) Τον καθορισμό του ειδικού εξοπλισμού που χρειάζεται το παιδί στο σπίτι ή στο σχολείο καθώς και την κατάρτιση προτάσεων για την καλύτερη πρόσβαση και παραμονή στους χώρους εκπαίδευσης, στ) Την εισήγηση για την αντικατάσταση των γραπτών δοκιμασιών των μαθητών των Σ.Μ.Ε.Α² με άλλης μορφής δοκιμασίες στις εξετάσεις της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ζ) Την εισήγηση για την κατάρτιση και εφαρμογή προγραμμάτων πρόωμης εκπαιδευτικής παρέμβασης, για όλες τις περιπτώσεις των διαγνωσμένων ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών. (Δροσινού, 2001)

Η ειδική εκπαίδευση παρέχεται στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα πλαίσια της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, τα οποία μπορεί να φοιτούν σε:

² Συντομογραφία της έκφρασης Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής

Ειδικά σχολεία (όλων των βαθμίδων):

- ημερήσια ειδικά σχολεία με στέγαση σε ανεξάρτητο διδακτήριο. π.χ σχολείο τυφλών και μερικώς βλεπόντων, σχολείο κωφών και βαρήκοων κ.α.
- ειδικά σχολεία με οικοτροφείο. Στα σχολεία αυτά τα παιδιά ζουν και εκπαιδεύονται στον ίδιο χώρο. π.χ. ΚΕΑΤ, ΗΛΙΟΣ.
- σε μη εκπαιδευτικούς χώρους. Η παροχή ειδικής αγωγής στο παιδί στο σπίτι ή σε νοσηλευτικούς χώρους από ειδικό προσωπικό, εφόσον το παιδί δεν μπορεί να βρίσκεται στο εκπαιδευτικό του πλαίσιο (τις περισσότερες φορές για λόγους υγείας).

Ειδικές τάξεις / «τμήματα ένταξης» που λειτουργούν σε κανονικά σχολεία:

- με παρακολούθηση της κανονικής τάξης την περισσότερη μέρα. Σ' αυτή την περίπτωση το παιδί παρακολουθεί σε ειδική τάξη τα μαθήματα στα οποία αντιμετωπίζει περισσότερες μαθησιακές δυσκολίες, ενώ ενσωματώνεται στην κανονική τάξη για τα υπόλοιπα μαθήματα.
- με παρακολούθηση της ειδικής τάξης την περισσότερη μέρα. Σ' αυτή την περίπτωση το παιδί παρακολουθεί μόνο την ειδική τάξη, αλλά ενσωματώνεται στις άλλες δραστηριότητες του σχολείου, στις γιορτές, στα διαλείμματα, στη γυμναστική κ.α. Για το λόγο αυτό τις περισσότερες φορές συναντάμε είτε τη λειτουργία ειδικών τάξεων μέσα στο κανονικό σχολείο, είτε την ύπαρξη ειδικού σχολείου μέσα σ' αυτό. Έτσι δίδεται η ευκαιρία παιδιά του συνηθισμένου σχολείου να μπαίνουν στη τάξη ή να παρακολουθούν δραστηριότητες του ειδικού σχολείου, το λεγόμενο μοντέλο της «αντίστροφης ενσωμάτωσης». (Πολυχρονοπούλου, (Σ.), *Ειδική αγωγή*, (3/1/2003), [www.parouden/spec_ag].URL <http://www.geoCities.com>)

Μονάδες τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης ειδικής αγωγής

- Τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε) Α' βαθμίδας περιλαμβάνουν πρόγραμμα για την ολοκλήρωση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης καθώς και του Α κύκλου σπουδών του άρθρου 2 του νόμου Ν. 2640/1998 (ΦΕΚ 206 Α') για την παροχή εξειδικευμένης τεχνικής και επαγγελματικής γνώσης. Σε αυτά εγγράφονται απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου και η φοίτηση διαρκεί πέντε τουλάχιστον σχολικά έτη (από 14 έως 19 ετών).
- Τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε) Β' βαθμίδας περιλαμβάνουν τους Α' και Β' κύκλους σπουδών του άρθρου 2 του νόμου Ν. 2640/1998. Σε αυτά εγγράφονται απόφοιτοι γυμνασίου και η φοίτηση διαρκεί δύο τουλάχιστον σχολικά έτη σε κάθε κύκλο σπουδών. Στο Β' κύκλο σπουδών μπορούν να εγγράφονται και απόφοιτοι του Τ.Ε.Ε Α' βαθμίδας της προηγούμενης περίπτωσης (από 19 έως και 22 ετών).
- Η δημιουργία τμημάτων ένταξης των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα κοινά Τ.Ε.Ε αποτελεί σύμφωνα με τη Δροσινού στόχο πρώτης προτεραιότητας που

καλείται να υλοποιηθεί στα πλαίσια του νόμου (Ν. 2817/2000). Για παράδειγμα τα παιδιά που δεν φέρουν διάγνωση νοητικής καθυστέρησης μπορούν να εισαχθούν στα Τ.Ε.Ε που ήδη λειτουργούν με εξατομικευμένα υποστηρικτικά προγράμματα τα οποία θα διευκολύνουν την ένταξη τους στα προγράμματα των Τ.Ε.Ε.

- Τα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ) λειτουργούν μέχρι σήμερα κάτω από την αιγίδα του Υπουργείου Υγείας ή συλλόγων γονέων ή άλλων ιδιωτικών φορέων. Με την υλοποίηση του νόμου Ν. 2817/2000 θα αναπτύσσουν πολλαπλά προγράμματα και θα επικεντρώνονται σε διάφορους τύπους εργαστηρίων (αγγειοπλαστικής, ανθοκηπουρικής κ.α). Επίσης θα αναπτύσσουν και άλλες δραστηριότητες (κατασκηνώσεις, εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές εκδρομές, εκθέσεις έργων χειροτεχνίας κ.α). (Δροσινού, 2001)

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε τα τέσσερα είδη διδακτικών μοντέλων για τη διδασκαλία παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, τα οποία ενσωματώνονται στην κανονική τάξη:

1. Δίχως την παροχή ειδικής βοήθειας. Αφορά στην τοποθέτηση ενός μικρού αριθμού παιδιών με ειδικές ανάγκες στην τάξη με κριτήριο το είδος των μαθησιακών τους δυσκολιών. Παράλληλα ευαισθητοποιείται και επιμορφώνεται ο παιδαγωγός έτσι ώστε να μπορεί να αντεπεξέλθει στις αυξημένες του υποχρεώσεις.
2. Με συνδιδασκαλία. Αφορά στη συνεργασία του εκπαιδευτικού με τον ειδικό εκπαιδευτικό και στοχεύει στην αποφυγή της περιθωριοποίησης και ετικετοποίησης του παιδιού με ειδικές ανάγκες. Οι δυο εκπαιδευτικοί αποφασίζουν από κοινού για το πρόγραμμα.
3. Με την παροχή βοήθειας από περιπατητικό εκπαιδευτικό. Αφορά στην περιοδική επίσκεψη ειδικού (κοινωνικού λειτουργού, ψυχολόγου, λογοθεραπευτή κτλ.) ο οποίος «εκπαιδεύει» το δάσκαλο της τάξης και τον προμηθεύει με το εξειδικευμένο – απαραίτητο υλικό και «βοηθά» στην αντιμετώπιση των δυσκολιών του παιδιού.
4. Με την παροχή βοήθειας από διεπιστημονική ομάδα. Αφορά στην περιοδική επίσκεψη υποστηρικτικής ομάδας (κοινωνικός λειτουργός, ψυχολόγος, σχολικός σύμβουλος ειδικής αγωγής / γενική εκπαίδευσης κτλ.). Η ομάδα δρα μετά από πρόσκληση του εκπαιδευτικού και συμβουλεύει το δάσκαλο, το παιδί καθώς και τους γονείς του. Κύριοι στόχοι της δράσης αυτής είναι: α) Η κατανόηση της φύσης του προβλήματος, β) Η αποδοχή του παιδιού με ειδικές ανάγκες, γ) Η αποφυγή παραπομπής του παιδιού σε ειδική τάξη. (Πολυχρονοπούλου,(Σ.), *Ειδική αγωγή*, (3/1/2003), [www.parouden/spec_ag].URL <http://www.geoCities.com>)

4.1 ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΔΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στη χώρα μας δεν υπάρχουν επαρκή στατιστικά στοιχεία που να δίνουν την εικόνα του σχολικού πληθυσμού για τα άτομα με αναπηρίες. Υπολογίζεται «με βάση διεθνή στατιστικά στοιχεία ότι το 12-15% του συνολικού πληθυσμού των μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι άτομα με αναπηρίες». (Εκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, 1994, σ. 22) Σχετικά με την εξέλιξη του αριθμού των εκπαιδευτικών μονάδων και των μαθητών με αναπηρίες υπολογίζεται ότι «ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν σε ιδρύματα ειδικής αγωγής αντιστοιχεί στο 0,73% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γενικής και τεχνικής) . Το ποσοστό αυτό εξακολουθεί να παραμένει μικρό, αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, σύμφωνα με διεθνείς στατιστικές, το ποσοστό του συνολικού αντίστοιχου πληθυσμού που έχει κάποια σωματική αναπηρία ή κάποια νοητική ή ψυχολογική διαταραχή, που δεν του επιτρέπει να παρακολουθήσει τα μαθήματα του κανονικού σχολείου είναι μεγαλύτερο». (Κασσωτάκης, 1996, σ. 458) (Παράρτημα Νο II)

Τα εμπόδια που συναντούν τα άτομα με αναπηρίες σε ζητήματα εκπαίδευσης είναι καθημερινά και σχετίζονται με παραλείψεις σε επίπεδο θεσμικό, καθώς και σε επίπεδο απλής πρόσβασης στους χώρους εκπαίδευσης. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το αίτημα για ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση να καταστρατηγείται, τα άτομα με αναπηρίες να στερούνται το δικαίωμα της εκπαίδευσης και να υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός.

Το 1989 το συμβούλιο των υπουργών κοινοτικών υποθέσεων όρισε ως «κοινωνικό αποκλεισμό» την αποστέρηση κάποιων δικαιωμάτων της κοινωνικής ζωής (στέγαση, εκπαίδευση, απασχόληση) που βιώνουν ορισμένες ομάδες και άτομα. «Αποτέλεσμα αυτής της συσσώρευσης των αποστερήσεων είναι ότι οι διάφορες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού έχουν μείνει εκτός ή στο περιθώριο μιας γενικότερης ευημερίας. Οι ομάδες δεν μπορούν να συμμετέχουν στον οικονομικό και κοινωνικό τρόπο ζωής που απολαμβάνουν οι πολλοί. Εμποδίζεται η συμμετοχή τους σε κοινωνικές ανταλλαγές και πρακτικές καθώς και σε κοινωνικά δικαιώματα, που χαρακτηρίζουν την κοινωνική ένταξη και που επομένως καθορίζουν και την ταυτότητα του ατόμου». (Καβουνίδα, 1996, σ. 49)

Επίσης από το συμβούλιο των υπουργών των κοινοτικών υποθέσεων (1989) «ιδιαίτερα σημαντική θεωρήθηκε η δυνατότητα πρόσβασης στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση, την απασχόληση». (Καβουνίδα, 1996, σ. 50) Στα πλαίσια ανάπτυξης κοινοτικών πρωτοβουλιών το 1991 άρχισαν να λειτουργούν κάποια προγράμματα, που δεν στόχευαν ακριβώς στην καταπολέμηση του αποκλεισμού, αλλά προωθούσαν την ενσωμάτωση διαφόρων κοινωνικών ομάδων στην αγορά εργασίας. Τέτοια πρωτοβουλία ήταν το Horizon, η οποία στήριζε προγράμματα εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης για τα άτομα με αναπηρίες ή για μετανάστες και πρόσφυγες. Παράλληλα στόχευε και στην προσαρμογή των

τόπων εκπαίδευσης, εργασίας και δημοσίων κτιρίων, ώστε να είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρίες.

Η ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση πρόβαλλε ως ένα δίκαιο αίτημα των σύγχρονων κοινωνιών. «Ως ισότητα στην εκπαίδευση από τη μια πλευρά νοείται η ύπαρξη κάποιων βασικών προϋποθέσεων, όπως το δικαίωμα του παιδιού για σχολική φοίτηση, η παροχή της ίδιας μαθησιακής προσφοράς, η εξασφάλιση κοινών αναλυτικών προγραμμάτων και η κοινή υλικοτεχνική υποδομή στα σχολεία. Από την άλλη σημαίνει την ισότιμη κατανομή των εκπαιδευτικών τίτλων (πτυχίων και τίτλων σπουδών) σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και τις κοινωνικές ομάδες». (Πυργιωτάκης, 1996, σ. 11). Έτσι λοιπόν, το κάθε κράτος έχει ως υποχρέωση τη λειτουργία ενός αξιοκρατικού εκπαιδευτικού συστήματος, του οποίου οι στόχοι θα σχετίζονται με την σχολική φοίτηση των μαθητών σε μια ισότιμη βάση.

«Στη χώρα μας η εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρίες παρουσιάζει αρκετές ελλείψεις, οι οποίες αναστέλλουν και καθυστερούν την ένταξη τους στο περιβάλλον και τις δομές του συστήματος γενικής εκπαίδευσης». (Εκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, 1994, σ. 23). Οι ελλείψεις, όπως έχει προαναφερθεί, σχετίζονται με την ανεπαρκή υλικοτεχνική υποδομή τόσο των σχολικών μονάδων όσο και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων εν γένει. Δεν διαθέτουν ούτε τον κατάλληλο εξοπλισμό για τη φυσική πρόσβαση των ανάπηρων ατόμων στον εκπαιδευτικό χώρο αλλά ούτε και την κατάλληλη υποδομή για τη πρόσβαση στην πληροφόρηση.

Επίσης, ως προς το εκπαιδευτικό προσωπικό «η κατάρτιση της πλειοψηφίας αυτού είναι ελλιπής». (Εκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, 1994, σ. 24). Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται σε σχολικούς χώρους με άτομα με αναπηρίες έχουν μια στοιχειώδη κατάρτιση σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης και αγωγής, που όμως δεν είναι αρκετή για την εκπλήρωση των στόχων αυτής. Γεγονός που μπορεί να φανεί από το ότι με το νόμο (Ν. 1566/85) «δεν προβλεπόταν μετεκπαίδευση-επιμόρφωση σε θέματα ειδικής αγωγής για τους καθηγητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς δεν υπήρχε θεσμοθετημένη η δυνατότητα μεταπτυχιακών σπουδών σε πανεπιστήμια σχετικά με την ειδική αγωγή». (Ζώνιου-Σιδέρη, 2000, σ. 34)

Παράλληλα «ελλιπή ή και ανύπαρκτα ήταν τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών για τα άτομα με αναπηρίες» (Εκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα, 1994, σ. 24) Τα αναλυτικά προγράμματα έως τώρα καταρτιζόνταν με βασικό κριτήριο την ηλικία και όχι τις διαφορετικές ανάγκες του κάθε ατόμου. Οι αρχές που θα πρέπει να διέπουν τα αναλυτικά προγράμματα της ειδικής εκπαίδευσης και αγωγής είναι: «α) η δυνατότητα για να ακολουθηθεί εναλλακτική πορεία ως προς τη διδακτέα ύλη από τον εκπαιδευτικό, β) η συνάφεια αναλυτικών προγραμμάτων με την καθημερινή ζωή και τα δεδομένα αυτής, γ) η ισορροπία ως προς το χρόνο και το περιεχόμενο της διδακτέας ύλης, χωρίς να γίνεται διαχωρισμός μαθημάτων σε βασικά και δευτερεύοντα, δ) η διαφοροποίηση

του παιδαγωγικού υλικού και των μεθόδων, ε) Η αποτελεσματικότητα στο σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων». (Ζώνιου – Σιδέρη, Α., 23/10/2003, *Η εξέλιξη της ειδικής εκπαίδευσης από το ειδικό στο γενικό σχολείο*, [www.190-gr.pdf].URL <http://www.dea.gr>)

«Σύμφωνα με τον Ο.Ο.Σ.Α. το βασικότερο χαρακτηριστικό του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι ο συγκεντρωτισμός σε συνδυασμό με το νομικισμό. Το χαρακτηριστικό αυτό είναι εμφανές τόσο από την οργάνωση και διοίκηση του συστήματος, όσο και από το περιεχόμενο των σπουδών». (Ζώνιου-Σιδέρη, 2000, σ. 31) Ο συγκεντρωτισμός παρατηρείται και στο χώρο της ειδικής αγωγής και αυτό φαίνεται μέσα από την αποσπασματική και ελλιπή νομοθετική ρύθμιση της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης. Οι νόμοι 1143/81 και 1566/85 δέχθηκαν πολλές επικρίσεις γιατί κατάφεραν το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα από την ένταξη και «ενίσχυσαν το διαχωρισμό ανάμεσα σε φυσιολογικά και μη φυσιολογικά παιδιά, κατατάσσοντας τους μαθητές σε κατηγορίες προβληματικών ατόμων και οδηγώντας στην περιθωριοποίηση». (Στασινός, σ. 237)

Επίσης υπήρχε μια επικάλυψη αρμοδιοτήτων ανάμεσα στο υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας και στο υπουργείο Παιδείας, φορείς που ασχολούνταν με τη ειδική αγωγή. Με το νόμο Ν. 1566/85 γίνεται «η αποκλειστική μεταβίβαση στο υπουργείο Παιδείας όλων των αρμοδιοτήτων που αφορούσαν στα ζητήματα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και θέματα αποκατάστασης ατόμων με αναπηρίες». (Ζώνιου-Σιδέρη, 2000, σ. 33) Το υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας διατήρησε τον ιατροδιαγνωστικό-συμβουλευτικό ρόλο του. Τέλος, με το νόμο Ν. 2817/2000 «προβλέπεται η ίδρυση τμήματος ειδικής αγωγής με υπεύθυνο φορέα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για την επιστημονική έρευνα, επιμόρφωση του προσωπικού, κατάρτιση αναλυτικών προγραμμάτων». (Οδηγός του πολίτη με ειδικές ανάγκες, 2000, σ. 184-185)

Από την άλλη η πολιτική της ένταξης στην Ελλάδα δεν μπόρεσε να επιτελέσει τους στόχους της επαρκώς, μιας και «το έδαφος στην εκπαίδευση δεν ήταν κατάλληλα προετοιμασμένο για μια τέτοια αλλαγή –ούτε άλλωστε τα κοινωνικά δεδομένα επέτρεπαν μια τέτοια κατεύθυνση». (Ζώνιου-Σιδέρη, 2000, σ. 37) Ουσιαστικά, η πολιτική της ένταξης στην εκπαίδευση προωθείται με το νόμο Ν. 2817/2000, ο οποίος περιορίζει το ειδικό σχολείο για περιπτώσεις ατόμων με σοβαρή αναπηρία και θεσμοθετεί τη δημιουργία εξατομικευμένων προγραμμάτων βοήθειας και υπηρεσιών για κάθε παιδί με αναπηρίες.

Τέλος, στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης στατιστικά στοιχεία για το σύνολο των μαθητών με αναπηρίες που φοιτούν σε σχολές επαγγελματικής κατάρτισης «δεν υπάρχουν παρά μόνο ενδείξεις ότι το ποσοστό είναι μικρό παρά το γεγονός ότι παρουσίασε σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια. Ας σημειωθεί ότι τα άτομα με αναπηρίες που φοιτούν σε σχολές του ΟΑΕΔ (500-700 άτομα κάθε χρόνο) αντιπροσωπεύει το ¼ του αριθμού όσων εγγράφονται ως άνεργοι στα μητρώα του ΟΑΕΔ». (Κασσωτάκης, 1996, σ. 465). Επίσης, η επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων με αναπηρίες μένει εκτός του γενικού συστήματος

κατάρτισης, στοιχείο αντιφατικό προς την πολιτική της ένταξης που προωθείται τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην κοινωνική ζωή των ατόμων με αναπηρίες. Έτσι λοιπόν η θέσπιση ενός σύγχρονου συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης για τα άτομα με αναπηρίες αποτελεί βασικό αίτημα τους, ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

5. Η ΤΥΦΛΩΣΗ ΩΣ ΦΥΣΙΚΟ ΕΜΠΟΔΙΟ

5.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΥΦΛΩΣΗΣ

«Η τύφλωση οφείλεται σε βλάβη της οπτικής οδού, που αποτελείται από τα δύο μάτια (δέκτες των οπτικών ερεθισμάτων), τα δύο οπτικά νεύρα (αγωγός του οπτικού ερεθίσματος) και από τους δύο λοβούς του ινιακού λοβού του εγκεφάλου (κέντρο συναρμολόγησης και επεξεργασίας των ερεθισμάτων). Η βλάβη που συμβαίνει στα μάτια μπορεί να αφορά τον κερατοειδή χιτώνα, το φακό, το σκληρό χιτώνα ή το χοτριοαμφιβληστροειδή χιτώνα». (Εγκυκλοπαίδεια «Επιστήμη και ζωή», σ. 121)

Πριν ξεκινήσουμε την ανάλυση των αιτίων τύφλωσης αξίζει να διευκρινιστεί η διάκριση μεταξύ «τυφλών» και «μερικώς βλεπόντων» ατόμων:

(α) Τυφλά είναι τα άτομα, «τα οποία είναι ανίκανα να μετρήσουν δάκτυλα χεριού σε απόσταση τριών (3) μέτρων (WHO: 1984-69-10) ή έχουν οπτική οξύτητα κάτω του 1\20 (10.05) της κλίμακας Snellen όταν η φυσιολογική όραση είναι 20\20 (0.0)

(β) Μερικώς βλέποντες, είναι τα άτομα τα οποία:

1. είναι ανίκανα να μετρήσουν δάκτυλα χεριού σε μια απόσταση έξι (6) μέτρων ή έχουν οπτική οξύτητα *κάτω των* 6\60 (0.1) της κλίμακας Snellen (Α' επίπεδο Μερ. Βλεπόντων) και
2. είναι ανίκανα να μετρήσουν δάκτυλα χεριού σε μια απόσταση μεγαλύτερη των έξι (6) μέτρων ή έχουν οπτική οξύτητα κάτω από το 18\60 (0.3) το μέγιστο έως 6\60 (0.1) το ελάχιστο της κλίμακας Snellen (Β' επίπεδο Μερ. Βλεπόντων-ελαφρύτερο) βαθμού». (Χατζηχαραλάμπους, 2000, σ. 8)

5.2 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΤΥΦΛΩΣΗΣ

Η τύφλωση μπορεί να προληφθεί και μάλιστα – σύμφωνα με ιατρικά αποτελέσματα – κατά ένα μεγάλο ποσοστό. Επομένως η ενημέρωση είναι πολύ σημαντική και συμβάλλει δυναμικά στην πρόληψη της τύφλωσης. Έτσι στις περισσότερες χώρες του κόσμου σήμερα προωθούνται τέτοια προγράμματα (μέσω των ειδικών επιστημόνων), με σκοπό να μειωθούν τα ποσοστά εξάπλωσης αυτού του ιατροκοινωνικού προβλήματος.

Τα αίτια της τύφλωσης διακρίνονται αρχικά σε δυο (2) κατηγορίες:

- Κληρονομικά. (π.χ διάφορα οικογενειακά, εκφυλιστικά φαινόμενα, όπως είναι η έλλειψη χρωστικής ουσίας στο χοριοειδή, στον αμφιβληστροειδή κ.λ.π)
- Επίκτητα (π.χ μολυσματικές ασθένειες από τις οποίες έχει προσβληθεί η μητέρα κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης,
- Τραυματισμοί του κρανίου του εμβρύου κατά τη γέννηση,
- Μολυσματικές ασθένειες ιδιαίτερα κατά την παιδική ηλικία, αφροδίσια νοσήματα,
- Η παρουσία κακοηθών αλλαγών (όγκων, ινοπλάσμάτων) στον ιστό τμημάτων του οπτικού οργάνου, το γλαύκωμα, εγκεφαλική παράλυση,

- Σοβαροί τραυματισμοί και δηλητηριάσεις, κ.λ.π) (Κυπριωτάκης, 1985)

Τα επίκτητα αίτια τύφλωσης έχουν άμεση σχέση με το βιοτικό και υγειονομικό επίπεδο των χωρών. Έτσι η τύφλωση αλλάζει «μορφή» σε υποανάπτυκτες και αναπτυγμένες χώρες.

Επίκτητα αίτια τύφλωσης σε υποανάπτυκτες χώρες

α) *Το τράχωμα* αφορά σε μια μορφή χρόνιας μόλυνσης που παρουσιάζεται στις αγροτικές περιοχές των υποανάπτυκτων χωρών, προκαλώντας τύφλωση και σοβαρές αναπηρίες της όρασης. Η πρόληψη της ασθένειας αυτής αλλά και η αντιμετώπισή της, συνδέεται με την υγιεινή του ματιού, τη σωστή φαρμακευτική περίθαλψη και τις χειρουργικές επεμβάσεις, γεγονός που μοιάζει σχεδόν ανέφικτο στις χώρες αυτές.

β) «*Τυφλότητα λόγω υποσιτισμού που προκαλεί συνήθως ξηροφθαλμία και κερατίτιδα. Οφείλεται στην κακή διατροφή και κυρίως στην έλλειψη της βιταμίνης Α από τις τροφές. Η βιταμίνη Α είναι απαραίτητη για την λειτουργία της όρασης, βοηθά στο ανοσοποιητικό σύστημα και υποστηρίζει την ανάπλαση των φωτοευαίσθητων κυττάρων του αμφιβληστροειδή που είναι υπεύθυνα για την πρόσληψη του φωτός. Η νόσος κυρίως προσβάλλει τα μικρά παιδιά από 6 μήνες ως 3 ετών με βλάβες σοβαρές στην όραση (στον φακό) κατά την ηλικία 4-6 ετών. Η πρόληψη της νόσου στηρίζεται στην χορήγηση βιταμίνης Α*». (Χατζηχαραλάμπους, 2000, σ. 10)

γ) *Ογκοκέρκωση (Onchocerciasis)*

«Είναι μια παρασιτική νόσος που οδηγεί στην τύφλωση εξαιτίας ενός παρασίτου που μεταφέρεται από άνθρωπο σε άνθρωπο με το τσίμπημα μιας μύγας, προσβάλλει 20-30 εκατομμύρια άτομα και ευθύνεται για την τύφλωση αρκετών εκατοντάδων χιλιάδων από αυτούς. Η αντιμετώπιση αυτής της νόσου συνδέεται με την υγιεινή του νερού, την αντιμετώπιση του εντόμου μεταφορέα, αλλά και την υγιεινή του ανθρώπου ξενιστή (τσιμπήματα στο δέρμα) (WHO: 1984, σ. 57-59)». (Χατζηχαραλάμπους, 2000, σ. 10)

Επίκτητα αίτια τύφλωσης στις αναπτυγμένες χώρες

α) *Καταρράκτης*

«πρόκειται για θόλωμα ή αδιαφάνεια του φακού του οφθαλμού και οφείλεται σε αλλοιώσεις της πρωτεΐνης του φακού που έχει ως συνέπεια την αύξηση του πάχους του. Οι δυσκολίες που προκαλεί στην όραση είναι συνάρτηση της θέσης του (κεντρικά ή περιφερειακά) αλλά και της ωρίμανσής του. Η έκθεση του ατόμου σε δυνατό φως προκαλεί μεγαλύτερα προβλήματα όρασης (κατά συνθήκη χαμηλή όραση). Εμφανίζεται κυρίως σε μεγάλες ηλικίες (60-70) εφόσον απαιτείται αρκετός χρόνος ωρίμανσης και είναι ένας από τους βασικότερους λόγους απώλειας όρασης σε αυτές (Kalina RE: 1997)». (Χατζηχαραλάμπους, 2000, σ. 10-11)
Όταν εμφανίζεται σε παιδιά «εκ γενετής» ακολουθεί τύφλωση με ταχεία εξέλιξη, η οποία διαρκεί εφ' όρου ζωής. Αντιμετωπίζεται κυρίως με χειρουργική επέμβαση, αλλά και μετά από αυτήν πολλοί ασθενείς συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα χαμηλής όρασης και τυφλότητας.

β) Το γλαύκωμα είναι μια νόσος με πολλές μορφές, ύπουλη, με αργή εξέλιξη και έχει ως αιτία την αργή αύξηση της πίεσης του υδατώδους υγρού μέσα στον οφθαλμό, εξαιτίας της ανικανότητάς του να διαφύγει από τους φυσιολογικούς αποχετευτικούς αγωγούς.

Τη συναντούμε πιο συχνά σε μεγάλες ηλικίες και η αντιμετώπισή της στις μέρες μας θεωρείται αποτελεσματική. Η γρήγορη όμως εξέλιξή της δημιουργεί εμπόδια στην πρόληψή της.

γ) Τραυματισμοί των ματιών (οφθαλμών και κόγχων)

Οι τραυματισμοί αποτελούν μία από τις πιο σοβαρές αιτίες τύφλωσης και άλλων αναπηριών της όρασης και εμφανίζουν μεγάλα ποσοστά τόσο σε αναπτυγμένες όσο και υποανάπτυκτες χώρες. Στα παιδιά τις περισσότερες φορές συμβαίνουν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, ενώ στους ενήλικες εν ώρα εργασίας ή σε τροχαία ατυχήματα.

Ομάδες υψηλού κινδύνου

Μεγάλο ποσοστό σοβαρών οφθαλμολογικών βλαβών παρουσιάζουν συχνά τα παιδιά με προγενετικές και περιγενετικές δυσμενείς επιδράσεις.

1. Τα πολύ μικρά βρέφη (με βάρος γέννησης κάτω από 1.800).
2. Τα δίδυμα.
3. Τα νεογνά που τους χρειάστηκε οξυγόνο.
4. Τα πρόωρα.
5. Τα βρέφη με κάποιο σωματικό ή νοητικό πρόβλημα. (Ειδικά τα βρέφη με εγκεφαλική βλάβη εμφανίζουν σε μεγάλο ποσοστό 50% σοβαρές οφθαλμολογικές βλάβες). (Τριανταφύλλου, 1984)

5.3 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΟΡΑΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τα άτομα με προβλήματα όρασης, δίνουν περισσότερη προσοχή αλλά και αξιοποιούν πιο πολύ τα ηχητικά ερεθίσματα (θορύβους αυτοκινήτων, υφή της φωνής και το στυλ της ομιλίας, ήχους της φύσης της πόλης και του εργασιακού περιβάλλοντος κ.α.) και τα οσφρητικά ερεθίσματα (μέσω αγγίγματος αντικειμένων, προσώπων, υλικών, ειδικών συσκευών ή εξαρτημάτων κ.α.).

Η αντίληψη του χώρου (η πρόσληψη των διαστάσεων και των μορφών και η γνωστική οργάνωσή τους) αποτελεί μια σημαντική διάσταση του μηχανισμού της αντίληψης μέσω της όρασης. Τα άτομα που έχουν πλήρη τύφλωση από πολύ μικρή ηλικία παρουσιάζουν καθυστέρηση στην αντίληψη του χώρου, ενώ τα άτομα που έχουν χάσει την όραση σε ένα από τους δύο οφθαλμούς ή αυτή εκφυλίζεται σταδιακά και στους δυο, έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώνουν αντίληψη του χώρου και του βάθους, με την προϋπόθεση της ύπαρξης ανάλογων εμπειριών από το παρελθόν, αλλά και εφόσον ο εγκέφαλος είναι έτοιμος να

επεξεργασθεί τα είδωλα που του μεταβιβάζονται, ώστε να υπάρχει πλήρης οπτική αντίληψη. (Χατζηχαλαράμπος, 2000)

Παρακάτω θα αναφερθούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με προβλήματα όρασης σε κάθε στάδιο ανάπτυξής τους.

Βρεφική ηλικία (από γέννηση έως 2 ετών)

Η φάση αυτή χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένες ικανότητες του βρέφους, όπως τα πρώτα βήματα, τον έλεγχο των σφιγκτήρων και την απτική σε σχέση με την οπτική επαφή, τον τρόπο δηλαδή που το παιδί ακολουθεί την οπτική εντολή για να πιάσει το αντικείμενο. Στη φάση αυτή το βρέφος κατακτά δύο πολύ σημαντικές γνώσεις. Την έννοια της μονιμότητας και την έννοια της ταυτότητας των αντικειμένων, οι οποίες αναμφισβήτητα αποτελούν το υπόβαθρο για την ανάπτυξη της αίσθησης της συνέχειας του εαυτού μέσα στο χώρο και στο χρόνο. Τα βρέφη που πάσχουν από κάποια αναπηρία της όρασης, αντιμετωπίζουν πρόβλημα στην αντίληψη των αντικειμένων, των χρωμάτων, των προσώπων με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν βραδύτερη κινητική, συναισθηματική και νοητική ανάπτυξη. Κύριο χαρακτηριστικό της ηλικίας αυτής, είναι η προσκόλληση που παρουσιάζουν τα βρέφη προς τους γονείς ή κάποιο άλλο οικείο πρόσωπο. Ο μηχανισμός αυτός παίρνει μορφή εξάρτησης στα άτομα με προβλήματα όρασης κυρίως εξαιτίας της αδυναμίας τους να αντιληφθούν το χώρο. Αυτό έχει ως άμεσο αποτέλεσμα το να προκαλείται ένα άγχος και μία αγωνία στα άτομα αυτά σχετικά με τον αποχωρισμό από τα πρόσωπα στα οποία έχουν προσκολληθεί.

Νηπιακή ηλικία (3-6 ετών)

«Το πρώτο βήμα στην πορεία για το σχηματισμό μιας σφαιρικής έννοιας του εαυτού πραγματοποιείται με την αντίληψη του *σωματικού εαυτού*. Η έννοια του σωματικού εαυτού εμπρικλείει ψυχολογικό περιεχόμενο με ευρύτερες προεκτάσεις, δεδομένου ότι από τη βρεφική ηλικία ακόμη η εντύπωση που σχηματίζει το άτομο για το σωματικό του εαυτό έχει πολύ μεγάλη ψυχολογική σημασία». (Λεοντάρη, 1998, σ. 105-106)

Ενώ το παιδί σ' αυτή την ηλικιακή του περίοδο νιώθει δημιουργικό και είναι δραστήριο, με έντονη διάθεση για νέες δραστηριότητες, το παιδί με πρόβλημα στην όραση αισθάνεται πιο περιορισμένο, είναι ανασφαλές και φοβάται να πάρει πρωτοβουλίες. Η υπερπροστασία των γονέων στα παιδιά με προβλήματα όρασης σ' αυτή την ηλικία είναι μία συνήθεια, που τελικά αποβαίνει σχεδόν «καταστροφική» για τα παιδιά αυτά και αυτό γιατί παρουσιάζουν δυσκολίες στην κοινωνικοποίησή τους, καθώς και στην προσαρμογή τους σε ομάδες συνομηλίκων.

Στη νηπιακή ηλικία το παιδί αρχίζει να εκπαιδεύεται πάνω στις διαδικασίες που αφορούν στην αυτοεξυπηρέτησή του και κατ' επέκταση την αυτονομία του. Τα άτομα με αναπηρία στην όραση συναντούν εμπόδια στις δεξιότητες αυτές (τροφή, βάδιση, κινητικότητα, ανάπτυξη λόγου κ.α.).

Σχολική ηλικία (6-12 ετών):

«Τα παιδιά με προβλήματα όρασης δεν αναπτύσσουν ιδιαίτερη ψυχοπαθολογία που να συνδέεται απαραίτητως με την κατάσταση υγείας τους. (Τσιάντης Ι: 1987). Υπάρχουν όμως μερικές εκδηλώσεις συμπεριφοράς που εντάσσονται σε ένα ψυχοπαθολογικό πλαίσιο και είναι γνωστές ως «τυφλισμοί», δηλαδή αυτόματες επαναληπτικές και ρυθμικές κινήσεις του κεφαλιού, του ενός άκρου, τοποθέτηση του δακτύλου στο μάτι κ.α. και θεωρούνται ως κινήσεις αυτοερεθισμού. (Κρουσταλάκης σ. 128)». (Χατζηχαραλάμπους, 2000, σ. 47)

Εφηβεία (12-20 ετών)

«Στην εφηβεία συντελούνται οι πιο δραστικές αλλαγές σε όλες τις διαστάσεις της ατομικής ανάπτυξης. Στο στάδιο αυτό παρατηρείται μια αναδιοργάνωση της προσωπικότητας, με αφετηρία την αλλαγή της σωματικής εικόνας και την αναζήτηση ταυτότητας, που σκοπό έχει την ένταξη του ατόμου στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο». (Λεοντάρη, 1998, σ. 113) Ο έφηβος με αναπηρία της όρασης χαρακτηρίζεται από έντονο φόβο και ντροπή για την αναπηρία του, συναισθήματα που τον ακολουθούν στην μετέπειτα ζωή του. Έτσι συχνά αναπτύσσει συμπεριφορές, που έχουν στόχο την κάλυψη της αναπηρίας του και των δυσκολιών που εμφανίζει σχετικά με την προσαρμογή του. Πολύ σημαντικό για το άτομο με προβλήματα όρασης σ' αυτή την ηλικία είναι οι ομάδες κοινωνικοποίησής του, που είναι συνήθως ομάδες συνομηλίκων με ή χωρίς μειονεξίες / αναπηρίες. Μέσα από αυτές τις ομάδες ο τυφλός έφηβος έχει την ευκαιρία να διαχειριστεί και να ξεπεράσει τις ανασφάλειές του, να αποκτήσει πρότυπα και αυτονομία και να επιτύχει την κοινωνική του ενσωμάτωση. (Χατζηχαραλάμπους, 2000, σ. 56-61)

6. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΥΦΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα τυφλά παιδιά αποτελούν μία από τις ομάδες παιδιών με εκπαιδευτικές ανάγκες. Συγκεκριμένα όπως έχει εκτενώς αναφερθεί στο πρώτο κεφάλαιο, υπάρχουν δύο κατηγορίες παιδιών με προβλήματα όρασης, α) παιδιά που έχουν βλάβη στην όραση, αλλά είναι σε θέση να διαβάζουν κοινά έντυπα με μεγαλύτερα γράμματα (μερικώς βλέποντα) και β) τα παιδιά που αδυνατούν να διαβάσουν και χρησιμοποιούν το σύστημα Braille. Η ειδική εκπαίδευση στα άτομα με προβλήματα της όρασης παρέχεται άλλοτε σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και άλλοτε σε διαμορφωμένες τάξεις βλεπόντων. Σύμφωνα με το πρόγραμμα πρόληψης προβλημάτων όρασης και τυφλότητας «Ουράνιο Τόξο» η διαμόρφωση της ειδικής εκπαίδευσης για άτομα με προβλήματα της όρασης στις τρεις βαθμίδες έχει ως εξής :

A. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

α) Προνηπιακός σταθμός (τυφλών ή βλεπόντων)

β) Προσχολική αγωγή (ειδικό νηπιαγωγείο, Νηπιαγωγείο βλεπόντων)

γ) Δημοτική εκπαίδευση που μπορεί να παρέχεται σε :

1. Ειδικό Δημοτικό Σχολείο, με ή χωρίς οικοτροφείο, όπου παρέχεται εκπαίδευση από δασκάλους με μετεκπαίδευση στην ειδική αγωγή και υποστήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό.
2. Ειδική τάξη σε σχολείο βλεπόντων, όπου παρακολουθούν τα παιδιά με ειδικές ανάγκες ορισμένα μόνο μαθήματα, ενώ στα περισσότερα μαθήματα συνεκπαιδούνται με παιδιά της συνηθισμένης τάξης του δημοτικού σχολείου
3. Τάξη του συνηθισμένου σχολείου βλεπόντων, όπου εντάσσεται το παιδί με πρόβλημα όρασης και συνδιδάσκεται με τα παιδιά χωρίς πρόβλημα όρασης τα ίδια ακριβώς μαθήματα, με την κατάλληλη όμως υποστήριξη (εξειδικευμένος εκπαιδευτικός, ειδικά βοηθήματα)

Ο τύπος εκπαίδευσης που θα ακολουθήσει ένα παιδί με πρόβλημα όρασης είναι θέμα συναπόφασης παιδιού, γονέων, εκπαιδευτικού, ειδικών και Σχολικού Συμβούλου ειδικής αγωγής προς το όφελος του παιδιού.

B. Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Τα παιδιά με προβλήματα όρασης φοιτούν σε γυμνάσια και λύκεια βλεπόντων.

Γ. Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Για τη φοίτηση ατόμων με αναπηρίες της όρασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ισχύουν όσα έχουν αναφερθεί σε προηγούμενη παράγραφο σχετικά με την ένταξη απόφοιτων Λυκείου που πάσχουν από σοβαρές ασθένειες .

Ο ειδικός εξοπλισμός που χρησιμοποιούν τα τυφλά ή μερικώς βλέποντα άτομα, μέσα στα πλαίσια της ειδικής αγωγής τους είναι:

1. **Βοηθήματα κινητικότητας και προσανατολισμού.** (Το λευκό μαστούνι το απλό (μονοκόμματο ή σπαστό), το μαστούνι με φως ειδικής έντασης που αναβοσβήνει και

βοηθά στο να γίνεται αντιληπτός ο τυφλός από τα αυτοκίνητα το βράδυ και το μπαστούνι με λείζερ, το οποίο δίνει οπτικοακουστική ανατροφοδότηση, ώστε να αντιλαμβάνεται το τυφλό ή μερικώς βλέπον άτομο τα εμπόδια στο ύψος του κεφαλιού, της μέσης και του εδάφους). Τα βοηθήματα αυτά χρησιμοποιούνται στα αντίστοιχα μαθήματα, τα οποία στοχεύουν στην ανεξάρτητη και αυτοτελή κίνηση των τυφλών ή μερικώς βλέπόντων ατόμων. Τα μαθήματα αυτά γίνονται ατομικά, σε μικρή ηλικία και από εξειδικευμένο προσωπικό.

2. **Οπτικά βοηθήματα** (γυαλιά ειδικής συνταγής, μεγεθυντικοί φακοί χειρός ή σε γυαλιά, μικρά τηλεσκόπια χειρός ή προσαρμοσμένα σε γυαλιά).
3. **Βοηθήματα τόνωσης της οπτικής λειτουργίας** (αναλόγια βιβλίων, μαρκαδόροι, διαφάνεια εκτύπωσης, λάμπες, βιβλία μεγεθυμένων γραμμάτων, χαρτιά έντονων γραμμών, σελιδοδείκτες, προστατευτικές ασπίδες για την ευαισθησία στο φως, εργαλεία μέτρησης).
4. **Βοηθήματα τόνωσης της απτικής λειτουργίας** (πίνακας σχεδίασης ανάγλυφων γραμμάτων, πίνακας κυβάριθμων, άβακας Κράνμερ, χαρτί ανάγλυφων γραμμών, υποστηρίγματα και οδηγοί γραφής).
5. Το **σύστημα ανάγνωσης και γραφής BRAILLE**, που ανήκει στα παραπάνω βοηθήματα και στο οποίο τα γράμματα αντικαθίστανται από ανάγλυφες κουκίδες. Στο σύστημα Braille γράφουμε με τις ειδικές γραφομηχανές, οι οποίες είναι κατάλληλες να παράγουν ανάγλυφες κουκίδες. Με τη βοήθεια αυτής της γραφομηχανής, ειδικά εκπαιδευμένοι χειριστές μπορούν να γράψουν 40 ως 60 λέξεις το λεπτό». (Σύντομες πληροφορίες για την εκπαίδευση των τυφλών στο KEAT και το σύστημα Braille, 2000, σ. 6) (Παράρτημα Νο III)
6. **Βοηθήματα τόνωσης της ακουστικής λειτουργίας** (κασετόφωνα, ομιλούντα βιβλία, εξαρτήματα που διαφοροποιούν την ταχύτητα, ακουστικά όργανα γυμναστικής).
7. **Ηλεκτρονικά βοηθήματα** (ομιλούσες υπολογιστικές μηχανές, σύστημα μεγέθυνσης με τηλεόραση κλειστού κυκλώματος, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, συνθέτης φωνής, μεγεθυντικές οθόνες, οθόνες με εφημερο Braille, εκτυπωτές Braille).

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΥΦΛΩΝ (ΚΕΑΤ)

Με αφορμή την επιλογή του θέματος της πτυχιακής μας εργασίας «Το μοντέλο εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρίες της όρασης στην Ελλάδα» θα αναφερθούμε παρακάτω στην περίπτωση του Κέντρου Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών Ατόμων (ΚΕΑΤ), το οποίο αποτελεί έναν από τους βασικούς φορείς εκπαίδευσης τυφλών στον ελλαδικό χώρο.

7.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΚΕΑΤ

Το 1906 ιδρύθηκε στην Αθήνα ο Οίκος Τυφλών, ένα από τα πρώτα φιλανθρωπικά σωματεία, που είχε ως κύριο σκοπό την προστασία και εκπαίδευση των τυφλών ατόμων στην Ελλάδα. «Η σύλληψη της ιδέας για την ίδρυση του Οίκου Τυφλών ανήκει στον πρόεδρο του συλλόγου των ωφέλιμων βιβλίων Δ. Βικέλα και τον ποιητή Γ. Δροσίνη». (Ενημερωτικό φυλλάδιο για το ΚΕΑΤ, 2002, σ. 1) Η ιδέα αυτή υλοποιήθηκε το 1906 ύστερα από συνεργασία της τότε Αρχιεπισκοπής Αθηνών και φίλους του συλλόγου τυφλών. Με βασιλικό διάταγμα το 1907 εγκρίθηκε επίσημα η ίδρυση του Οίκου Τυφλών, ως φιλανθρωπικού σωματείου και λειτούργησε αρχικά μόνο νηπιαγωγείο τυφλών παιδιών σε κτίριο επί της οδού Λασκαρίδου.

Το 1912 κτίστηκε, ύστερα από δωρεά του Ν. Άμπετ το «Αμπέτειον Μέλαθρον», όπου στεγαζόταν η διεύθυνση, τα οικοτροφεία και τα εργαστήρια του Οίκου Τυφλών. Τη δεκαετία του '20 χρησιμοποιήθηκε ύστερα από δωρεά το Νικοπούλειο οίκημα, που χρησιμοποιήθηκε ως οικοτροφείο αρρένων και επαγγελματική σχολή καθώς ολοκληρώθηκε και το οικοτροφείο θηλέων. Το 1924 λειτουργούν στον Οίκο Τυφλών 4 τάξεις του δημοτικού με διετές νηπιαγωγείο.

Τις δεκαετίες του '40 και του '50 στον Οίκο Τυφλών ιδρύονται τμήματα για την εκπαίδευση τυφλών, που πάσχουν και από άλλες αναπηρίες, όπως της κώφωσης και της νοητικής υστέρησης. Το 1979 κρατικοποιήθηκε ο Οίκος Τυφλών και μετονομάστηκε σε Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ).

Με το προεδρικό διάταγμα 265/17-4-1979 ο Οίκος Τυφλών κρατικοποιείται και «συνίσταται σε Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου υπό την επωνυμία Κέντρο Αποκατάστασης και Εκπαίδευσης Τυφλών (ΚΕΑΤ)». (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 1979)

7.2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΕΑΤ

Σκοπός λειτουργίας του ΚΕΑΤ

Ο σκοπός του ΚΕΑΤ όπως περιγράφεται μέσα από το προεδρικό διάταγμα 265/1979 είναι:

- Η κάλυψη και η αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αναγκών για όλες τις ηλικιακές ομάδες των τυφλών ατόμων, ώστε να κατορθώσουν να ενταχθούν στην κοινωνία ως ανεξάρτητα και παραγωγικά μέλη.

- Οι δυσκολίες που πηγάζουν από την τύφλωση να μειωθούν μέσα από σύγχρονες μεθόδους, προγράμματα εκπαίδευσης, χρησιμοποίηση ειδικών μέσων και οργάνων και να αξιοποιηθούν όσο το δυνατό περισσότερο οι δυνατότητες των τυφλών ατόμων.
- Η έρευνα σχετικά με τη βελτίωση των μεθόδων αποκατάστασης και επιστημονικής αντιμετώπισης των οικογενειακών και κοινωνικών επιπτώσεων της τύφλωσης.
- Η ενημέρωση της κοινωνίας και όσων εμπλέκονται με τους τυφλούς άμεσα (εργοδότες) σχετικά με την έννοια της αναπηρίας της όρασης και τις ικανότητες των τυφλών, με σκοπό την καταπολέμηση των υπαρχόντων προκαταλήψεων. Επίσης, η προσπάθεια αλλαγής κάποιων νομικών και κοινωνικών εμποδίων, που επηρεάζουν άμεσα τη συμμετοχή των τυφλών ατόμων σε όλους τους τομείς της ζωής.
- Η πρόληψη και η θεραπεία οφθαλμολογικών παθήσεων και της τύφλωσης.
- Η ίδρυση και άλλων χώρων που θα ασχολούνται με την αποκατάσταση των τυφλών ατόμων, που αντιμετωπίζουν παράλληλα και άλλες αναπηρίες.

Διοίκηση του ΚΕΑΤ

Η διοίκηση του ΚΕΑΤ σύμφωνα με την περιγραφή του στο προεδρικό διάταγμα 265/1979 έχει ως εξής : «είναι εννιαμελής, συγκροτημένη μετά των αναπληρωματικών μελών αυτής υπό του υπουργού των κοινωνικών υπηρεσιών, με τριετή θητεία και αποτελούμενη εξ: α) ενός συμβούλου της επικρατείας, ως προέδρου με αναπληρωτή του, β) ενός υπαλλήλου των Κοινωνικών Υπηρεσιών, γ) ενός υπαλλήλου από το υπουργείο Παιδείας, δ) ενός υπαλλήλου από το υπουργείο οικονομικών, ε) ενός από το υπουργείο Εργασίας, στ) ενός οφθαλμιάτρου, ζ) δύο τυφλών και η) ενός Έλληнос πολίτου διακριθέντος εις τα έργα της κοινωνικής πρόνοιας». (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 1979)

Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου συναντώνται σε τακτά χρονικά διαστήματα συζητούν και λαμβάνουν αποφάσεις για θέματα που αφορούν το ΚΕΑΤ.

Οι αρμοδιότητες του διοικητικού συμβουλίου του ΚΕΑΤ είναι ο έλεγχος και η εποπτεία των υπηρεσιών και προγραμμάτων που λειτουργούν στο ΚΕΑΤ, η έγκριση του ετήσιου προϋπολογισμού, ισολογισμού και απολογισμού αυτού καθώς και ο διορισμός προσωπικού, που θα επανδρώνει τις υπηρεσίες και τα προγράμματα αυτά σύμφωνα με το καταστατικό του ΚΕΑΤ. Επίσης η έγκριση κάθε θέματος που αφορά στην πορεία των εργασιών και λειτουργίας του ΚΕΑΤ, ως Ν.Π.Δ.Δ.

Οικονομικές πηγές του ΚΕΑΤ

Το ΚΕΑΤ είναι Ν.Π.Δ.Δ και βασική οικονομική πηγή πόρων του αποτελεί το κράτος. Πολλά από τα έσοδά του προέρχονται από δωρεές σε χρήματα ή σε ακίνητα. Κάθε χρόνο το ΚΕΑΤ υποχρεούται να υποβάλλει προς έγκριση στο διοικητικό συμβούλιο τον ετήσιο προϋπολογισμό και ισολογισμό της λειτουργίας του.

7.3 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΕΑΤ

Το ΚΕΑΤ παρέχει υπηρεσίες και προγράμματα, που στοχεύουν στην ισότιμη εκπαίδευση και αποκατάσταση των τυφλών ή μερικώς βλεπόντων ατόμων. Αυτές οι υπηρεσίες και τα προγράμματα βρίσκονται σε διαρκή εξέλιξη σχετικά με τα σύγχρονα δεδομένα που αφορούν στην αναπηρία της όρασης και διακρίνονται σε εκπαιδευτικά προγράμματα, υποστηρικτικές / συμβουλευτικές υπηρεσίες, προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, προγράμματα πρόληψης / έρευνας, εργαστήρια, προγράμματα επιμόρφωσης προσωπικού και άλλες υπηρεσίες.

Εκπαιδευτικά προγράμματα

- Το προνηπιακό τμήμα λειτουργεί για να καλύψει τις ανάγκες των παιδιών με προβλήματα όρασης ηλικίας 0 έως 5 ετών. Σκοπός του είναι η υποστήριξη και η συμβουλευτική των οικογενειών των τυφλών παιδιών από τα πρώτα χρόνια της ζωής τους, ώστε να αντιμετωπιστεί έγκαιρα η ιδιαιτερότητα του παιδιού. Επίσης γίνεται αξιολόγηση των ικανοτήτων των παιδιών και εντόπιση των δυσκολιών τους καθώς και η ένταξή τους σε δραστηριότητες κοινωνικοποίησης, με σκοπό μια ολοκληρωμένη μελλοντική ένταξη στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Εφαρμόζονται δύο προγράμματα κάλυψης προνηπιακών αναγκών. Το ένα απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 0 έως 3 ετών και λαμβάνει χώρα στον οικείο χώρο τους (σπίτι) και το άλλο αφορά σε παιδιά ηλικίας 3 έως 5 ετών σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στο ΚΕΑΤ (προνηπιακός σταθμός), ενώ παράλληλα συνεχίζονται οι επισκέψεις στο σπίτι.

«Η εκπαίδευση των παιδιών γίνεται σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο. Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη των παρακάτω τομέων:

1. Λόγου
 2. Αντίληψης
 3. Κινητικότητας
 4. Κοινωνικότητας». (Ενημερωτικό φυλλάδιο του ΚΕΑΤ, 2001, σ. 7)
- Το νηπιαγωγείο τυφλών και το ειδικό δημοτικό σχολείο (10θέσιο), το οποίο τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας «και χρηματοδοτείται μέσω της 12^{ης} Σχολικής Επιτροπής του Δήμου Καλλιθέας». (Ενημερωτικό φυλλάδιο του ΚΕΑΤ, 2001, σ. 7)
Το σχολείο βρίσκεται σε άμεση συνεργασία με το προσωπικό του ΚΕΑΤ. Επίσης το ΚΕΑΤ παρέχει σε αυτό, υλικοτεχνική υποδομή (μηχανές Braille, βιβλία με μεγεθυμένους χαρακτήρες κ.α). Τα παιδιά μεταφέρονται στο σχολικό χώρο με ευθύνη του ΚΕΑΤ. «Λειτουργούν επίσης τμήματα συνεκπαίδευσης (ένταξης), όπου τα παιδιά έχουν ενταχθεί με τον ειδικό δάσκαλό τους σε τάξεις κοινών σχολείων». (Ενημερωτικό φυλλάδιο του ΚΕΑΤ, 2001, σ. 6)
 - Τα υποστηρικτικά μαθήματα Δημοτικού λειτουργούν απογευματινές ώρες και παρέχουν στους τυφλούς μαθητές συμπληρωματική εκπαίδευση (αγγλική γλώσσα, εκμάθηση

μουσικών οργάνων, ενίσχυση της ανάγνωσης και της γραφής Braille, μαθήματα κινητικότητας, φυσική αγωγή) και ψυχολογική υποστήριξη. Επίσης ως υποστηρικτικό μέσο μάθησης χρησιμοποιείται το θεατρικό παιχνίδι.

- Τα υποστηρικτικά μαθήματα Γυμνασίου και Λυκείου έχουν ως στόχο «τη μαθησιακή και γνωστική ενίσχυση των μαθητών της μέσης εκπαιδευτικής βαθμίδας, ώστε αυτοί να είναι σε θέση να παρακολουθούν με μεγαλύτερη άνεση το ημερήσιο πρόγραμμα του δημοσίου σχολείου στο οποίο φοιτούν». (Ενημερωτικό φυλλάδιο του KEAT, 2001, σ. 9). Στο χώρο του KEAT υπάρχουν ειδικά προσαρμοσμένα όργανα, τα οποία βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση επιστημονικών εννοιών σε διάφορους κλάδους (μαθηματικά, χημεία).
- Το τμήμα κινητικότητας-προσανατολισμού και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης απευθύνεται σε μαθητές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων. Τα μαθήματα του τμήματος αυτού γίνονται σε ατομική βάση και εξαρτώνται από τις ικανότητες του μαθητή και το βαθμό δυσκολίας που του προκαλεί η τύφλωση. «Στόχο έχει τη σταδιακή επίτευξη της ανεξαρτησίας του τόσο στο τμήμα που αφορά στις μετακινήσεις του, όσο και στις υπόλοιπες δραστηριότητες της καθημερινής του ζωής». (Ενημερωτικό φυλλάδιο του KEAT, 2001, σ. 12)

Το τμήμα κινητικότητας πιο ειδικά περιλαμβάνει την εξάσκηση και κατανόηση εννοιών του χώρου, τη χρήση του λευκού μπαστουινιού -αρχικά σε κλειστούς χώρους και σε ανοιχτούς στη συνέχεια. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εκμάθηση συγκεκριμένων τεχνικών, έτσι ώστε ο μαθητής να αποκτήσει μεγαλύτερη άνεση και ασφάλεια όταν διασχίζει μεγάλους ή μικρούς δρόμους, αλλά και κατά τη διάρκεια της διαδρομής. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιούνται νοητοί χάρτες και τεχνικά βοηθήματα.

Το τμήμα δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης περιλαμβάνει «εξάσκηση αισθήσεων, σωματογνωσία, προσωπική υγιεινή, ρούχα (ντύσιμο-πλύσιμο, κλπ), οργάνωση χώρου, κουζίνα-νοικοκυριό, τεχνικές φαγητού». (Ενημερωτικό φυλλάδιο του KEAT, 2001, σ. 3)

- Το τμήμα φυσικής αγωγής και αθλητισμού έχει στόχο την καλλιέργεια του φυσικού δυναμικού και των κινητικών δεξιοτήτων του μαθητή. Επίσης βοηθά στην «επεξεργασία» των σωματικών του ατελειών, την αυτονομία του, την κοινωνικοποίηση του και τέλος δίνει την ευκαιρία συμμετοχής σε αθλητικές δραστηριότητες στον τυφλό μαθητή.

Στο χώρο του KEAT λειτουργούν: 1. Γυμναστήριο και τμήμα τζούντο, 2. Πισίνα, 3. Ανοιχτός χώρος για άλλες αθλητικές δραστηριότητες (ποδόσφαιρο, γυμναστική, μπάσκετ).

- Το εργαστήριο ειδικού εποπτικού υλικού σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας έχει αναλάβει τη δημιουργία του κατάλληλου εξοπλισμού για άτομα με προβλήματα όρασης (ανάγλυφες εικόνες, κατασκευή μακετών κ.α)

Υποστηρικτικές / συμβουλευτικές υπηρεσίες

- Η Κοινωνική Υπηρεσία που λειτουργεί μέσα στο χώρο του KEAT αποτελεί βασικό κομμάτι στην πορεία του τυφλού παιδιού μέσα στο χώρο αυτό. Σύμφωνα με το

ενημερωτικό φυλλάδιο του KEAT, οι στόχοι της Κοινωνικής Υπηρεσίας είναι στενά συνδεδεμένοι με τις αρχές της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας και είναι οι ακόλουθοι:

1. Η υποδοχή όλων των παιδιών με προβλήματα όρασης που έρχονται πρώτη φορά στο κέντρο και η συμπλήρωση του ιστορικού του παιδιού και της οικογένειας.
 2. Η συμβουλευτική εργασία με οικογένειες. Συνεργασία γονέα και κοινωνικού λειτουργού για τη συμπεριφορά του παιδιού στο σπίτι και στο σχολείο. Η ανταλλαγή απόψεων σε συνεργασία με την ψυχολογική υπηρεσία όσον αφορά στον προβληματισμό για σωστότερη αντιμετώπιση των προβλημάτων του παιδιού.
 3. Η εργασία με οικογένειες παιδιών προσχολικής ηλικίας που είναι ενταγμένα στα προγράμματα του KEAT ή που πρόκειται να φοιτήσουν σε αυτό.
 4. Συναντήσεις με παιδιά σε ατομικό επίπεδο.
 5. Συνεργασία με Διευθύνσεις Πρόνοιας και άλλους φορείς για τη γνωστοποίηση ή ενημέρωση σχετικά με την ύπαρξη του KEAT.
 6. Συνεργασία με το υπόλοιπο προσωπικό του κέντρου σε όλα τα επίπεδα.
 7. Συμμετοχή στις αίθουσες διδασκαλίας, ανταλλαγή πληροφοριών και απόψεων με τους εκπαιδευτικούς πάνω σε συγκεκριμένα προβλήματα.
 8. Η συμβολή στην οργάνωση εξωτερικών και εσωτερικών δραστηριοτήτων του KEAT.
 9. Ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση της ευρύτερης κοινότητας για καλύτερη εξυπηρέτηση των εκπαιδευομένων ή του κέντρου.
- Η Ψυχολογική Υπηρεσία έχει ως βασικό στόχο τη στήριξη των παιδιών με προβλήματα όρασης και των οικογενειών τους, έτσι ώστε να αποδεχτούν την ιδιαιτερότητα που τους προκαλεί η αναπηρία και να ακολουθήσουν μια ομαλή εξελικτική πορεία. Έτσι, πραγματοποιούνται συναντήσεις με παιδιά σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο καθώς και με τις οικογένειές τους. Η Ψυχολογική Υπηρεσία βρίσκεται σε άμεση συνεργασία με την Κοινωνική Υπηρεσία και με τις υπόλοιπες υπηρεσίες του κέντρου. Τέλος συμμετέχει στην αίθουσα διδασκαλίας, ώστε μέσω της παρατήρησης να επισημανθούν δυσκολίες στη μάθηση και στην κοινωνική συμπεριφορά του παιδιού.

Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης

- Η τηλεφωνική σχολή τυφλών είναι αναγνωρισμένη από το υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας έχει διάρκεια ένα χρόνο και έχει σκοπό την επαγγελματική κατάρτιση των τυφλών ατόμων στην τηλεφωνία. Περιλαμβάνει εκμάθηση χειρισμού τηλεφωνικού κέντρου, θεωρία τηλεφωνίας, χειρισμό Η/Υ, αγγλικά, γεωγραφία, κινητικότητα-προσανατολισμό, γραφή Braille, δημόσιες σχέσεις και ομάδες κοινωνικής αγωγής.

Προγράμματα πρόληψης / έρευνας

- Το πρόγραμμα πρόληψης «Ουράνιο Τόξο» οργανώνεται και υλοποιείται από το ΚΕΑΤ σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, το Υπουργείο Παιδείας, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, την Ελληνική Οφθαλμολογική Εταιρεία, Ιατρικούς Συλλόγους της χώρας, την αστική εταιρεία «Πρωτοπορεία» και άλλους φορείς στο χώρο της τύφλωσης.

Το πρόγραμμα αυτό απευθύνεται σε μαθητές όλων των δημοτικών σχολείων της χώρας και ιδιαίτερα της β' τάξης και έχει σαν στόχο τον έγκαιρο εντοπισμό προβλημάτων όρασης στην παιδική ηλικία.

Σκοποί του προγράμματος είναι: «1. Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση γονέων, εκπαιδευτικών και ειδικών επιστημόνων για Αμ.Π.Ο.³ 2. Συνεισφορά στην πρόληψη και έγκαιρη διάγνωση των ατόμων με προβλήματα όρασης στην παιδική ηλικία. 3. Ανάπτυξη συνεργασίας φορέων και επιστημονικών κλάδων για την προώθηση θεμάτων που αφορούν στα άτομα με προβλήματα όρασης. 4. Η αξιοποίηση δεδομένων που θα προκύψουν για τη διαμόρφωση πολιτικής για τα άτομα με προβλήματα όρασης (έρευνα κ.λ.π). 5. Υποστήριξη της οικογένειας, για την αναζήτηση των κατάλληλων υπηρεσιών που θα συμβάλλουν στην αποκατάσταση των ατόμων με προβλήματα όρασης». (Ενημερωτικό φυλλάδιο του ΚΕΑΤ, 2001, σ. 15)

Η υλοποίηση του προγράμματος ξεκίνησε το 2001 με θέμα «Ατυχήματα στην παιδική ηλικία και προβλήματα όρασης» και συνεχίζεται για το έτος 2002-2003 με θέμα «Διαθλαστικές ανωμαλίες της όρασης», «Διατροφή και όραση», «Πρόληψη τυφλότητας», «Τεχνολογίες υποστήριξης και αποκατάστασης», «Τρίτη ηλικία και προβλήματα όρασης» και άλλα. (Παράρτημα Νο IV)

- Τα προγράμματα έρευνας που αναπτύσσονται στο ΚΕΑΤ σε συνεργασία με άλλους φορείς στοχεύουν στην συστηματική μελέτη και επιστημονική αντιμετώπιση των Αμ.Π.Ο. στην Ελλάδα. Αυτά είναι: 1. Η αξιολόγηση του προγράμματος πρόληψης «Ουράνιο Τόξο» και η συνεχής βελτίωσή του, 2. Η εκτίμηση των επαγγελματικών αναγκών και δραστηριοτήτων των Αμ.Π.Ο. στην Ελλάδα, 3. Η καταγραφή και αξιολόγηση των διαγνωστικών μεθόδων σχετικά με την αποκατάσταση των Αμ.Π.Ο. στην ελληνική πραγματικότητα.

Εργαστήρια

Στο χώρο του ΚΕΑΤ πραγματοποιούνται διάφορα εργαστήρια, που στοχεύουν στην εξέλιξη της εκπαίδευσης και αποκατάστασης των ατόμων με προβλήματα όρασης, στην τεχνολογική στήριξή τους καθώς και στην κοινωνικοποίηση και στην ψυχολογική στήριξή τους

- Τα εργαστήρια αυτά είναι:

³ Συντομογραφία της έκφρασης Άτομα με Προβλήματα Όρασης. Αναφέρεται με αυτό τον τρόπο στο ενημερωτικό φυλλάδιο του ΚΕΑΤ.

- «1. Παραγωγής-κατασκευής εποπτικού υλικού υποστηρικτικού χαρακτήρα για την εκπαίδευση των Αμ.Π.Ο.
2. Διαμόρφωσης χώρων και υλικών για την κινητικότητα και τον προσανατολισμό των Αμ.Π.Ο.
3. Ανάπτυξη της οσφρητικής Αγωγής σε παιδιά με Προβλήματα Όρασης
4. Ανάπτυξης της καλλιτεχνικής δημιουργίας, ανάπτυξης και διαμόρφωσης ατομικών και ομαδικών παιχνιδιών (παιγνιοθήκη)
5. Ανάπτυξης και διαμόρφωσης λόγου και παραμυθιών για τα παιδιά με προβλήματα όρασης (ως μέσο κοινωνικοποίησης).
6. Προαγωγής της χρήσης των τεχνολογιών υποστήριξης για τα Αμ.Π.Ο.
 - α) οπτικής υφής (για άτομα με χαμηλή όραση) και
 - β) ηλεκτρονικού χαρακτήρα (για εκμάθηση Η/Υ για κοινωνική, εκπαιδευτική και επαγγελματική ένταξη)». (Ενημερωτικό φυλλάδιο του KEAT, 2001, σ. 15-16)

Προγράμματα επιμόρφωσης του προσωπικού

Πρόκειται για μια συνεργασία του KEAT με άλλους φορείς και εξειδικευμένους επιστήμονες καθώς και κέντρα και ιδρύματα της Ελλάδας και του εξωτερικού, που αποσκοπεί στην οργάνωση ειδικών προγραμμάτων επιμόρφωσης. Αυτά αφορούν σε όλη την Ελλάδα από τη μια, όπου ένας μεγάλος αριθμός επιστημόνων και προσωπικού διάφορων φορέων (που εργάζονται σε χώρους Αμ.Π.Ο.) επιμορφώνονται σε θέματα σχετικά με την τύφλωση. Απ' την άλλη οργανώνονται ειδικά σεμινάρια και για την περιφέρεια, σχετικά με την σωστή στήριξη και εξυπηρέτηση των Αμ.Π.Ο.

Τέτοια είναι: «α) πρόγραμμα επιμόρφωσης για θέματα φροντίδας, εκπαιδευτικής και κοινωνικής στήριξης τυφλοκωφών, β) επαγγελματικού προσανατολισμού και διαμόρφωση νέων επαγγελμάτων αλλά και κατάλληλων συνθηκών εργασίας-απασχόλησης για τα Αμ.Π.Ο.». (Ενημερωτικό φυλλάδιο του KEAT, 2001, σ. 17)

Άλλες υπηρεσίες

- Η Βιβλιοθήκη περιλαμβάνει βιβλία στη γραφή Braille (όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, ξενόγλωσσα και παιδικής λογοτεχνίας) ενώ αυτή των ομιλούντων βιβλίων διαθέτει ηχογραφημένα βιβλία σε αντίγραφα (όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης). Ο χώρος στον οποίο δημιουργούνται τα εξειδικευμένα αυτά βιβλία είναι το τυπογραφείο του KEAT, το οποίο σήμερα είναι εξοπλισμένο με μηχανήματα της τελευταίας τεχνολογίας.
- Το οικοτροφείο του KEAT φιλοξενεί τους μαθητές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι προέρχονται από την επαρχία και δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα ούτε την οικογενειακή υποστήριξη να μείνουν σε άλλο χώρο. Λειτουργεί καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους. Στους φιλοξενούμενους παρέχεται κάθε φροντίδα από εξειδικευμένο προσωπικό (επιμελήτριες) για όλη την ημέρα.

- Η μεταφορά των μαθητών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, που κατοικούν στο Νομό Αττικής πραγματοποιείται από μισθωμένα λεωφορεία και ταξί.

Προσωπικό του ΚΕΑΤ

Το προσωπικό , που στελεχώνει τις υπηρεσίες και τα προγράμματα του ΚΕΑΤ αποτελείται από τις εξής ειδικότητες:

Επιστημονικό προσωπικό

- 1 κοινωνικό λειτουργό
- 2 ψυχολόγους, 1 παιδοψυχολόγο
- 4 καθηγητές κινητικότητας
- 1 νοσοκόμα
- 7 επιμελήτριες (οικοτροφείο)
- 1 τυφλοπαιδαγωγό /ειδική παιδαγωγό
- 3 γυμναστές
- εκπαιδευτικοί δημοτικού-γυμνασίου –λυκείου
- 4 αναγνώστες- αντιγραφείς
- 1 χειριστή τυπογραφικών μηχανημάτων

Βοηθητικό προσωπικό

- 1 μάγειρας
- 3 βοηθοί μάγειρα
- 3 καθαρίστριες
- 1 οδηγός
- 4 θυρωροί

Διοικητικό προσωπικό

- 15 διοικητικοί υπάλληλοι (λογιστές, νομικοί σύμβουλοι κ.α)

8. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Σκοπός

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας είναι να μελετήσει το μοντέλο εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρίες της όρασης που παρέχεται μέσω του ΚΕΑΤ. Επίσης να εξετάσει τον τρόπο που βιώνεται το συγκεκριμένο μοντέλο εκπαίδευσης από τυφλά άτομα, που έχουν ή είχαν την εμπειρία αυτού καθώς και από τα μέλη του προσωπικού. Επιλέξαμε την ποιοτική μέθοδο συλλογής δεδομένων καθώς:

- Η διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων μας συνδυάζεται με ποιοτική έρευνα. Στην ποιοτική έρευνα το ερευνητικό ερώτημα ξεκινά με το «πως» ή το «τι» ώστε να περιγράφεται τι συμβαίνει. Το συγκεκριμένο θέμα δεν έχει ερευνηθεί στο παρελθόν και επιθυμούμε να συλλέξουμε λεπτομερή πληροφόρηση. Σύμφωνα με τον Creswell (1998) η ποιοτική έρευνα χρησιμοποιείται όταν το “θέμα - αντικείμενο” χρειάζεται να ερευνηθεί.
- Είναι αναγκαίο να παρουσιάσουμε μια λεπτομερή μη αποστασιοποιημένη οπτική του “θέματος” που ερευνούμε. Μια τέτοια οπτική επιτυγχάνεται μέσω της ποιοτικής έρευνας (Creswell, 1998).

Για να επιτευχθεί ο στόχος της έρευνας είχε αποφασιστεί αρχικά να χρησιμοποιηθούν οι παρακάτω τρόποι συλλογής δεδομένων:

Α. Ημιδομημένες συνεντεύξεις με επιλεγμένα άτομα του προσωπικού του ΚΕΑΤ.

Β. Αφηγήσεις με τυφλά άτομα που φοιτούν ή είχαν φοιτήσει στο ΚΕΑΤ.

Γ. Καταγραφή των δημογραφικών στοιχείων των τυφλών μαθητών που φοίτησαν στο ΚΕΑΤ τα τελευταία πέντε (5) χρόνια. Τελικά η πρόσβαση στο αρχείο της κοινωνικής υπηρεσίας δεν ήταν δυνατή «λόγω ειδικών τεχνικών προβλημάτων – μετακόμιση όλων των υπηρεσιών του κέντρου σε άλλο κτίριο». (Παράρτημα Νο V)

Α΄ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ – ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΟΥ ΚΕΑΤ

Δείγμα

Το δείγμα που χρησιμοποιήσαμε αποτελείται από μέλη του προσωπικού του ΚΕΑΤ. Η αρχική σκέψη ήταν να συμπεριλάβουμε και μέλη της Διοίκησης του ΚΕΑΤ. Τα μέλη της διοίκησης του ΚΕΑΤ δεν ανταποκρίθηκαν τελικά στην πρόσκληση μας για συμμετοχή στη έρευνα λόγω έλλειψης διαθέσιμου χρόνου από την πλευρά τους. Τα μέλη του προσωπικού που αποτελούν το δείγμα ήταν πέντε (5): μία κοινωνική λειτουργός, ένας ψυχολόγος, μία ειδική παιδαγωγός, ένας διοικητικός υπάλληλος και μία υπάλληλος βοηθητικού προσωπικού. Τα κριτήρια με βάση τα οποία επιλέξαμε τα παραπάνω πρόσωπα ήταν η θέση τους σε βασικές υπηρεσίες του ΚΕΑΤ καθώς και η πολυετής επαγγελματική εμπειρία τους στο ΚΕΑΤ (δεκατέσσερα με δεκαεννιά χρόνια).

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν ύστερα από τηλεφωνική επικοινωνία, όπου και καθορίζονταν ο χώρος (KEAT) και ο χρόνος των συναντήσεων. Όλες οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν.

Σχέδιο συνέντευξης

Οι συνεντεύξεις είχαν στόχο οι ερωτώμενοι / ερωτώμενες να αναφερθούν στα θετικά και στα αρνητικά σημεία του μοντέλου εκπαίδευσης του KEAT. Η ημιδομημένη συνέντευξη περιελάμβανε πληροφορίες για τη θέση και την επαγγελματική προϋπηρεσία τους στο KEAT και τις παρακάτω πέντε (5) ανοικτές ερωτήσεις:

1. Θεωρείτε ότι μέσω του προγράμματος του KEAT επιτυγχάνεται η εκπαίδευση / κοινωνική ενσωμάτωση των παιδιών; Υπάρχουν εμπόδια που παρεμβάλλονται στην προσπάθεια για εκπαίδευση και κοινωνική ενσωμάτωση των παιδιών;
2. Ποιες προτάσεις θα κάνατε ώστε να προωθηθεί γενικότερα η κοινωνική ενσωμάτωση των τυφλών ατόμων;
3. Με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται η σύνδεση του KEAT με την κοινότητα;
4. Αν σας ρωτούσε κανείς ποια είναι τα θετικά και τα αρνητικά του προγράμματος του KEAT τι θα λέγατε;
5. Αν είχατε τη δυνατότητα ν' αλλάξετε πράγματα σχετικά με το KEAT ποια θα ήταν αυτά;

Μέθοδος ανάλυσης

Για την ανάλυση των ημιδομημένων συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκε η βασική ποιοτική ανάλυση σύμφωνα με τα παρακάτω βήματα:

1. Αρχική ανάγνωση όλων των ημιδομημένων συνεντεύξεων με σκοπό την απόκτηση μιας γενικής άποψης.
2. Αποκωδικοποίηση των απαντήσεων σε καθεμία από τις ερωτήσεις των συνεντεύξεων του κάθε υπαλλήλου, εστιάζοντας τόσο στα κοινά σημεία όσο και στις διαφορές.
3. Παρουσίαση των απαντήσεων σε μορφή κειμένου.

Παρατηρήσεις σχετικά με την συνέντευξη

Οι συνεντεύξεις -όπως προαναφέρθηκε- μαγνητοφωνήθηκαν. Οι ερωτώμενοι / ες δέχτηκαν απ' την πρώτη στιγμή να απαντήσουν στις ερωτήσεις μας. Σε ερωτήσεις όμως που αφορούσαν στην αξιολόγηση του μοντέλου εκπαίδευσης του KEAT και στις αλλαγές που θα

επιθυμούσαν οι ίδιοι να επιφέρουν σε αυτό ήταν διστακτικοί. Εμείς από την πλευρά μας τους υπενθυμίζαμε πως θα τηρήσουμε την ανωνυμία των συνεντεύξεων.

Επίσης αντέδρασαν αμήχανα αρχικά στην προοπτική της μαγνητοφώνησης των συνεντεύξεων τους. Κατά τη διάρκεια όμως της συζήτησης γίνονταν όλο και πιο συνεργάσιμοι.

Παρότι τους συστηθήκαμε ως φοιτήτριες Κοινωνικής Εργασίας όλοι οι ερωτώμενοι μας αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων ως επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ Α΄ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ (Ημιδομημένες συνεντεύξεις με το προσωπικό του KEAT)

Από τους 5 υπαλλήλους του KEAT που αποτέλεσαν το δείγμα οι δύο ήταν άντρες (ψυχολόγος, διοικητικός υπάλληλος) και οι τρεις ήταν γυναίκες (κοινωνική λειτουργός, ειδική παιδαγωγός και υπάλληλος του βοηθητικού προσωπικού). Οι ηλικίες τους κυμαίνονταν από 43 έως 53 ετών και η επαγγελματική τους προϋπηρεσία από 15 έως 20 χρόνια.

Επιτυχία εκπαίδευσης και κοινωνικής ενσωμάτωσης μέσω προγράμματος του KEAT

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι (4 από τους 5) υποστήριξαν ότι επιτυγχάνεται η εκπαίδευση και η κοινωνική ενσωμάτωση μέσω των προγραμμάτων του KEAT. Πιο αναλυτικά υποστήριξαν, ότι το πρόγραμμα του KEAT παρέχει τη δυνατότητα σε άτομα με αναπηρίες της όρασης να παρακολουθήσουν τη βασική εκπαίδευση προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους (σύστημα Braille) και να συνεχίσουν τις σπουδές τους. Υποστηρίχτηκε ότι μέσω του KEAT προωθείται η ενσωμάτωση τους σε «κανονικά» σχολεία, ενώ παράλληλα παρακολουθούν και το ειδικό σχολείο.

Σχετικά με την κοινωνική ενσωμάτωση οι ερωτώμενοι αναφέρθηκαν αρχικά στο πρόγραμμα ενσωμάτωσης του προνηπιακού τμήματος του KEAT, το οποίο προετοιμάζει την οικογένεια «να ενσωματώσει» το τυφλό παιδί στο οικείο περιβάλλον του καθώς και αργότερα στην κοινωνία. Προς την ίδια κατεύθυνση προσανατολίζονται σύμφωνα με τους ερωτώμενους, τα προγράμματα κινητικότητας και ανεξάρτητης καθημερινής διαβίωσης των ατόμων με προβλήματα όρασης. Το σύστημα Braille ως «κατάλληλο μέσο έκφρασης» προωθεί με τη σειρά του την κοινωνική ενσωμάτωση και «βγάζει τους τυφλούς απ' το περιθώριο». Παράλληλα η παρακολούθηση σχολείων βλεπόντων βοηθά στην ενσωμάτωση των τυφλών ατόμων, αφού τους φέρνει σε επαφή με βλέποντες.

Παράγοντες που παρεμποδίζουν την εκπαίδευση των τυφλών ατόμων.

Ο διοικητικός υπάλληλος απάντησε αρνητικά ως προς την επιτυχία της εκπαίδευσης των τυφλών παιδιών μέσω του KEAT και αιτιολόγησε την άποψή του αυτή μιλώντας για εμπόδια και ελλείψεις. Χαρακτηριστικά είπε: «Τα τυφλά παιδιά πηγαίνοντας στα σχολεία βλεπόντων

αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες γιατί ούτε ειδικοί δάσκαλοι-καθηγητές υπάρχουν, ούτε και τα απαραίτητα εποπτικά μέσα. Οι δάσκαλοι-καθηγητές στήριξης στα σχολεία ένταξης είναι χωρίς εφόδια. Οι περισσότεροι από αυτούς τους δασκάλους το πολύ να έχουν παρακολουθήσει ένα ή δύο πενήνήμερα σεμινάρια για τυφλούς».

Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού τόσο στο KEAT όσο και σε άλλα σχολεία της Ελλάδας καθώς και η ελλιπής ύπαρξη εποπτικού υλικού (βιβλία, κασέτες κ.α) παρεμποδίζουν σύμφωνα με τους υπόλοιπους ερωτώμενους (4) την προσπάθεια για μια επιτυχημένη εκπαίδευση. Τέλος, ένα ακόμα εμπόδιο αποτελεί η δυσκολία στην πρόσβαση στο KEAT παιδιών με προβλήματα όρασης από την επαρχία. Τα παιδιά αυτά δυσκολεύονται να μείνουν στο οικοτροφείο του KEAT μακριά από την οικογένειά τους, με αποτέλεσμα η δυσκολία αυτή «αποχωρισμού» να αναγκάζει ολόκληρη την οικογένεια να μετακομίσει στην Αθήνα. Τις περισσότερες όμως φορές η αναζήτηση εργασίας από τους γονείς καταλήγει σε αδιέξοδο και έτσι η οικογένεια μαζί με το τυφλό παιδί επιστρέφει στην επαρχία εξαιτίας της οικονομικής πίεσης που υφίσταται, με αποτέλεσμα να χάνεται η ευκαιρία παροχής ειδικής αγωγής / εκπαίδευσης στο παιδί αυτό.

Παράγοντες που παρεμποδίζουν την κοινωνική ενσωμάτωση των τυφλών παιδιών

Τα εμπόδια που αναφέρθηκαν σχετικά με την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρίες της όρασης είναι ότι τα τυφλά άτομα δεν εκπαιδεύονται στο βαθμό και στη συχνότητα που χρειάζεται σε σχολεία που φοιτούν βλέποντες μαθητές, καθώς και η δυσκολία από την πλευρά των γονέων να αποδεχτούν την αναπηρία του παιδιού τους.

Προτάσεις για προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των τυφλών ατόμων

Προτάσεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα:

- Η παροχή υπηρεσιών / προγραμμάτων από την πλευρά του KEAT με σκοπό την ένταξη των τυφλών παιδιών σε σχολεία βλέπόντων.
- Η ίδρυση παραρτημάτων του KEAT σε όλη τη χώρα, τα οποία θα παρέχουν στα τυφλά παιδιά σε όλη την Ελλάδα υπηρεσίες κινητικότητας, λογοθεραπείας, φυσικής αγωγής, ψυχολογικής υποστήριξης και φυσικοθεραπείας βοηθώντας τα με αυτό τον τρόπο να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη μόρφωση και αγωγή.
- Η συνεργασία ειδικού σχολείου και σχολείου βλέπόντων με στόχο τα τυφλά παιδιά να έχουν τη δυνατότητα συναναστροφής με βλέποντα άτομα.
- Η εκπαίδευση και η εξειδίκευση του προσωπικού του KEAT πάνω σε θέματα που αφορούν στην τύφλωση.
- Η ανάπτυξη προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης ατόμων με αναπηρία της όρασης από την πλευρά του κράτους, ώστε τα άτομα αυτά να μπορέσουν να αποκατασταθούν επαγγελματικά και κατ' επέκταση να ενσωματωθούν κοινωνικά.

Προτάσεις στήριξης οικογένειας:

- Η έγκαιρη παρέμβαση στην οικογένεια με τυφλό παιδί μέσω υπηρεσιών και προγραμμάτων.
- Η έγκαιρη ενημέρωση της οικογένειας, η οποία θα βοηθήσει το παιδί να ενσωματωθεί κοινωνικά, καθώς και την οικογένεια να αποδεχθεί την τύφλωση του παιδιού και να «δουλέψει» συναισθήματα όπως ο φόβος και το άγχος που προκαλεί η ύπαρξη τυφλού παιδιού στην οικογένεια.

Προτάσεις ευαισθητοποίησης της κοινότητας:

- Η ενημέρωση της κοινότητας μέσα από την οργάνωση εκδηλώσεων από το ΚΕΑΤ σε χώρους όπως τα σχολεία, όπου θα μπορούν να συμμετάσχουν δάσκαλοι, γονείς και παιδιά.
- Η επαφή των τυφλών παιδιών με την κοινότητα μέσα από καθημερινές δραστηριότητες (σινεμά, φαγητό) με σκοπό την κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Προτάσεις ενεργοποίησης φορέων:

- Η συνεργασία των φορέων που εμπλέκονται στο χώρο της τύφλωσης (Φάρος, Ήλιος, Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών) καθώς και του συνδικαλιστικού οργάνου των ατόμων με αναπηρίες στην Ελλάδα (Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες) για την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων με αναπηρίες της όρασης.
- Η συνεχής επαφή και επικοινωνία με τη διεθνή κοινότητα για νέες δράσεις αλλά και για ενημέρωση μέσα από έρευνες, προγράμματα καθώς και σεμινάρια σχετικά με την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των τυφλών ατόμων.
- Η διαμόρφωση κατάλληλης υποδομής ώστε τα τυφλά άτομα να έχουν πρόσβαση σε διάφορους δημόσιους χώρους.

Τρόποι σύνδεσης κοινότητας - ΚΕΑΤ

Σχετικά με τους τρόπους σύνδεσης κοινότητας - ΚΕΑΤ οι περισσότεροι ερωτώμενοι (4) απάντησαν ότι οι εκδηλώσεις (θέατρο, εκδρομές, γιορτές σε διάφορους χώρους όπως σχολεία) αλλά και οι διάφορες δραστηριότητες που διοργανώνονται από το ΚΕΑΤ στην περιοχή της Καλλιθέας αποτελούν τον κύριο τρόπο σύνδεσης. Αναφέρθηκε επίσης ότι για επισκέψεις σε χώρους όπως τα μουσεία υπάρχουν ειδικές ρυθμίσεις, ώστε τα παιδιά να μπορούν να αντιλαμβάνονται τα εκθέματα μέσω της αφής.

Τέλος αναφέρθηκε πως θα πρέπει στα τυφλά παιδιά να δίδεται περισσότερος ελεύθερος χρόνος για κοινωνική συναναστροφή στην κοινότητα μιας και έχουν ένα «βαρύ πρόγραμμα» παρακολούθησης σε σχολεία βλεπόντων και φροντιστηριακής υποστήριξης.

Θετικά και αρνητικά του προγράμματος του ΚΕΑΤ

Ως θετικά σημεία του προγράμματος του ΚΕΑΤ αναφέρθηκαν τα προγράμματα σφαιρικής αγωγής και μόρφωσης, όπως τα προγράμματα κινητικότητας, μουσικής κ.λ.π. Επίσης η

επαφή της ειδικής παιδαγωγού με το περιβάλλον και τους γονείς του παιδιού (επισκέψεις στα σπίτια) αποτελεί μια από τις σημαντικές λειτουργίες του βρεφονηπιακού σταθμού του ΚΕΑΤ. Όλοι οι ερωτώμενοι μίλησαν θετικά για τις διάφορες εκδηλώσεις / εκδρομές που διοργανώνονται κατά καιρούς από το ΚΕΑΤ και εκδήλωσαν την ικανοποίησή τους σχετικά με τις οικονομικές παροχές του κράτους προς το ΚΕΑΤ. Ως θετικά αποτελέσματα μιας σωστής παροχής υπηρεσιών αλλά και λειτουργίας του προγράμματος του ΚΕΑΤ αναφέρθηκαν η αποφυγή της ιδρυματοποίησης των τυφλών ατόμων («το αντιμετωπίζουμε ως σχολείο, όχι ως ίδρυμα»), καθώς και η αυτοπεποίθηση και εμπιστοσύνη που αποκτούν τα παιδιά σχετικά με τις δυνατότητές τους.

Σχετικά με τα αρνητικά στοιχεία του προγράμματος του κέντρου, ο διοικητικός υπάλληλος ανέφερε την έλλειψη εξειδίκευσης του προσωπικού σε θέματα τυφλότητας καθώς και τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν στην πρόσβαση στο χώρο του ΚΕΑΤ παιδιά με προβλήματα όρασης που ζουν στην επαρχία. Επίσης αναφέρθηκαν από 2 ερωτώμενους τα εμπόδια στη συνεργασία του κέντρου με το Υπουργείο Υγείας (καθυστέρηση στη διάγνωση οφθαλμολογικών αποτελεσμάτων). Επίσης αναφέρθηκε από 1 ερωτώμενο ότι τα παιδιά που πάσχουν και από άλλες αναπηρίες εκτός από αυτήν της τύφλωσης (πολυανάπηρα άτομα) αντιμετωπίζουν δυσκολία στην πρόσβαση στο κέντρο (απουσία βοηθητικής μπάρας). Η ειδική παιδαγωγός ανέφερε ως αρνητικό στοιχείο του προγράμματος ότι η ειδική αγωγή / εκπαίδευση παρέχεται ολοκληρωμένα έως και το δημοτικό σχολείο, ενώ στο γυμνάσιο και στο λύκειο το ΚΕΑΤ λειτουργεί ενισχυτικά (τα παιδιά παρακολουθούν φροντιστηριακά μαθήματα). Κατά την άποψη της η ειδική αγωγή / εκπαίδευση θα πρέπει να παρέχεται ολοκληρωμένα και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Προτεινόμενες αλλαγές

Υπήρξαν αρκετές προτάσεις για αλλαγές από τους υπαλλήλους του ΚΕΑΤ και οι περισσότερες από αυτές σχεδόν ταυτίζονταν μεταξύ τους. Αρχικά έμφαση δόθηκε στην ίδρυση παραρτημάτων σε όλη τη χώρα καθώς και στην εξειδικευμένη εκπαίδευση του προσωπικού (διοργάνωση σεμιναρίων) σε θέματα τύφλωσης. Ακόμη προτάθηκε η ενημέρωση της κοινότητας σχετικά με τα δικαιώματα των τυφλών ατόμων καθώς και η έγκαιρη επαφή του ΚΕΑΤ με το τυφλό παιδί και τους γονείς του. Επίσης από την υπάλληλο του βοηθητικού προσωπικού προτάθηκε η βελτίωση των συνθηκών υγιεινής του κέντρου καθώς και η επιπλέον εκπαίδευση καθημερινής διαβίωσης. Μια τελευταία πρόταση από την πλευρά του διοικητικού υπαλλήλου ήταν η διοργάνωση επιπλέον εκδηλώσεων (εκδρομών, χοροεσπερίδων) από το ΚΕΑΤ με στόχο την ψυχαγωγία των τυφλών μαθητών.

Β΄ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ – ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΤΥΦΛΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

Δείγμα

Το δείγμα που χρησιμοποιήσαμε αποτελείται από άτομα με αναπηρίες της όρασης που φοιτούν στο γυμνάσιο και στο λύκειο του Κέντρου Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ) ή έχουν φοιτήσει στο ΚΕΑΤ (απόφοιτοι). Ήταν άτομα που είχαν εκπαιδευτεί στο ΚΕΑΤ παρακολουθώντας όλες ή κάποιες τάξεις του κέντρου. Το σύνολο των αφηγούμενων ήταν εννέα (9) τυφλά άτομα εκ των οποίων πέντε (5) είναι κορίτσια και τέσσερα (4) είναι αγόρια. Τα άτομα που έχουν αποφοιτήσει από το ΚΕΑΤ ήταν τέσσερα (4) ηλικίας 21-27 ετών. Δύο (2) από τους ερωτώμενους είναι μαθητές της Β΄ γυμνασίου ενώ οι υπόλοιποι τρεις (3) είναι μαθητές της Β΄ λυκείου. Τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία επιλέξαμε το δείγμα μας ήταν: α) η εκπαιδευτική τους εμπειρία στο ΚΕΑΤ, β) η διαφορετική ηλικία και γ) το φύλο των παιδιών.

Μέσω της κοινωνικής λειτουργού ήρθαμε σε επαφή με έναν απόφοιτο του ΚΕΑΤ, ο οποίος αποτέλεσε συνεκτικό κρίκο στην επικοινωνία μας με άλλους απόφοιτους του κέντρου. Ένας καθηγητής του ΚΕΑΤ μας βοήθησε στην επικοινωνία μας με τους μαθητές του ΚΕΑΤ (γυμνάσιο-λύκειο).

Αφηγήσεις

Πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις αφηγηματικού χαρακτήρα με άτομα με προβλήματα όρασης που φοιτούν στο γυμνάσιο – λύκειο ή έχουν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους. Χρησιμοποιήθηκε η αφηγηματική μέθοδος καθώς σκοπός ήταν η κατανόηση του τρόπου που οι ερωτώμενοι βίωσαν την εκπαίδευσή τους στο ΚΕΑΤ. Ζητήθηκε από τους / τις ερωτώμενους / ες να αφηγηθούν δύο μικρές ιστορίες εκ των οποίων η μια αφορούσε σε μια θετική εμπειρία και η άλλη σε μια αρνητική εμπειρία που έχουν βιώσει κατά την εκπαίδευσή τους στο ΚΕΑΤ. Οι δύο αυτές ιστορίες έπρεπε να περιέχουν απαραίτητα αρχή, μέση και τέλος, και να είναι προσανατολισμένες στο ερευνητικό ερώτημα.

Μέθοδος ανάλυσης

Η ανάλυση των αφηγήσεων έγινε σύμφωνα με τη μέθοδο των Palsson and Norberg (1995). Οι αφηγήσεις αναλύθηκαν σύμφωνα με τα παρακάτω βήματα:

1. Αρχική ανάγνωση των αφηγήσεων με σκοπό την απόκτηση μιας γενικής εικόνας για τη διευκόλυνση της ανάλυσης.
2. Πρώτη δομική ανάλυση χρησιμοποιώντας «αφηγηματικές κατηγορίες»: πλοκή, πρωταγωνιστής, συμπρωταγωνιστής, συναίσθημα και άλλα σημαντικά στοιχεία (π.χ λέξεις κλειδιά).

3. Κατηγοριοποίηση του βασικού περιεχομένου της κάθε αφήγησης σε θετικές και αρνητικές εκπαιδευτικές εμπειρίες.
4. Παρουσίαση των κατηγοριοποιημένων αφηγήσεων.

Παρατηρήσεις σχετικά με τις αφηγήσεις

Σχετικά με τις αφηγήσεις παρουσιάστηκαν οι παρακάτω δυσκολίες:

- Απορρίφθηκαν 8 αφηγήσεις επειδή οι αφηγούμενοι / ες δεν αναφέρονταν σε κάποια εκπαιδευτική τους εμπειρία από το KEAT και δεν περιείχαν συγκεκριμένη ιστορία.
- Η διεξαγωγή της έρευνάς μας συνέπεσε με την εξεταστική περίοδο κάποιων αποφοίτων και έτσι καθυστέρησε την επαφή με τους απόφοιτους.
- Οι μαθητές του KEAT απέφευγαν να αναφερθούν στις αρνητικές εκπαιδευτικές εμπειρίες τους στο κέντρο, αντίθετα οι απόφοιτοι διακρίνονταν από μεγαλύτερη άνεση.
- Δεν μαγνητοφωνήθηκαν 4 αφηγήσεις επειδή οι αφηγούμενοι / ες δεν το επέτρεψαν. Επίσης αξίζει να αναφερθούν και κάποια άλλα σημεία κατά τη διάρκεια των αφηγήσεων που μας εντυπωσίασαν, μας δυσκόλεψαν ή μας αιφνιδίασαν θετικά:
 - Στην πλειοψηφία τους οι αφηγούμενοι είχαν λάβει μέρος σε παρόμοιες έρευνες στο παρελθόν γι' αυτό δέχτηκαν σχετικά εύκολα να λάβουν μέρος στη διεξαγωγή της έρευνας μας.
 - Επειδή δεν υπήρχε οπτική επικοινωνία (το σύνολο των αφηγούμενων ήταν τυφλοί) κατά τη διάρκεια των αφηγήσεων δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση από την πλευρά μας στη λεκτική επικοινωνία έτσι ώστε να διευκολυνθούν τα τυφλά άτομα κατά την αφήγησή τους.
 - Με ορισμένους αφηγούμενους η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στον προσωπικό τους χώρο. Έτσι μας δόθηκε η ευκαιρία να δούμε από κοντά το περιβάλλον τους είτε ζούσαν μόνοι τους είτε με την υπόλοιπη οικογένειά τους. Αυτό που εμείς αντιμετωπίσαμε ήταν μια πλήρη άνεση με το χώρο του σπιτιού τους με ή χωρίς τη βοήθεια του λευκού μαστουριού (ενώ είχαμε προετοιμαστεί για το ακριβώς αντίθετο) σε σημείο που ξεχνούσαμε ότι επρόκειτο για τυφλά άτομα.
 - Το άγχος μας ήταν πολύ έντονο αρχικά κυρίως ως προς τον τρόπο που έπρεπε να συμπεριφερθούμε.
 - Αντιμετωπίσαμε δυσκολίες σε σχέση με την πρώτη προσέγγισή των ερωτώμενων. Καθώς δε μας έβλεπαν, έπρεπε στη συνάντησή μας να δώσουμε ιδιαίτερη έμφαση στην απτική επαφή αλλά και παράλληλα να εξοικειωθούμε με αυτήν. Δυσκολευτήκαμε πάρα πολύ κατά τη διάρκεια της πρώτης συνάντησής μας, διότι δεν

είχαμε συνηθίσει αυτόν τον τρόπο επικοινωνίας αλλά καθώς οι συναντήσεις αυξάνονταν νιώθαμε όλο και πιο άνετα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ Β΄ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ (Αφηγήσεις)

Θετικές εμπειρίες από την εκπαίδευση στο KEAT

Η εμπειρία της ανεξάρτητης και αυτόνομης κίνησης: «Να μπορώ να κάνω πράγματα που κάνουν κι οι άλλοι»

Δύο από τις αφηγήσεις των τυφλών ατόμων αναφέρθηκαν στη σημασία του μαθήματος της κινητικότητας. Οι αφηγήσεις αυτές περιγράφουν τη θετική τους εμπειρία από το μάθημα κινητικότητας στο KEAT. Ανέφεραν τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και τα συναισθήματα που βίωσαν. Στις αφηγήσεις ο δάσκαλος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ενθαρρύνοντας ξεχωριστά το κάθε παιδί στην προσπάθειά του: «Ο δάσκαλός μου τότε επέμενε και μου είπε απλά να δοκιμάσω και αν δεν μου αρέσει να μη συνεχίσω», «Ο δάσκαλος μας έπαιρνε έναν-έναν και μαζί κινούμασταν στο χώρο μέχρι να τον μάθουμε». Τα συναισθήματα που αναπτύχθηκαν από μία ερωτώμενη, κατά την διάρκεια του πρώτου μαθήματος ήταν η άρνηση να μάθει κάτι εντελώς διαφορετικό από αυτό που είχε συνηθίσει έως τώρα: «Είχα συνηθίσει να κινούμαι με τα μάτια και μόνο με τα μάτια μου...και είχα αντιδράσεις». Ο φόβος σε κάτι καινούριο που άρχιζε καθώς και η νευρικότητα επειδή δεν τα κατάφερνε εξ αρχής με τις ασκήσεις κινητικότητας ήταν τα συναισθήματα άλλης ερωτώμενης: «Νευρίασα θυμάμαι πολύ». Τα συναισθήματα στο τέλος του πρώτου μαθήματος ήταν ευγνωμοσύνη για όσα είχε μάθει: «Ναι, αυτό το χρωστάω στο KEAT» και ικανοποίηση για την μελλοντική ανεξάρτητη κίνηση της στην πόλη της Αθήνας: «Σκέφτηκα πόσο ωραία θα είναι να μπορώ να περπατώ μόνη μου στην Αθήνα, δεν είναι εύκολο να κινείσαι στο δρόμο ελεύθερα αλλά μ' αρέσει να μπορώ να κάνω πράγματα που κάνουν και οι άλλοι».

Η απόκτηση αυτόνομου προσωπικού τρόπου γραπτής έκφρασης: «Έχω πλέον τον δικό μου τρόπο να εκφράζομαι και να γράφω»

Δύο ιστορίες αφορούσαν στην πρώτη μέρα εκμάθησης του συστήματος Braille. Συνήθως οι τυφλοί μαθητές αναφέρονταν στον πρώτο εκπαιδευτικό που τους έφερε σε επαφή με το Braille. Μία ερωτώμενη είπε για τη δασκάλα της: «Προσπαθούσε να το κάνει όσο το δυνατόν ευκολότερο και να εφαρμόσει τρόπους παιδαγωγικούς ώστε να το καταλάβουμε». Οι ερωτώμενοι επικεντρώθηκαν περισσότερο στον τρόπο που αισθάνθηκαν όταν άρχισαν να μαθαίνουν το Braille καθώς και στην αίσθηση της απόκτησης ενός δικού τους αυτόνομου τρόπου έκφρασης: «Συγκινήθηκα όταν έγραψα την πρώτη λέξη γιατί θεώρησα ότι έχω πλέον το δικό μου τρόπο να εκφράζομαι και να γράφω, δεν είναι ανάγκη να παίρνω το στυλό και να γράφω μεγάλα γράμματα ή να βάζω κάποιον να μου τραβάει γραμμές με το μαρκαδόρο για να τις βλέπω...». Επίσης περιέγραψαν τη χαρά από την αναγνώριση του επιτεύγματος τους:

«Χάρηκα πάρα πολύ που μέσω του Braille κατάφερα να κάνω κάτι πολύ καλά, ειδικά όταν το είπα στη μαμά μου η οποία έκλαψε από χαρά», «Ο δάσκαλος διάβασε την έκθεσή μου σε όλα τα παιδιά της τάξης».

Οι εκδηλώσεις του KEAT ως μέσο επικοινωνίας και αναγνώρισης των δυνατοτήτων τους:

«Αναγνωρίζοταν έτσι η δουλειά μας από τον κόσμο που ερχόταν και μας χειροκροτούσε»

Οι ερωτώμενοι υποστήριξαν ότι οι εκδηλώσεις που πραγματοποιούσε το KEAT ήταν πάρα πολύ εποικοδομητικές. Αναφέρθηκαν στο χορό της τελευταίας μέρας του σχολικού έτους στο KEAT. Είπαν συγκεκριμένα ότι οι εκδηλώσεις αποτελούν μέσο επικοινωνίας με τον κόσμο, επιβράβευσης και ικανοποίησης επειδή αναγνωρίζονται οι ικανότητές και δυνατότητές τους. Επίσης αναφέρθηκαν στη δυνατότητα που τους έδωσε το KEAT μέσω του μαθήματος μουσικής να αξιοποιήσουν κάποιες ικανότητές τους: «Ένα από τα πράγματα μέσα από το KEAT που τα χρησιμοποιώ ως σήμερα». Εντυπωσιακό είναι το συναίσθημα που τους προκαλούσε το χειροκρότημα του κόσμου: «Αναγνωρίζοταν έτσι η δουλειά μας από τον κόσμο που ερχόταν και μας χειροκροτούσε», «Αισθάνθηκα πολύ ωραία με τον κόσμο».

Άμεση επαγγελματική αποκατάσταση: «Όλοι μας θα πιάναμε δουλειά ένα μήνα μετά σε διάφορες θέσεις»

Η επαγγελματική κατάρτιση στην τηλεφωνική σχολή του KEAT θεωρήθηκε θετική εμπειρία καθώς είχε σαν συνέπεια την επαγγελματική αποκατάσταση. Ερωτώμενη μίλησε για την άμεση επαγγελματική αποκατάσταση της: «Οι καθηγητές μας ανακοίνωσαν ότι επειδή ο αριθμός των σπουδαστών ήταν μικρός, απ' ότι θυμάμαι 15 παιδιά περίπου, ότι όλοι μας θα πιάναμε δουλειά ένα μήνα μετά σε διάφορες θέσεις», «Εγώ τελικά πήγα στην Εθνική Τράπεζα και δουλεύω ακόμη εκεί». Τα συναισθήματα που έντονα απέρρεαν από την αφήγηση ήταν ικανοποίηση, ευγνωμοσύνη προς το KEAT: «Ένιωσα πολύ τυχερή και χαρούμενη και το θυμάμαι ακόμα είναι κάτι που το χρωστάω στο KEAT».

Η αίσθηση ικανοποίησης από τη βίωση εμπειριών που έχουν και οι βλέποντες: «Μπορούσα να παίζω όπως και οι άλλοι»

Ερωτώμενος αναφέρθηκε στη θετική του εμπειρία όταν για πρώτη φορά έπαιξε ποδόσφαιρο, ενώ ένας άλλος στις εκπαιδευτικές εκδρομές του KEAT. Χαρακτηριστική ήταν η έκπληξή του πρώτου όταν για πρώτη φορά του ανακοίνωσαν ότι «θα παίζει μπάλα»: «Μου φάνηκε παράξενο γιατί μέχρι τότε δεν είχα παίξει ποτέ, επειδή γεννήθηκα τυφλός». Ανέφερε τις δυσκολίες: «Μέχρι να συνηθίσουμε στην αρχή ήταν δύσκολα γιατί έπεφτε ο ένας πάνω στον άλλο προσπαθώντας να εντοπίσουμε την μπάλα με τη σακούλα» καθώς και την αίσθηση προσωπικής ασφάλειας που απέκτησε βιώνοντας εμπειρίες που βιώνουν και οι βλέποντες: «Ένιωσα ικανοποίηση που μπορούσα και 'γω να παίζω όπως και οι άλλοι ποδόσφαιρο. Μου έδωσε θάρρος ότι μπορώ να κάνω και άλλα πράγματα κι ας μη βλέπω». Στη δεύτερη περίπτωση αναφέρθηκε η ευχαρίστηση της ανακάλυψης μιας καινούργιας εμπειρίας: «Ειδικά

στο Τατόι το περίμενα να πάω γιατί δεν είχα δει ποτέ τα αεροπλάνα μόνο το άκουγα που το λέγανε και ήταν κάτι το καταπληκτικό», «Είδαμε τα πολεμικά αεροπλάνα, μπήκαμε μέσα, καθίσαμε στη θέση του πιλότου και είδαμε πώς απογειώνονται και προσγειώνονται».

Αρνητικές εμπειρίες από την εκπαίδευση στο KEAT

Η εμπειρία της αποτυχίας που σύμφωνα με την άποψή τους δεν οφειλόταν στους ίδιους:

«Ήταν άδικο γιατί η δασκάλα έφταιγε και όχι εμείς»

Μία ερωτώμενη αφηγήθηκε την αρνητική της εμπειρία σχετικά με την απόφαση του KEAT να επαναλάβει την τάξη μαζί με κάποια άλλα παιδιά λόγω ελλειπών γνώσεων: «Ο διευθυντής μας είπε πως θα πάμε πάλι στην ίδια τάξη γιατί δεν είχαμε μάθει καλά το Braille». Στην αφήγησή της διακρίνεται απογοήτευση και θυμός: «Να σου πω, ναι τσαντίστηκα και στεναχωρήθηκα, πάλι τα ίδια απ' την αρχή» αλλά και έντονη αίσθηση αδικίας: «Ήταν άδικο γιατί η δασκάλα έφταιγε και όχι εμείς... καταλαβαίνεις τι θέλω να πω».

Η δυσκολία προσαρμογής στην τάξη του KEAT: «Όμως εγώ δεν τα πολυκατάφερα και έμεινα πίσω, πίστευα ότι δεν θα τα καταφέρω ποτέ και ήθελα να μην ξανάπαω σχολείο»

Οι αφηγούμενοι / ες περιέγραψαν αρνητικές εμπειρίες από τις πρώτες μέρες στο σχολείο του KEAT. Αναφέρθηκαν στη δυσκολία τους να προσαρμοστούν στην τάξη. Ερωτώμενη διαφώνησε με τη «συνύπαρξη» ατόμων με προβλήματα όρασης με άτομα με άλλες αναπηρίες: «Αυτό το οποίο δεν μου άρεσε είναι πως είχαμε (στην τάξη) παιδιά διαφόρων νοητικών επιπέδων». Άλλη ερωτώμενη αφηγήθηκε τις δυσκολίες που αντιμετώπισε λόγω της αλβανικής καταγωγής της: «Μία μέρα στην τάξη μου ξέφυγε μία λέξη στα αλβανικά και τα παιδιά άρχισαν να κοροϊδεύουν». Ένας ερωτώμενος αφηγήθηκε την αρνητική εμπειρία του από την πρώτη επαφή με το σύστημα Braille και τη δυσκολία που αντιμετώπισε στην προσαρμογή του: «Εγώ στην αρχή ντράπηκα και ήθελα να φύγω. Τα υπόλοιπα παιδιά είχαν αρχίσει να μαθαίνουν το Braille και ήταν πιο άνετα στην τάξη». Οι αφηγητές / τριες επικεντρώθηκαν κυρίως σε αρνητικά και έντονα συναισθήματα: «Συγκλονίστηκα, ένοιωσα περίεργα και λέω τι γίνεται εδώ πέρα», «Εγώ ντράπηκα πολύ και έβαλα τα κλάματα και όταν τελείωσε η ώρα ζήτησα από τη δασκάλα να πάρει τη μαμά μου να έρθει να με πάρει να πάω στο σπίτι, δεν ήθελα να μείνω». Κοινό χαρακτηριστικό των αφηγήσεων αποτέλεσε η ανασφάλεια και απογοήτευση που βίωσαν σχετικά με την προσαρμογή τους στην τάξη: «Σκέφτηκα με αυτούς τους συμμαθητές εγώ δεν θα μπορέσω να κάνω παρέα... ούτε να συνεργαστώ στο επίπεδο της τάξης», «Το βράδυ είπα στη μαμά μου πως δεν θέλω να ξαναπάω στο KEAT και το μισώ όπως και την Ελλάδα», «Όμως εγώ δεν τα πολυκατάφερα και έμεινα πίσω πίστευα ότι δεν θα τα καταφέρω ποτέ και ήθελα να μην ξανάπαω σχολείο».

Το αίσθημα της περιθωριοποίησης από την πρώτη μέρα σε σχολείο βλεπόντων: «Κανείς δε μας έδινε σημασία»

Μερικές από τις αφηγήσεις των τυφλών παιδιών αφορούσαν στην πρώτη μέρα τους σε σχολείο βλεπόντων. Οι αφηγήσεις τους ουσιαστικά μιλούσαν για την περιθωριοποίησή τους από τα βλέποντα παιδιά κυρίως κατά τη διάρκεια του διαλείμματος: «Έπαιζαν μπάλα και έτρεχαν γύρω-γύρω ενώ εμείς είχαμε κάτσει σε μια μεριά...». Μια ερωτώμενη ανέφερε χαρακτηριστικά: «Κανείς δε μας έδινε σημασία». Και οι δυο ερωτώμενοι αναφέρθηκαν στο σημαντικό ρόλο του δασκάλου και στην προσπάθεια του να τους εντάξει στις ομάδες συνομηλίκων: «Ένας δάσκαλος μας έλεγε να συμμετέχουμε στα παιχνίδια των άλλων», «Ο δάσκαλος έλεγε να παίζουμε μαζί τους». Τα συναισθήματα που εξέφρασαν τα παιδιά από εκείνη τη μέρα ήταν δυσαρέσκεια και μοναξιά: «Αυτό ήταν κάτι που μου έχει μείνει σα δυσάρεστο», «Αισθανόμουν άσχημα και πολύ μόνη, εκείνη η μέρα ήταν η χειρότερή μου». Η σύγκριση με το KEAT ήρθε αναπόφευκτα και εκφράστηκε έντονα από την ερωτώμενη στο τέλος της αφήγησής του: «ήθελα να ξαναγυρίσω στο KEAT».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας ήταν να μελετήσει το μοντέλο εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρίες της όρασης που παρέχεται μέσω του KEAT. Επίσης να εξετάσει τον τρόπο που βιώνεται το συγκεκριμένο μοντέλο εκπαίδευσης από τυφλά άτομα, που έχουν ή είχαν την εμπειρία αυτού καθώς και από τα μέλη του προσωπικού.

Ύστερα από την ολοκλήρωση του θεωρητικού και ερευνητικού μέρους της πτυχιακής μας εργασίας θα προχωρήσουμε στη συζήτηση των ευρημάτων που αφορούν τόσο στις συνεντεύξεις μελών του προσωπικού του KEAT όσο και στις αφηγήσεις των τυφλών ατόμων. Επίσης θα παραθέσουμε προτάσεις που αφορούν στο συγκεκριμένο θέμα.

Συζήτηση των ευρημάτων που αφορούν στις συνεντεύξεις του προσωπικού.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεώρησαν ότι επιτυγχάνεται η εκπαίδευση και η κοινωνική ενσωμάτωση μέσω του KEAT εκτός από το διοικητικό υπάλληλο που έδωσε έμφαση στα εμπόδια που συναντά η ένταξη στα σχολεία βλεπόντων μαθητών. Θεώρησαν ότι η ειδική εκπαίδευση που παρέχεται σε συνδυασμό με την ενσωμάτωση σε σχολεία βλεπόντων ως μοντέλο εκπαίδευσης προωθεί την κοινωνική ενσωμάτωση των μαθητών/ μαθητριών. Προγράμματα όπως η λειτουργία του προνηπιακού τμήματος και τα μαθήματα ανεξάρτητης διαβίωσης συμβάλλουν στην ίδια κατεύθυνση. Παρά την άποψη των περισσότερων ερωτώμενων για την εκπλήρωση του στόχου της προώθησης της κοινωνικής ενσωμάτωσης μέσω της εκπαίδευσης, παράλληλα αναφέρθηκαν σε αρκετά εμπόδια που κατά την άποψη τους θα πρέπει να ξεπεραστούν.

Σύμφωνα με την άποψη του διοικητικού υπαλλήλου, το τυφλό άτομο κατά την ένταξη του στα σχολεία βλεπόντων συναντά βασικά εμπόδια (απουσία των απαραίτητων εποπτικών μέσων/ οι περισσότεροι δάσκαλοι - καθηγητές δεν έχουν ειδική εκπαίδευση σχετικά με την τύφλωση, αλλά απλά κατέχουν στοιχειώδεις γνώσεις). Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και εποπτικού υλικού στο KEAT και στα σχολεία βλεπόντων αναφέρθηκαν ως εμπόδια στην εκπαίδευση και την κοινωνική ενσωμάτωση και από τα υπόλοιπα μέλη του προσωπικού, τα οποία επίσης έδωσαν έμφαση και στα προβλήματα που βιώνουν τα τυφλά άτομα που δεν διαμένουν στην Αθήνα όπου και λειτουργεί κέντρο εκπαίδευσης και αποκατάστασης ατόμων με προβλήματα όρασης. Αναφέρθηκαν σε δυσκολίες προσαρμογής (καθώς τα τυφλά άτομα αποχωρίζονται τις οικογένειες τους και διαμένουν στο οικοτροφείο του KEAT) αλλά και σε οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οικογένεια του τυφλού ατόμου όταν αναγκάζεται να μετακομίσει στην Αθήνα. Οι δυσκολίες αυτές παρεμποδίζουν την εκπαίδευση των τυφλών ατόμων καθώς ένας μεγάλος αριθμός τυφλών ατόμων ζει σε επαρχιακές πόλεις και δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να αλλάξει τόπο διαμονής και να ζήσει στην Αθήνα.

Όπως αναφέραμε προηγουμένως οι ερωτώμενοι / -ες αρχικά υποστήριξαν ότι επιτυγχάνεται η εκπαίδευση και η κοινωνική ενσωμάτωση των τυφλών ατόμων μέσω του KEAT. Όμως στη ροή των συνεντεύξεων ανέφεραν όλο και περισσότερα εμπόδια και επίσης ανέφεραν αρκετές προτάσεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα για την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Είναι πιθανόν η ταύτιση τους με την οργάνωση να τους παρεμπόδισε να αξιολογήσουν ότι ο παραπάνω στόχος δεν επιτυγχάνεται πλήρως λόγω των εμποδίων που υπάρχουν. Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι σύμφωνα με τους ερωτώμενους το μοντέλο εκπαίδευσης του KEAT είναι προσανατολισμένο προς την κατεύθυνση της κοινωνικής ενσωμάτωσης, όμως χρειάζεται να ξεπεραστούν εμπόδια που αφορούν κυρίως την εκπαίδευση στο KEAT, την εκπαίδευση σε σχολεία βλεπόντων και τη στήριξη της οικογένειας.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά στην εκπαίδευση στο KEAT οι ερωτώμενοι αναφέρθηκαν:

- Στην ανάγκη ίδρυσης παραρτημάτων KEAT σε ολόκληρη την Ελλάδα.
- Στην ανάγκη πρόσληψης εξειδικευμένου προσωπικού διαφορετικών ειδικοτήτων, ώστε να παρέχεται στα τυφλά άτομα ολοκληρωμένη μόρφωση.
- Στην ανάγκη επιμόρφωσης – εξειδίκευσης του ήδη υπάρχοντος προσωπικού.
- Στην ανάγκη ενίσχυσης του εποπτικού υλικού.
- Στην ανάγκη ανάπτυξης προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης που να διευκολύνουν την ένταξη στην αγορά εργασίας.

Όσον αφορά στην εκπαίδευση στα σχολεία ένταξης, οι ερωτώμενοι αναφέρθηκαν:

- Στην ανάγκη πρόσληψης εξειδικευμένου προσωπικού.
- Στην ανάγκη ενίσχυσης του εποπτικού υλικού.
- Στην ανάγκη ενίσχυσης της ένταξης στα σχολεία βλεπόντων μέσω προγραμμάτων/ υπηρεσιών από το προσωπικό του KEAT.
- Στην ανάγκη ενίσχυσης της συνεργασίας KEAT και σχολείων βλεπόντων για να διευκολυνθεί η επικοινωνία τυφλών ατόμων με βλέποντες .

Όσον αφορά στην οικογένεια του τυφλού ατόμου:

- Τόνισαν την ανάγκη στήριξης της οικογένειας μέσω προγραμμάτων/ υπηρεσιών, ώστε να αποδεχτεί την τύφλωση του παιδιού και να στηρίζει το έργο του σχολείου.

Τέλος, χαρακτηριστικό είναι ότι οι ερωτώμενοι αναγνώρισαν την ανάγκη για ενεργοποίηση/ οργανωμένη παρέμβαση των τυφλών ατόμων με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής τους ενσωμάτωσης.

Συζήτηση των ευρημάτων που αφορούν στις αφηγήσεις των τυφλών ατόμων.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα διατύπωσαν την άποψη τους για την εκπαίδευση στο KEAT παραθέτοντας τόσο αρνητικές όσο και θετικές εμπειρίες από αυτήν.

Όσον αφορά στις θετικές εμπειρίες από την εκπαίδευση τους στο KEAT οι ερωτώμενοι/ερωτώμενες:

- Αναγνώρισαν τη θετική επίδραση μαθημάτων που δίνουν έμφαση στην αυτονομία των τυφλών ατόμων. Περιέγραψαν το αρχικό ξάφνιασμα, δισταγμό αλλά και την ικανοποίησή τους από το τελικό αποτέλεσμα.
- Μίλησαν για την ικανοποίηση που τους έδωσε η εκμάθηση της γραφής Braille και αναγνώρισαν τη θετική επιρροή που έχει ένας παιδαγωγός που ενθαρρύνει και ενδιαφέρεται για τη μάθηση τους. Έδωσαν έμφαση στη χαρά που ένιωσαν επειδή απέκτησαν δικό τους αυτόνομο τρόπο έκφρασης και τη χαρά από την αναγνώριση του επιτεύγματος τους.
- Αναγνώρισαν τη σημασία που έχει η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες που έχουν και οι βλέποντες (ποδόσφαιρο, εκπαιδευτικές εκδρομές). Μέσω αυτών των εμπειριών έχουν την ευκαιρία να ξεπεράσουν τους φόβους και τις αναστολές τους και να αποκτήσουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους. Διακρίνεται η επιθυμία τους να δίδεται έμφαση μέσω των εκπαιδευτικών εμπειριών στα κοινά σημεία που έχουν με τα βλέποντα άτομα αντί στις διαφορές.
- Αναγνώρισαν τη σημασία της επαγγελματικής κατάρτισης και την ικανοποίηση που δίνει η σύνδεση της με την άμεση επαγγελματική αποκατάσταση.
- Τόνισαν την ανάγκη επικοινωνίας/ αλληλεπίδρασης με τα βλέποντα άτομα και εξέφρασαν την ικανοποίησή τους όταν παίρνουν αναγνώριση από τους βλέποντες για την προσπάθειά τους.

Όσον αφορά στις αρνητικές εμπειρίες από την εκπαίδευση τους στο KEAT, οι ερωτώμενοι/ες:

- Αναφέρθηκαν στη δυσκολία προσαρμογής τους στη σχολική τάξη του KEAT κατά την αρχική φάση ένταξής τους στο KEAT. Σύμφωνα με την άποψή τους, παράγοντες που εμπόδισαν την προσαρμογή τους ήταν η έλλειψη ομοιογένειας στα μέλη της τάξης λόγω συνύπαρξης ατόμων διαφόρων νοητικών επιπέδων, το αίσθημα απομόνωσης που βιώνουν μέλη της τάξης που έχουν διαφορετική κουλτούρα/ προέλευση και η καθυστερημένη ένταξη του παιδιού στην τάξη.
- Τόνισαν το αίσθημα περιθωριοποίησης που ένιωσαν κατά την πρώτη φάση της προσαρμογής τους σε σχολεία βλεπόντων. Αισθάνθηκαν ότι δεν ήταν επιθυμητοί στο συγκεκριμένο περιβάλλον και αναγνώρισαν τη θετική επίδραση του ευαισθητοποιημένου παιδαγωγού που ενθάρρυνε την επικοινωνία τυφλών και βλεπόντων παιδιών.
- Αναφέρθηκαν στην αρνητική εμπειρία της αποτυχίας τους και στο αίσθημα αδικίας που ένιωσαν καθώς δεν πείστηκαν ότι οι ίδιοι είχαν αδυναμίες αλλά θεώρησαν ότι η ευθύνη ανήκε στους παιδαγωγούς που δεν ενδιαφέρονταν για τη μάθηση τους.

Συνοψίζοντας, οι ερωτώμενοι αναγνώρισαν ως θετικές τις εκπαιδευτικές εμπειρίες που τους βοήθησαν να αποκτήσουν αυτονομία, να πιστέψουν στις ικανότητες τους, που έδωσαν έμφαση στη βίωση εμπειριών που έχουν και οι βλέποντες, που ενδυνάμωσαν την επικοινωνία/ αλληλεπίδραση με την ευρύτερη κοινότητα και δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για άμεση επαγγελματική αποκατάσταση.

Αναγνώρισαν ως αρνητικές εμπειρίες τις δυσκολίες προσαρμογής που βίωσαν τόσο κατά τη φάση της αρχικής προσαρμογής τους στο KEAT όσο και κατά τη φάση της προσαρμογής τους στα σχολεία βλέπόντων.

Προβληματισμοί - Προτάσεις

Μέσα από την συνολική μελέτη του θέματος καταλήξαμε σε κάποιους προβληματισμούς τους οποίους θα παραθέσουμε στη συνέχεια:

- Το ελληνικό κράτος καθυστέρησε να αναλάβει την ευθύνη για την παροχή εκπαίδευσης στα τυφλά άτομα (ανέλαβε την ευθύνη μέσω του KEAT το 1979).
- Υπήρξε σημαντική καθυστέρηση όσον αφορά στην διατύπωση θέσης από την πολιτεία για το σύγχρονο τρόπο κάλυψης των εκπαιδευτικών αναγκών των ατόμων με αναπηρίες. Ο νόμος 2817/2000 για την εφαρμογή του προϋποθέτει την λειτουργία των απαραίτητων δομών σε κέντρο και περιφέρεια, την πρόσληψη του απαραίτητου εξειδικευμένου προσωπικού αλλά και τη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων για να ενισχυθεί η αλληλεπίδραση των ατόμων με αναπηρίες με τα άτομα που δεν έχουν φυσικά εμπόδια-αναπηρίες.
- Το KEAT αποτελεί το μοναδικό κέντρο παροχής εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και επαγγελματικής κατάρτισης των ατόμων με αναπηρίες της όρασης και βρίσκεται στην Αθήνα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα άτομα με αναπηρίες της όρασης που ζουν σε επαρχιακές περιοχές, όπου δεν υπάρχουν αντίστοιχα κέντρα να αναγκάζονται να φεύγουν από τον τόπο τους και να μετακομίζουν μόνιμα (μόνα τους ή με την οικογένεια τους) στην Αθήνα. Είναι απαραίτητο να γίνει ένας σωστός σχεδιασμός για την παροχή ευκαιριών εκπαίδευσης που τα χαρακτηριστικά του να είναι η προσβασιμότητα των υπηρεσιών και η ισότητα των ευκαιριών ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής (κέντρο ή περιφέρεια).
- Όσον αφορά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στο KEAT λειτουργούν προνηπιακός σταθμός τυφλών για τυφλά παιδιά, ειδικό νηπιαγωγείο και ειδικό δημοτικό σχολείο. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι μαθητές με προβλήματα όρασης φοιτούν σε γυμνάσια και λύκεια βλέπόντων. Τέλος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τα τυφλά άτομα συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία που ισχύει και για τους βλέποντες, μέσα από ειδικές ρυθμίσεις.

Το KEAT παρέχει ειδική εκπαίδευση/ αγωγή στα τυφλά άτομα μέσω του ειδικού δημοτικού σχολείου. Επίσης παρέχει υποστηρικτικά μαθήματα και φροντίζει για την ενίσχυση των δεξιοτήτων για ανεξάρτητη διαβίωση των τυφλών ατόμων. Τελικός στόχος αυτής τη προσπάθειας είναι, αφού ενδυναμωθούν τα τυφλά άτομα μέσω της ειδικής εκπαίδευσης, να ενταχθούν κατά τη διάρκεια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε γυμνάσια και λύκεια βλεπόντων. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η ένταξη στα γυμνάσια/ λύκεια θα πρέπει να υποστηριχθεί με τα απαραίτητα μέτρα ώστε να λειτουργήσει προς όφελος και των τυφλών ατόμων αλλά και των βλεπόντων

- Οι εργαζόμενοι στο KEAT που συμμετείχαν στην έρευνα χρησιμοποιούσαν συχνά τους όρους *ένταξη* και *κοινωνική ενσωμάτωση* τους οποίους και ταύτιζαν. Θεωρούμε ότι αυτό δεν είναι τυχαίο. Είναι πιθανόν να είναι αποτέλεσμα σύγχυσης όσον αφορά στον προσανατολισμό της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα καθώς συχνά υπάρχει αναντιστοιχία ανάμεσα στους διατυπωμένους στόχους και στην εφαρμογή τους.

Κλείνοντας θα παραθέσουμε κάποιες προτάσεις που διαμορφώθηκαν μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας και της γενικότερης μελέτης του θέματος:

- Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση των ατόμων με προβλήματα όρασης θα πρέπει κατά την άποψη μας να προσανατολιστεί στο μοντέλο ενσωμάτωσης. Έτσι τα τυφλά παιδιά νηπιακής και σχολικής ηλικίας θα εκπαιδεύονται σε νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία βλεπόντων με στόχο την αποφυγή διακρίσεων και την απόκτηση εμπειριών συνύπαρξης τυφλών και βλεπόντων, ενώ θα πρέπει να τους παρέχονται υποστηρικτικές υπηρεσίες. Επίσης θα πρέπει να υπάρξει μετάβαση από το μοντέλο της ένταξης στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο μοντέλο της ενσωμάτωσης. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα οι μαθητές με προβλήματα όρασης να μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθεί συστηματική έρευνα για την παρεχόμενη εκπαίδευση στα τυφλά άτομα ώστε να διατυπωθούν συγκεκριμένες προτάσεις για τον τρόπο με τον οποίο θα επιτευχθεί η ενσωμάτωση στα σχολεία βλεπόντων. Θα πρέπει να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε η ενσωμάτωση από απλός θεωρητικός στόχος να γίνει πράξη (υποστηρικτικές δομές, πρόσληψη προσωπικού, επιμόρφωση, εποπτικό υλικό κλπ). Στην πορεία αυτή για την υλοποίηση του στόχου της ενσωμάτωσης θα πρέπει να αξιοποιηθεί η πολύχρονη εμπειρία του KEAT ώστε να αποτελέσει πυρήνα ενδυνάμωσης αυτής της προσπάθειας για ενσωμάτωση των παιδιών στα σχολεία βλεπόντων.
- Η αξιολόγηση του υπάρχοντος συστήματος ειδικής αγωγής, ο σχεδιασμός των απαραίτητων ενισχυτικών μέτρων καθώς και η συνεχής επιμόρφωση των

εκπαιδευτικών είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

- Είναι αναγκαία η ανάπτυξη προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης ατόμων με αναπηρίες της όρασης προσανατολισμένων στις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας, με σκοπό την επαγγελματική αποκατάσταση καθώς και την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων αυτών.
- Κρίνεται απαραίτητη η λειτουργία προγραμμάτων πρόληψης για θέματα σχετικά με την τύφλωση. Τα προγράμματα αυτά θα απευθύνονται στην οικογένεια, στη σχολική κοινότητα καθώς και στην ευρύτερη κοινότητα με σκοπό την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση τους.
- Στην προσπάθεια για επιτυχημένη εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρίες της όρασης κρίνεται αναγκαίος ο πλήρης «εφοδιασμός» με εποπτικό υλικό (βιβλία σε μορφή Braille, κασέτες, χάρτες κλπ) του ΚΕΑΤ καθώς και των σχολείων, όπου εκπαιδεύονται μαθητές με αναπηρίες της όρασης.
- Είναι αναγκαίος ο επανασχεδιασμός της υπάρχουσας προσβασιμότητας δημοσίων και ιδιωτικών χώρων στην Ελλάδα. Για τα άτομα με προβλήματα όρασης καθίστανται αναγκαία: α) η απουσία εμποδίων στα πεζοδρόμια, β) η παρουσία ηχητικών σημάτων στα φανάρια και γ) η παρουσία ανάγλυφων για κατανόηση των δημοσίων κτιρίων.

Το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου στην εκπαίδευση είναι αναφαίρετο. Η εκπαίδευση είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επαγγελματική αποκατάσταση και την κοινωνική ενσωμάτωση. Ο δρόμος προς την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρίες της όρασης είναι η εκπαίδευση χωρίς διακρίσεις. Μίας εκπαίδευσης που θα σέβεται την διαφορετικότητα, θα δίνει την ευκαιρία συνύπαρξης τυφλών και βλεπόντων και που μέσω αυτής της εμπειρίας θα διαπιστώνεται ότι είναι περισσότερα τα κοινά σημεία παρά οι διαφορές. Η προσπάθεια για εκπλήρωση αυτού του στόχου απαιτεί την οργάνωση/ενεργοποίηση των ίδιων των ατόμων με αναπηρίες της όρασης, την ενεργοποίηση των επαγγελματιών που ασχολούνται με τον συγκεκριμένο τομέα αλλά και την ενεργοποίηση κάθε πολίτη που θεωρεί ότι θα πρέπει να γίνει προσπάθεια για να ξεπεραστούν οι διακρίσεις και ο κοινωνικός στιγματισμός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- ✚ Ατυχήματα στην παιδική ηλικία”, Πρόγραμμα πρόληψης προβλημάτων όρασης και τυφλότητας «Ουράνιο Τόξο», Αθήνα, 2001
- ✚ Βασιλειάδου Μ. - Κορρέ Μ, “Η εκπαίδευση των τσιγγάνων στην Ελλάδα”, Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, Αθήνα, 1998
- ✚ Γερανίου Ε – Σταγάκη Φ – Νασούλα Β. (1994), “Δικαιώματα αναπήρων”, Κοινωνική Εργασία, τεύχος 34, σ. 23-41
- ✚ Γκουρτζιάν Μ. (1994), “Παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν τη στάση των ανθρώπων απέναντι στα άτομα με φυσικές και άλλες ανικανότητες”, Κοινωνική Εργασία, τεύχος 35, σ. 184-192
- ✚ Δαβάζογλου Α. (1989), “Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα”, Κοινωνική Εργασία, τεύχος 13, σ. 13-24
- ✚ “Διαθλαστικές ανωμαλίες της όρασης”, Πρόγραμμα πρόληψης προβλημάτων όρασης και τυφλότητας «Ουράνιο Τόξο», Αθήνα, 2002
- ✚ Δροσινού Μ. (2001), “Ειδικές τάξεις ή τμήματα ένταξης”, Κοινωνική Εργασία, τεύχος 64, σ. 226-239
- ✚ “Έκθεση για την κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα”, Ε.Σ.Α.Ε.Α, Αθήνα, 1994
- ✚ Ενημερωτικό φυλλάδιο για το ΚΕΑΤ, Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Αθήνα, 2002
- ✚ Επιστήμη και ζωή, εκδ. Χατζηιακώβου, τόμος 18, (χ. χ)
- ✚ Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Περί συστάσεως Ν.Π.Δ.Δ από την επωνυμία «Κέντρο Εκπαιδεύσεως και Αποκαταστάσεως Τυφλών», Προεδρικό Διάταγμα υπ. Αριθ. 265, Αθήνα, 1979
- ✚ Ζώνιου - Σιδέρη Α. , “Ένταξη: Ουτοπία ή πραγματικότητα”, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2000
- ✚ “Η εκπαίδευση στην κινητικότητα και τον προσανατολισμό για τα άτομα με προβλήματα όρασης”, Ημερίδα – Διεθνής ημέρα του λευκού μαστουριού, Αθήνα, 1999
- ✚ Ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία, “Σύσταση του συμβουλίου της 24^{ης} Ιουλίου 1996 για την απασχόληση των μειονεκτούντων ατόμων στην κοινότητα”, Επίσημη εφημερίδα, έγγραφο 386X0379, 1996
- ✚ Καβουνίδη. Τ. , “Κοινωνικός αποκλεισμός: Έννοια, κοινοτικές πρωτοβουλίες, ελληνική εμπειρία και διλήμματα πολιτικής”, εκδ. ΕΚΚΕ, Αθήνα, 1996, Τόμος Α, σ. 47-79, (από Διαστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, επιμέλεια: Καραντινός Δ. κ.α)

- ✚ Καϊλα Μ. , “Άτομα με ειδικές ανάγκες”, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1995, τόμος Β΄
- ✚ “Κανονισμοί για την εξίσωση των ευκαιριών για τους ανθρώπους με αναπηρίες”, Ο.Η.Ε, 1994
- ✚ Κασσωτάκης Μ. κ.α , “Φραγμοί στην εκπαίδευση και την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες”, εκδ. ΕΚΚΕ, Αθήνα, 1996, Τόμος Α, σ. 449-473, (από Διαστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, επιμέλεια: Καραντινός Δ. κ.α)
- ✚ Κοζέης Ν. , “Συνοπτική παιδιατρική οφθαλμολογία - Διαθλαστικές ανωμαλίες της όρασης”, Πρόγραμμα πρόληψης προβλημάτων όρασης και τυφλότητας «Ουράνιο Τόξο», Αθήνα, 2002
- ✚ Κρουσταλάκης Γ. , “Παιδιά με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες”, (χ. εκδ.), Αθήνα, 2000
- ✚ Κυπριωτάκης Α. , “Μια παιδαγωγική ένα σχολείο για όλα τα παιδιά”, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001
- ✚ Κυπριωτάκης Α. , “Τα ειδικά παιδιά και η αγωγή τους”, εκδ. Ψυχοτεχνική, Ηράκλειο, 1985
- ✚ Λεοντάρη Α. , “Αυτοαντίληψη”, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1998
- ✚ Λόενφελντ Β. , “Τα τυφλά παιδιά μας”, ΚΕΑΤ, 1996, (Μετάφραση – Επιμέλεια: Τουτούλης Η.)
- ✚ Νικολαΐδου Σ. , “Ο αποκλεισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες από τον ελληνικό αστικό χώρο”, εκδ. ΕΚΚΕ, Αθήνα, 1996, Τόμος Α, σ. 421-447, (από Διαστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, επιμέλεια: Καραντινός Δ. κ.α)
- ✚ “Οδηγός του πολίτη με ειδικές ανάγκες”, Διυπουργική επιτροπή για τα άτομα με ειδικές ανάγκες - Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Αθήνα, 2001
- ✚ Πυργιωτάκης Ι. , “Κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτικές ανισότητες”, εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα, 1996
- ✚ Σακελαρόπουλος Θ. , “Η μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους”, εκδ. Κριτική, Αθήνα, 1999
- ✚ Σανσερέλ Ζ. Λ. , “Η ειδική αγωγή στο διεθνή χώρο – σύγχρονες αντιλήψεις και κατευθύνσεις”, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, (Μετάφραση – επιμέλεια: Σιπητάνου Α.), (χ. χ)
- ✚ Σταθόπουλος Π. , “Κοινωνική Πρόνοια”, εκδ. Έλλην, Αθήνα, 1996
- ✚ Στασινός Δ. , “Η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα. Αντιλήψεις θεσμοί και πρακτικές. Κράτος και ιδιωτική πρωτοβουλία (1909-1989)”, εκδ. Gutenberg, 1991
- ✚ Στασινοπούλου Ο. (1992), “Άτυπα δίκτυα Φροντίδας”, Εκλογή 93(2), σ. 109-122

- ✚ Σύντομες πληροφορίες για την εκπαίδευση των τυφλών στο KEAT και το σύστημα Braille”, εκδ. KEAT, Αθήνα, 2000
- ✚ Τζουριάδου Μ. , “Παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση”, εκδ. Προμηθεύς, Θεσσαλονίκη, 2000
- ✚ Τριανταφύλλου Γ. , “Παιδιατρική οφθαλμολογία...για μη ειδικούς”, εκδ. Τριανταφύλλου, Θεσσαλονίκη, 1984
- ✚ Τσιαρέλλι Ρ. (χ. χ), “Σωματικές, ψυχικές και αισθητηριακές αναπηρίες κατά την εξελικτική ηλικία και η επίδρασή τους πάνω στις διαπροσωπικές σχέσεις”, Περιοδικό Συνδέσμου Τυφλών Ιταλίας - Tiflogia per l integrazione, (Μετάφραση – Επιμέλεια: Τουτούλης Η. , σ. 14-21
- ✚ Φραγκουδάκη Α. , “Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης”, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1986
- ✚ Χαρουπιάς Α. (2001), “Το σχολείο για όλους”, Κοινωνική Εργασία, τεύχος 62, σ. 107-116
- ✚ Χατζηχαραλάμπους Ε. , “Ψυχοκοινωνικά προβλήματα μερικώς βλεπόντων και τυφλών ατόμων – Διαστάσεις αποκατάστασης και κοινωνικής ένταξης”, Αθήνα, 2000

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ✚ Creswell J. , “Qualitative inquiry and research design”, Sage Publications, U. K, 1998
- ✚ Disability Discrimination Act, “Definition of Disability”, Disability on the agenda Booklet No. DL60 (October 1996), Reproduce with kind permission from the DEE
- ✚ Nygren L. & Blom B. (2001), “Analysis of short reflective narratives: a method for the study of knowledge in social workers’ actions”, Qualitative Research, 1(3), pp. 369-384
- ✚ Palsson M. B. & Norberg A. (1995), “District Nurses’ Stories of Difficult Care Episodes Narrated during Systematic Clinical Supervision Sessions”, Scandinavian Journal of Caring Sciences, 9, pp. 17-27
- ✚ Poindexter C. (2000), “Meaning from Methods Re-presenting Narratives of an HIV-affected Caregiver”, Qualitative Social Work, 1(1), pp. 59-78
- ✚ Riessman K. , “Narrative Analysis”, Sage Publications, Boston, 1993

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΤΟΥ INTERNET

- ✚ Ζώνιου – Σιδέρη, (Α), *Η εξέλιξη της ειδικής εκπαίδευσης από το ειδικό στο γενικό σχολείο*, [www.190-gr.pdf]. URL <http://www.dea.gr>
- ✚ Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, *Υπηρεσίες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για τυφλούς και άτομα με περιορισμένη όραση: η εμπειρία της βιβλιοθήκης του πανεπιστημίου Μακεδονίας*

από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα *Accelarate*, (4/11/2003), [www.text/greek/bib9ath].URL
<http://www.lib.uom.gr>

✚ Περιοδικό “ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΩΡΑ” για άτομα με ειδικές ανάγκες, *Αποκατάσταση και απελευθέρωση*, (28/3/2003) [www.gr-arts/19-rehab01].URL <http://www.disabled.gr>

✚ Περιοδικό “ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΩΡΑ” για άτομα με ειδικές ανάγκες, (3/3/2003), *Πολιτική αποκατάστασης και ανάπτυξης*, [www.gr-arts/polreh01].URL <http://www.disabled.gr>

✚ Περιοδικό “ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΩΡΑ” για άτομα με ειδικές ανάγκες, (28/3/2003), *Τι είναι ανεξάρτητη διαβίωση*, [www.gr-arts/33il02].URL <http://www.disabled.gr>

✚ Πολυχρονοπούλου,(Σ.), *Ειδική αγωγή*, (3/1/2003), [www.parouden/spec_ag].URL
<http://www.geoCities.com>

• Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, *Ειδική Εκπαίδευση*, (8/4/2003),
[www.public-libra <http://www.dea.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι : ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ & ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ (ΚΕΚΥΚΑΜΕΑ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ : ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΜΟΝΑΔΩΝ, ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΟΥΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΩΝ ΣΜΕΑ ΣΕ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ : ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗΣ BRAILLE

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙΙ : ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
«ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΥΦΛΟΤΗΤΑΣ
ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V : ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟ ΤΟΥ ΚΕΑΤ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI : ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII : ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ Μ' ΕΝΑ ΑΤΟΜΟ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΑΣΗΣ. Ε,
ΚΑ

**ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ & ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ (ΚΕΚΥΚΑΜΕΑ)**

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

- Καρδίτσας,
- Ρεθύμνου,
- Φλώρινας,
- Κεφαλληνίας,
- Σάμου,
- Κυκλάδων,
- Αιτωλοακαρνανίας,
- Δωδεκανήσου,
- Ηλείας,
- Φθιώτιδας,
- Ροδόπης,
- Χαλκιδικής,
- Πρέβεζας,
- Ξάνθης,
- Εβρου,
- Αργολίδας,
- Βοιωτίας,
- Ευβοίας,
- Χίου,
- Μεσσηνίας,
- Καβάλας,
- Πέλλας,
- Ημαθίας,
- Λέσβου

ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

- Ψυχοκοινωνική και συμβουλευτική στήριξη.
- Λειτουργική αποκατάσταση (εργοθεραπεία - λογοθεραπεία - φυσιοθεραπεία κ.λπ.).
- Πρόληψη και πληροφόρηση.
- Στήριξη για την επαγγελματική αποκατάσταση (επαγγελματικός προσανατολισμός - κατάρτιση - συνεργασία με τοπικούς φορείς για εξασφάλιση θέσεων εργασίας).
- Εκπαίδευση και στήριξη της αυτόνομης διαβίωσης, ψυχαγωγίας και αθλητισμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Κατανομή των μαθητών των ΣΜΕΑ σε κατηγορίες παιδιών με ειδικές ανάγκες

Σχολικό έτος	Ειδικά σχολεία	Ειδικές τάξεις σε κοινά σχολεία	Σύνολο μαθητών με ΕΑ	Σύνολο εκπαιδευτικών
1982-83	122	-	2725	332
1983-84	139	7	3241	-
1984-85	142	25	3484	471
1985-86	152	105	4989	619
1986-87	150	141	5330	641
1987-88	160	221	6929	777
1988-89	164	285	8200	850
1989-90	170	368	9150	950
1990-91	183	460	10200	1122
1991-92	186	520	12383	1200

Πηγή: Δελτίο πληροφοριών ειδικής αγωγής ΥΠΕΠΘ, εκδ. 5, 1992.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Η εξέλιξη του αριθμού των ειδικών εκπαιδευτικών μονάδων, των μαθητών και του προσωπικού τους

Κατηγορία	Σύνολο μαθητών με ΕΑ	Σύνολο φοιτητών ¹ με ΕΑ	Γενικό σύνολο
Μεσογειακή αναμεία	-	298	298
Κώφωση	722	37	759
Τύφλωση	108	37	145
Σωματική αναπηρία	430	10	440
Άλλες περιπτώσεις ²	11123	14	11137
Σύνολο	12383	386	12779

¹ Ο αριθμός των φοιτητών με ειδικές ανάγκες είναι μόνο για το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Στις άλλες περιπτώσεις περιλαμβάνονται φοιτητές με διάφορες ψυχολογικές ή άλλες ασθένειες.

² Στην κατηγορία «άλλες περιπτώσεις» συμπεριλαμβάνονται οι νοητικά υστερούντες μαθητές, καθώς και αυτοί με μαθησιακές δυσκολίες.

Τα γράμματα της ελληνικής γλώσσας

1 ●●4
2 ●●5
3 ●●6
(το εξάστιγμα)

●● ●● ●●	α (1)	●● ●● ●●	ν (1,3,4,5)
●● ●● ●●	β (1,2)	●● ●● ●●	ξ (1,3,4,6)
●● ●● ●●	γ (1,2,4,5)	●● ●● ●●	ο (1,3,5)
●● ●● ●●	δ (1,4,5)	●● ●● ●●	π (1,2,3,4)
●● ●● ●●	ε (1,5)	●● ●● ●●	ρ (1,2,3,5)
●● ●● ●●	ζ (1,3,5,6)	●● ●● ●●	σ (2,3,4)
●● ●● ●●	η (3,4,5)	●● ●● ●●	τ (2,3,4,5)
●● ●● ●●	θ (1,4,5,6)	●● ●● ●●	υ (1,3,4,5,6)
●● ●● ●●	ι (2,4)	●● ●● ●●	φ (1,2,4)
●● ●● ●●	κ (1,3)	●● ●● ●●	χ (1,2,5)
●● ●● ●●	λ (1,2,3)	●● ●● ●●	ψ (1,2,3,4,6)
●● ●● ●●	μ (1,3,4)	●● ●● ●●	ω (2,4,5)

Δίψηφα φωνήεντα και συνδυασμοί

●● ●● ●●	αι (1,2,6)	●● ●● ●●	ει (1,4,6)
●● ●● ●●	οι (2,4,6)	●● ●● ●●	ου (1,3,6)
●● ●● ●●	αυ (1,6)	●● ●● ●●	ευ (1,5,6)

Τα **κεφαλαία γράμματα** γράφονται όπως τα μικρά, αφού όμως βάλουμε μπροστά ένα σύμβολο που λέγεται "κεφαλαιοδείκτης".

Τον γράφουμε με τις κουκίδες (4,6)

π.χ.

●●●●
●●●●
●●●●

A (4,6) (1),

●●●●
●●●●
●●●●

B (4,6) (1,2).

Τα σημεία στίξης

	. (τελεία) (2,5,6)		, (κόμμα) (2)
	- (ενωτικό) (3,6)		! (θαυμαστικό) (2,3,5)
	- (παύλα διαλόγου) (6 και 3,6)		: (άνω και κάτω τελεία) (2,5)
	' (τόνος) (5)		\ (απόστροφος) (3)
	; (ερωτηματικό) (2,6)		ˆ (άνω τελεία) (2,3)
	« (άνοιγμα εισαγωγικών) (2,3,6)		
	» (κλείσιμο εισαγωγικών) (3,5,6)		
	... (αποσιωπητικά) (6 6 6)		

Οι αριθμοί

(3,4,5,6) "αριθμητικό σημείο"

	1 (1)		6 (1,2,4)
	2 (1,2)		7 (1,2,4,5)
	3 (1,4)		8 (1,2,5)
	4 (1,4,5)		9 (2,4)
	5 (1,5)		0 (2,4,5)

Τα σημεία των πράξεων

	+	(2,3,4,6)		• (1,6)
	-	(3,6)		: (3,4)
	=	(1,3,4,6)		

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΤΥΦΛΩΝ (Κ.Ε.Α.Τ.)**

Κ.Π.Α.Δ. (Π.Δ.) 256/1979
(ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ ΔΙΔΑΧΘΟΣ ΤΟΥ Τ. ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ «ΟΙΚΟΣ ΤΥΦΛΩΝ»)

Ελ. Βενιζέλου 210 – 175 76 Καλλιθέα

Τηλ. 010 95 95 880 – 010 95 95 846

Φαξ 010 95 85 571 – 010 95 95 868

Καλλιθέα, 27/5/2002

Αριθ. Πρωτ. 1175

ΠΡΟΣ

Όπως πίνακα διανομής

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Κέντρου Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ) με την υπ. Αριθ. 326/20-2-02 απόφασή του, ενέκρινε την συνέχιση του προγράμματος «Πρόληψη προβλημάτων όρασης και τυφλότητας ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ» με θέμα για το 2002 «Διαθλαστικές ανωμαλίες της όρασης» (Μυωπία-Υπερμετρωπία- Αστιγματισμός κ.λ.π.). Με το πρόγραμμα αυτό - μετά την αξιολόγηση της πιλοτικής εφαρμογής του - θα υλοποιηθεί κατά τη διάρκεια του μήνα πρόληψης προβλημάτων όρασης και τυφλότητας, που καλύπτει την χρονική περίοδο από 20 Σεπτεμβρίου έως 20 Οκτωβρίου για το 2002, αλλά και κάθε επόμενου με διαφορετικό θέμα κάθε φορά. Αυτός ο μήνας πρόληψης έχει καθιερωθεί για την ανάπτυξη του προγράμματος αυτού διότι την περίοδο αυτή συμπίπτει και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων για τον εορτασμό των *Διεθνών Ημερών για τις παθήσεις του Αμφιβληστροειδή* (τελευταίο Σαββατοκύριακο κάθε Σεπτεμβρίου) και του *λευκού μαστουινιού* (15 Οκτώβρη).

Σύμφωνα με τα ανωτέρω το ΚΕΑΤ με αλληλογραφία με τα αρμόδια Υπουργεία και τους συνεργαζόμενους φορείς ζήτησε τις σχετικές άδειες (εγκρίσεις σκοπιμότητας για την αποδοχή και υλοποίηση του προγράμματος για δεύτερη συνεχή περίοδο και την διαμόρφωση του σχετικού φακέλου) και οι οποίες συνημμένες σας κοινοποιούνται με την παρούσα επιστολή, προκειμένου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη και εύρυθμη λειτουργία του προγράμματος.

Στα πλαίσια της εφαρμογής του προγράμματος «Πρόληψη προβλημάτων όρασης και τυφλότητας ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ» και της καθιέρωσης του σε εθνικό επίπεδο και κατά συνέπεια του μήνα πρόληψης της τυφλότητας για την περίοδο από 20 Σεπτεμβρίου έως 20 Οκτωβρίου/κάθε έτους/ με αφετηρία το 2001 και συνέχισή του το 2002, σας ενημερώνουμε τα ακόλουθα:

1. Κατά την πρώτη εφαρμογή του προγράμματος, λόγω του πιλοτικού του χαρακτήρα και κατά συνέπεια της ανάγκης αξιολόγησής του, ως προς το υλικό και την εφαρμογή του, εκτιμήθηκε ότι έπρεπε να συμμετάσχουν τα Δημοτικά Σχολεία της χώρας από εξαθέσια και άνω. Αυτά αποτέλεσαν την πλειοψηφία των φορέων και υπηρεσιών που έλαβαν το σχετικό υλικό με

- στόχο την ανάπτυξη του προγράμματος «ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ». Συνολικά απεστάλησαν 6.500 φάκελοι.
2. Κατά την διάρκεια της εφαρμογής του πρώτου έτους του «ΟΥΡΑΝΙΟΥ ΤΟΞΟΥ» έγιναν διάφορες εκδηλώσεις, ενημερωτικές εκστρατείες για θέματα όρασης, αλλά και προετοιμασία επιπλέον υλικού για το πρόγραμμα. Επίσης έγινε και μία αρχική αδρή αξιολόγηση του προγράμματος, σύμφωνα με τα πρώτα – όχι όμως επαρκή – στοιχεία. Τα συμπεράσματα αυτά επισυνάπτουμε στην παρούσα επιστολή. **Δυστυχώς η οργανωτική επιτροπή δεν έλαβε το μεγαλύτερο μέρος από τα δελτία αξιολόγησης των σχολείων που εφάρμοσαν το πρόγραμμα, αλλά και πακέτα από τις υπηρεσίες υγείας (Νοσοκομεία – Κέντρα Υγείας) που εξέτασαν τα παιδιά που παραπέμφθηκαν από τους δασκάλους τους. Το γεγονός αυτό μας δυσκολεύει να αξιολογήσουμε με καλύτερο δυνατό τρόπο το πρόγραμμα, τόσο για να το βελτιώσουμε κατά τα επόμενα έτη στην εφαρμογή του, όσο και για να σχεδιάσουμε διάφορες μορφές παρέμβασης στις οικογένειες και τα παιδιά που έχουν ανάγκη στήριξης, αλλά και σε περιοχές της χώρας που αναζητούν ενημέρωση και εξειδικευμένη κατάρτιση σε θέματα πρόληψης και αποκατάστασης – ένταξης των ατόμων με προβλήματα όρασης.**
 3. Για το έτος 2002 (δεύτερο έτος εφαρμογής) το ΚΕΑΤ έχει εντάξει στο πρόγραμμα «ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ»: **α) Τα Δημοτικά Σχολεία που είχαν συμμετάσχει στο πρόγραμμα αυτό το 2001, δηλαδή τα εξαθέσια και άνω. Αυτά θα λάβουν το φάκελο «Α» που θα περιλαμβάνει συμπληρωματικό υλικό και β) Όλα τα υπόλοιπα Δημοτικά Σχολεία της χώρας, από μονοθέσια ως και πενταθέσια, που εφόσον θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα από το 2002, θα λάβουν φάκελο με την ένδειξη «Β» που περιέχει το σύνολο του υλικού ώστε να εξασφαλισθεί η συνέχεια στην εφαρμογή του προγράμματος.** Στο πρόγραμμα οπωσδήποτε συμπεριλαμβάνονται τόσο τα **Δημόσια όσο και τα Ιδιωτικά Δημοτικά Σχολεία** και παρακαλούνται οι Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης να μεριμνήσουν για αυτό και σε περίπτωση μη επάρκειας του σχετικού υλικού να απευθυνθούν στο ΚΕΑΤ.
 4. Στο σχεδιασμό του ΚΕΑΤ για τα επόμενα έτη είναι η επέκτασή του εν λόγω προγράμματος σε:
 - α) τα Νηπιαγωγεία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2003)
 - β) τους παιδικούς σταθμούς του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης της χώρας (2004)
 - γ) όλα τα Γυμνάσια της χώρας (2005)και ανάλογα με την θεματική του αντίστοιχου έτους θα εντάσσονται και άλλοι φορείς.
 5. Στο πρόγραμμα αυτό γίνεται **αδρή οφθαλμολογική εξέταση της Δευτέρας δημοτικού από τους δασκάλους των σχολείων** και παραπομπή για λεπτομερέστερη διάγνωση στις οφθαλμολογικές κλινικές των Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων (κατά προτεραιότητα) για το χρονικό διάστημα του μήνα πρόληψης. **Για τα παιδιά των άλλων τάξεων του σχολείου** μπορεί να αξιοποιηθεί το υλικό του φακέλου και το διαγνωστικό ΤΕΣΤ κατά την διάρκεια όλου του σχολικού έτους, παρέχοντας τα σχετικά στοιχεία όπως αυτά ζητούνται από το **στατιστικό δελτίο**. **Η διαδικασία της εφαρμογής του οφθαλμολογικού ΤΕΣΤ από τους εκπαιδευτικούς και η διαπίστωση τυχόν προβλημάτων όρασης προκειμένου να γίνει παραπομπή για ειδικότερη διάγνωση πρέπει να διέπεται από τα όσα ορίζονται για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (απόρρητο) από τις διατάξεις**

της ισχύουσας Νομοθεσίας για την προστασία των παιδιών και των οικογενειών τους από τυχόν στιγματισμό και περιθωριοποίηση.

6. Το πρόγραμμα «ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ» και ο σχετικός φάκελος θα αποσταλεί επιπλέον σε 200 περίπου Ειδικά Σχολεία και 150 Προνοιακούς Φορείς και Ιδρύματα (ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ) που καλούνται να συμμετάσχουν στην εφαρμογή του, για όλα τα παιδιά – άτομα με αναπηρίες που εξυπηρετούν, ανεξαρτήτων ηλικίας.
7. Το υλικό του προγράμματος «ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ» θα παραλάβουν επίσης οι ακόλουθοι φορείς: 150 Νοσηλευτικά Ιδρύματα, 200 Κέντρα Υγείας, 50 Σύλλογοι ΑΜΕΑ, 100 Διευθύνσεις- Τμήματα Υγείας- Πρόνοιας των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων (Νομιάτροι), 200 Διευθύνσεις και Γραφεία Εκπαίδευσης, 60 Ιατρικοί Σύλλογοι της χώρας, 200 Περιφερειακές Οργανώσεις της ΔΟΕ, όλες οι Διευθύνσεις Υγείας – Πρόνοιας των Περιφερειών της χώρας, τα Περιφερειακά Συστήματα Υγείας και τα 24 Κέντρα Εκπαίδευσης Κατάρτισης και Κοινωνικής Υποστήριξης των ΑΜΕΑ (ΚΕΚΥΚΚΑΜΕΑ). Επί πλέον το υλικό θα κοινοποιηθεί σε όλους τους συνεργαζόμενους φορείς και συλλόγους ατόμων με προβλήματα όρασης. *Όλοι οι ανωτέρω φορείς παρακαλούνται σύμφωνα με τα όσα ορίζονται από το πρόγραμμα και το υλικό του φακέλου, να αναπτύξουν κάθε είδους δραστηριότητα ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης, πληροφόρησης προς τους γονείς, τα παιδιά, τους εκπαιδευτικούς και την κοινή γνώμη, με την οργάνωση κοινών εκδηλώσεων, τόσο σε επίπεδο σχολείων όσο και σε επίπεδο Δήμων και Νομαρχιών.*
8. Ιδιαίτερη προσοχή να δοθεί στις οδηγίες εφαρμογής του ΤΕΣΤ για την εκτίμηση της οπτικής οξύτητας, ώστε να εκτελεστεί ορθά και έγκυρα, ιδιαίτερα ως προς τον τρόπο που θα κρατά ο δάσκαλος το ΤΕΣΤ και θα γυρίζει τις σελίδες του προς τον μαθητή ή τον ίδιο, ανάλογα με την ηλικία του μαθητή, καθώς και η ακριβής μεταφορά των δεδομένων στο έντυπο που συμπληρώνεται. Επισημαίνουμε ότι το διαγνωστικό ΤΕΣΤ θα πρέπει να εφαρμόζεται σε κάθε παιδί χωρίς την ταυτόχρονη παρουσία των άλλων, σε περιβάλλον ήσυχο, ασφαλές και χαλαρό με μέτριο φωτισμό (όχι πολύ δυνατό, ούτε πολύ σκοτεινό).
9. **Οι Φορείς Υγείας και Πρόνοιας** που θα συμμετάσχουν σε διάφορες φάσεις του προγράμματος (διάγνωση, ενημέρωση, κ.α.) καλούνται να συνεργαστούν σε κάθε επίπεδο με τους φορείς εκτέλεσης του προγράμματος της περιοχής τους, να συμπληρώσουν το ειδικό έντυπο για την οφθαλμολογική εξέταση των παιδιών (οφθαλμίατροι) και να αποστείλουν την τελευταία σελίδα του τριπλότυπου στο ΚΕΑΤ (όπως ορίζεται από το σχετικό έντυπο οδηγιών), συμπληρώνοντας και το ανάλογο στατιστικό δελτίο.
10. Στο έντυπο της παρουσίασης του προγράμματος ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ υπάρχει συνοπτικός κατάλογος των φορέων – συλλόγων που ασχολούνται με τα άτομα με προβλήματα όρασης, από τους οποίους μπορούν να ζητηθούν πληροφορίες και να παραπεμφθούν περιστατικά για κοινωνική, εκπαιδευτική στήριξη κ.λ.π.
11. Οι φορείς που θα παραλάβουν τον φάκελο του υλικού (Δημοτικά Σχολεία, Ειδικά Σχολεία, Προνοιακά Ιδρύματα) και που θα εφαρμόσουν το οφθαλμολογικό ΤΕΣΤ **παρακαλούνται να αρχειοθετήσουν το σχετικό υλικό ώστε να είναι δυνατή η επανάληψη της οφθαλμολογικής αξιολόγησης στα πλαίσια του προγράμματος ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ για κάθε επόμενο έτος.** Σε περίπτωση που καταστραφεί μέρος του υλικού να απευθύνεστε στο ΚΕΑΤ για την αναπλήρωσή του. Σε περίπτωση που δεν

είναι αρκετός ο αριθμός των εντύπων που συμπληρώνονται από τον δάσκαλο, μπορούν να φωτοτυπηθούν αυτά για την ποσότητα που απαιτείται. Αντίστοιχα τα νοσηλευτικά ιδρύματα που θα εξετάζουν τα παιδιά και θα συμπληρώνουν το ειδικό έντυπο οι οφθαλμίατροι των κλινικών, μπορούν να ζητούν επιπλέον τα τριπλότυπα έντυπα που απαιτούνται από το ΚΕΑΤ.

12. Παρακαλούνται οι φορείς που συμμετέχουν στο πρόγραμμα να συμπληρώσουν το στατιστικό δελτίο και το φύλλο αξιολόγησης του προγράμματος και να το αποστείλουν στο ΚΕΑΤ για το μέρος που τους αναλογεί μέχρι της 31 Οκτωβρίου 2002. Τα Ειδικά σχολεία, τα Προνοιακά και Νοσηλευτικά Ιδρύματα να το συμπληρώνουν μεμονωμένα.

Για τα Δημοτικά Σχολεία να συλλέγονται τα στατιστικά δελτία από τις Διευθύνσεις και τα Γραφεία Εκπαίδευσης, ώστε να αποστέλλονται συγκεντρωτικά για την περιοχή που εποπτεύουν. Σε περίπτωση που προκύψουν νέα στοιχεία (από εξέταση παιδιών σε νοσοκομεία ή από οργάνωση εκδηλώσεων κ.α.). Πέραν της 31^{ης} Οκτωβρίου 2002 παρακαλούνται οι φορείς να αποστείλουν τα νέα στατιστικά δελτία μόνο για τις νέες περιπτώσεις έως 31-12-02.

Η συμπλήρωση των ανωτέρω εντύπων είναι απαραίτητη για τη βελτίωση του προγράμματος και για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων, ώστε να είναι αποτελεσματικότερη η εφαρμογή και η διεύρυνσή του τα επόμενα έτη και να συμβάλλει στο σχεδιασμό εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής για τα άτομα με προβλήματα όρασης σε διάφορα επίπεδα.

Το ΔΣ του ΚΕΑΤ, προσβλέποντες, χάρις εις την συνεργασία σας στην επιτυχία του προγράμματος είναι στην διάθεσή σας για κάθε πληροφορία.

ΣΥΝΗΜΜΕΝΑ: Α) Αξιολόγηση προγράμματος για το 2001
Β) Άδειες - Εγκρίσεις

ΓΙΑ ΤΟ Δ.Σ. ΤΟΥ Κ.Ε.Α.Τ.
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ & ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΤΥΦΛΩΝ (Κ.Ε.Α.Τ.)
Ν.Π.Δ.Δ. (Π.Δ.) 265/1979
(ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΟΥ Τ. ΣΩΜΑΤ. "ΟΙΚΟΣ ΤΥΦΛΩΝ")

Καλλιθέα 7/10 / 2003

Αριθ. Πρωτοκόλλου 2356 Προτεραιότητας

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ :
ΤΜΗΜΑ : Κοιν. Τηλεεξ. Τηλεφωνία
Ταχ. Δ/ση : Ελευθ. Βενιζέλου 210 - Καλλιθέα
Πληροφορίες : Μ. Παναγιώτου
Τηλέφωνο : 210 9516139

ΠΡΟΣ

Τ.Ε.Ι.
Ηρακλείου
Σχολή: Σ.Ε.Π.
Τμήμα: Κοιν. Εργασίας

ΘΕΜΑ :
ΣΧΕΤ. :

Σας γνωρίζουμε ότι είλαβιε μια διάθεση σας
προυβιένου οι σπουδάστριες του φάλατος σας
κυρίες Ντισζέτα Παναγιώτου ή Αθανασία Κοτσιώτου
να διεξάχουν έρευνα για μια ευρόνεια της
ητυμιακής εργασίας τους, όπως ζόγω ειδικών
τεχνικών προβλημάτων - μετακίνηση όρων των
υπερεκείων του κέντρου σε άλλο κτίριο - είναι
αδύνατη η πρόσβαση στο Αρχείο ως
Κοιν. Τηλεεξ. Τηλεφωνία, αυτό το υφόνιο διάβητε

Π. Δ, 265 / 79

ΚΕΑΤ / Ν 70 Δ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Η. 17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1979

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
74

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

- 1) Έγκριση έξις ήμισυς διετίας νοσηλευτικού προσωπικού Πανεπιστημιακών Νοσοκομείων... 1
- 2) Πρωτόκολλο Ν.Π.Δ.Δ. επί της έπικουρίας «Κέντρου Επισκευασίας και Αποκαταστάσεως Τυφλών» λειτουργίας του Οργανισμού αυτού... 2
- 3) Αποκαταστάσεως διατάξεων των εν λόγω Κέντρων επί των διατεταγμένων μεταρρυθμίσεων του άρθρου 24 της έρβ. Α/20998/3079/1968 επί της του Υπουργού Συγκοινωνιών... 3

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

- 4) Αποφάσεις των έξις χρηματοδοτήσεως του Οργανισμού Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης δια διατάξεων του προγράμμου έτους... 4

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 264

Επί της έπικουρίας έξις ήμισυς διετίας νοσηλευτικού προσωπικού Πανεπιστημιακών Νοσοκομείων.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπό όψει:

- α) Διατάξεις του άρθρου 20 παρ. 3) του Π.Δ. 611
- β) Κωδικοποίησε άρθρων κείμενο επί τίτλων «Καθήκοντων Ιατρικών Διατάξεων των αναγκαίων επί κατώτατων των διατάξεων του Δημοσίου Ν.Π.Δ.Δ.» κτλ.

Τη έρβ. 32 1979 προεδρία του Συγκοινωνιακού οργανισμού της Υπουργού Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανέλου και Έθνική Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Αθήνα, ήμισυς:

α) έπικουρία έξις ήμισυς διετίας επί της έπικουρίας ΑΠ' Ε ΜΕ έξις ήμισυς διετίας έπικουρίας επί κατώτατων των Πανεπιστημιακών Νοσοκομείων.

Επί της Υπουργού Έθνική Παιδείας και Θρησκευμάτων έπικουρία επί έπικουρίας και έπικουρίας του κατώτατου Πανεπιστημιακού Διατάξεων.

Επ' Αθήνας, η 5 Απριλίου 1979

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΕΞΩ ΓΑΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΩΝΣΤ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ

ΝΟΜΟΚΛΗΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΔΟΣΙΑΔΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 265

Επί της έπικουρίας Ν.Π.Δ.Δ. επί της έπικουρίας «Κέντρου Επισκευασίας και Αποκαταστάσεως Τυφλών» και λειτουργίας του Οργανισμού αυτού.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπό όψει:

1) Τις διατάξεις:

α) Του άρθρου 1 παρ. 3-4 του Ν.Δ. 3703/57 περί συμπλήρωσεως και τροποποίησεως της Νομοθεσίας περί Πρωθυπουργού και Παιδείας Έπικουρίας (ΦΕΚ 84/1957), ως τροποποιήσεως δια του άρθρου 11 του Ν. 4227/62 (ΦΕΚ 49/1962).

β) Του άρθρου 12 παρ. 2 του Νόμου 400/1976 περί Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργείων (ΦΕΚ 203/76) και του άρθρου 15 του Π.Δ. 770 1975 περί διαρθρώσεως του Υπουργικού Προεδρία Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 248/75).

γ) Του άρθρου 36 παρ. 4 του Ν.Α. 203/1930 περί τροποποίησεως συμπλήρωσεως και κωδικοποίησεως των Νόμων περί έπισημοποίησης και διατάξεων των επί το Κράτος και επί των κωδικοποίησεως συμπλήρωσεως και κωδικοποίησεως διατάξεων επί διατάξεων.

δ) Του άρθρου 15 του Ν.Δ. 1111/1972 περί Φορητού Συγκοινωνιακού (ΦΕΚ 23 1972).

α) Τού άρθρου 18 παρ. 3 τού Ν.Δ. 1265/1972 περί Αρρώτιων Ψίτων και ρυθμίσεις διαλόγου Αρρώτων με την κατάσταση των Ψωμάτων υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (Φ.Ε.Κ. 2/16/76).

στ) Τού άρθρου 18 τού Ν.Δ. 1265/1972 περί Ελέγχου των δαπανών του Κράτους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως και των άλλων Ν.Π.Δ.Δ., ως και των λειτουργισμών των δημοσίων υπαλλήλων και παρακολούθησής των εσόδων των (Φ.Ε.Κ. 197/1972).

2. Τās από 9.12.1977 και 30.6.78 αποφάσεις τής Γενικής Συνελεύσεως τού Σωματίου «Οίκος Τυφλών».

3. Τήν υπ' αριθ. 121/16.2.1979 γνωμοδότησιν τού Συμβουλίου τής Επικρατείας, προτάσει των Υπουργών Προεδρίας Κυβερνήσεως, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Κοινωνικών Υπηρεσιών και Υπουργού Οικονομικών, άπαιτούμενη :

Άρθρον 1.
Σύστασις.

1. Συστήσεται Ν.Π.Δ.Δ. υπό τήν επωνυμίαν «Κέντρον Εκπαιδύσεως και Αποκαταστάσεως Τυφλών» (ΚΕΑΤ), έδρουν εν Αθήναις και τελούν υπό τήν έποπτείαν τού Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών.

2. Ομοίως συνστήσονται ενά εν περιφερειακών Γραφείων εις έκαστην έδραν Νομού, τά όποια υπάγονται εις τήν εν Αθήναις Κεντρικήν Υπηρεσίαν.

Η έναρκής λειτουργία των, όρίζεται δι' αποφάσεως τού Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών μετά πρότασιν τού Διοικητικού Συμβουλίου τού ΚΕΑΤ και άναλόγως των Οικονομικών δυνατοτήτων αυτού.

3. Πρωτακμένων Φιλανθρωπικών Σωματείων ή Ίδρυμάτων, εις περιφέρειας ένθα έχουσι συσταθή, περιφερειακά γραφεία ή έναρκής τής λειτουργίας τούτων συντελείται κατά τήν αποφάσεως τού Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών, εκδιδομένης κατόπιν αίτήσεως τής Γενικής Συνελεύσεως των Σωματείων ή τής Διοικήσεως των Ίδρυμάτων.

Άρθρον 2.
Σκοπός.

1. Σκοπός τού Κ.Ε.Α.Τ. είναι :

α) Η κάλυψις και αντιμετώπισις των εκπαιδευτικών, επαγγελματικών και πνευματικών αναγκών των τυφλών από βρεφικής ήλικίας και μέχρι πλήρους άποκαταστάσεως διά τής ένταξεως αυτών εις τήν κοινωνίαν ως ανεξαρτήτων και παραγωγικών μελών αύτης.

β) Η έφαρμογή συγχρόνων μεθόδων και προγραμμάτων εκπαιδύσεως, φυσικής και κοινωνικής προσαρμογής, ως και ή χρησιμοποίησις και χορήγησις ειδικών μέσων και όργάνων τής συγχρόνου τεχνολογίας και επιστήμης προς μείωσιν και εξάλειψιν των εν τής τυφλώσεως δυσκολιών ή ή ενός και άφ' έτέρου πρόσπλήρη, αξιοποίησιν των δυνατοτήτων των τυφλών.

γ) Η έρευνα γιά τήν βελτίωσιν μεθόδων άποκαταστάσεως και ή επιστημονική αντιμετώπισις των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων τής τυφλότητος, ως και όργάνωσις ένός συστήματος άναζητήσεως και ή καταγραφή των εν τή Χώρα τυφλών.

δ) Η διά τής καταλλήλου διαφωτίσεως και ενημερώσεως τής κοινωνίας γενικώς και ειδικότερον των έργοδοτών επί των πραγματικών ίκανοτήτων των τυφλών, καταπολέμησις των πάσης φύσεως ως προς αυτούς προκαταλήψεων και ή ως προς αυτούς κατάργησις κοινωνικών και νομικών κωλυμάτων επί σκοπώ τής εις αυτούς αναγνωρίσεως ίσων εύκαιριών και δυνατοτήτων προς πλήρη και ενεργόν συμμετοχήν των εις όλας τάς δραστηριότητας τής ζωής.

ε) Η πρόληξις τής τυφλότητος διά των πρόσφορων μεθόδων, ή διάβρωσις όφθαλμολογικών ελαττωμάτων και ή έγκαιρος θεραπεία όφθαλμολογικών παθήσεων, εις τάς περιπτώσεις είναι τούτου άπαιτούμενη.

στ) Η άρση καταλλήλου Ίδρυμάτων τούτων περιόχων διά τυφλώσεως ή όσπου λόγω παλαιάς ή νέου ήλικίας άξιν δύναται να ένταχθούν εις τά προγράμματα άποκαταστάσεως και χορήγουν ως έκ τούτων μόνον προνοίας.

2. Ειδικώς, διά τήν πραγματοποίησιν των άνωτέρω οικονομικών σκοπών των άφορούντων εις τήν πρόληξιν τής τυφλότητος και τήν εν γένει όφθαλμολογικήν υγείαν διαφωτισιν, διάβρωσιν όφθαλμολογικών ελαττωμάτων και θεραπειών των τυφλών, τό Κ.Ε.Α.Τ. δύναται να συμβληθώ με τήν Οφθαλμιατρίαν Αθηνών, διά τήν υπό τούτου παρεχόν των άναγκασιούτων επιστημονικών υπηρεσιών.

Άρθρον 3.
Διοίκησις.

1. Τό Κ.Ε.Α.Τ. διοικείται υπό ένακαμείο Διοικητικό Συμβούλιον συγκροτούμενον μετά των άναπληρωματικών μελών αύτου υπό τού Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών, επί τριετεί θητεί, και αποτελούμενου εξ : α) ένός Συμβούλου τής Επικρατείας, ως Προέδρου με άναπληρωτήν του, ως μέλους Παρέδρου τού Συμβουλίου Επικρατείας, β) ένός υπαλλήλου τού Υπουργείου Κοινων. Υπηρεσιών επί βαθμώ τούλάχιστον βω, γ) ένός υπαλλήλου τού Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων επί βαθμώ τούλάχιστον βω, δ) ένός υπαλλήλου τού Υπουργείου Οικονομικών επί βαθμώ τούλάχιστον βω, ε) ένός υπαλλήλου τού Υπουργείου Εργασίας επί βαθμώ τούλάχιστον βω στ) ένός όφθαλμιάτρου, ζ) δύο τυφλών και η) ένός Έλληνος πολίτου διακριθέντος εις τά έργα κοινωνικής προνοίας.

2. Τόν Σύμβουλον τής Επικρατείας και τόν άναπληρωτήν του Πρόεδρον όρίζει ή Πρόεδρος τού Συμβουλίου Επικρατείας. Τά υπό στοιχεία, β, στ, ζ και η μέλη τής προηγούμενης παραγράφου όρίζει ή Υπουργός Κοινων. Υπηρεσιών μετά των άναπληρωτών των ειδικότερον δι' τά υπό στοιχεία γ, δ, ε, στ, ζ και η τινάκων τυφλών υποβαλλόμενων αύτω υπό των Σωματείων των τυφλών, τά δι' υπό στοιχεία γ, δ και ε οί οικείου Υπουργού.

3. Τόν Πρόεδρον κωλυόμενον ή άπόντα άναπληροί εις τά καθήκοντά του ή κατά τήν πρώτην συνεδρίαν έπιλεγόμενος Αντιπρόεδρος.

4. Η θητεία των διοριζόμενων μελών εις άντικατάστασιν των δι' οιοδήποτε λόγον έξερχομένων τοιούτων διαρκεί διά τόν ύπόλοιπον χρόνον τής θητείας των άντικαθιστούμενων.

5. Νέη Γραμματεία τού Διοικητικού Συμβουλίου ένταλεί εις τόν υπαλλήλου τού Κ.Ε.Α.Τ. όρίζομενος υπό τού Προέδρου τού Διοικητικού Συμβουλίου.

6. Των συνεδριάσεων τού Διοικητικού Συμβουλίου μετέχει άνευ ύψφου ή Διευθυντής τού Κ.Ε.Α.Τ. άκόων χρόν, είσι, γητού επί των θεμάτων τής ήμερησίας διατάξεως.

7. Τό Διοικητικό Συμβούλιον συνεδριάζει τακτικώς δις τού μηνός, έκάκτωσ δι' έσάκις περιστασιατά άνάγκη ως έπισχε όσάκις ήθελε ζητηθή τούτο, δι' έγγραφου αίτήσεως τριών (3) τούλάχιστον μελών αύτου πάντοτε ήμεις τήν προσηλπίαι τού Προέδρου.

Άρθρον 4.
Λειτουργία Διοικητικού Συμβουλίου.

1. Τό Διοικητικό Συμβούλιον εύρίσκειται εν άπαιρία παρόντων εξ (6) μελών αύτου, εν οίς ή Πρόεδρος ή ή Αντιπρόεδρος, αι δι' αποφάσεις αύτου λαμβάνονται διά ύψησορίας, κατά πλειψηρίαν των παρόντων μελών, εν ίσοψηρι ενώσεως τής γνώμης ύπέρ ής έτάχθη ή ήψηρι τού Προέδρου ή τού Προεδρεύοντος.

2. Έν περιπτώσει συνάψεως δανείου, συμβιβασμού, καταργήσεως δικής, έγκρίσεως εκποίσεως άκινήτου περιουσίας και έγγραφως ύποθήκης ή άπαιτήσεως λαμβάνονται κατ' άπόλυτον πλειψηρίαν τού όλου ήριθμού των μελών. Είς περίπτωση μειψηφίας καταχωρεύονται εις τό πρακτικόν τής συνελεύσεως αι γνώμαι τής μειψηφίας.

3. Τά προς συζήτησιν θέματα καταχωρίζονται εις τήν ήμερησίαν διάταξιν, ήτις κοινοποιείται εις τάς

...των τρεις ημέρας τουλάχιστον πρὸ τῆς συνεδρίασης, κατὰ ἡμερησίαις διατάξεις συζητῶνται μόνον θέματα...

4. Τὰ πρακτικά ἐκάστης συνεδρίασης ἐπικυροῦνται ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κατὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίασιν...

Ἄρθρον 5.

Ἀρμοδιότητες τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀνήκει :

- α) Ἡ ἐποπτεία καὶ ἡ ἐλεγχος τοῦ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν ἐπιτελουμένου ἔργου.
β) Ἡ Διοίκηση καὶ διαχειρίσεις διὰ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν ἄπαυσι τῶν ὑποθέσεων τοῦ Ἰδρύματος κατὰ τὰς ἐκάστοτε κειμέναις διατάξεις.
γ) Ἡ κατ' ἀρχὴν ἐγκρισις τοῦ ἐτήσιου προϋπολογισμοῦ, ἰσολογισμοῦ καὶ ἀπολογισμοῦ τοῦ Ταμείου καὶ ἡ ὑποβολὴ αὐτῶν ἀρμοδίως πρὸς τελικὴν ἐγκρισιν.
δ) Ἡ ἐγκρισις τῶν διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἰδρύματος ἀπαιτούμενων δαπανῶν καὶ ἐντός τῶν ὁρίων τῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ.
ε) Ὁ διορισμὸς τοῦ πάσης φύσεως προσωπικοῦ, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κώδικος, ὡς αὐτὰ ἰσχύον προκειμένου περὶ ἑλλήνων Ν.Π.Δ.Δ. καὶ ἡ ἔκτασις ἐπ' αὐτοῦ τῶν ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε κειμένων σχετικῶν διατάξεων ἀνηκουσῶν εἰς τὸ Συμβούλιον ἀρμοδιοτήτων ὡς πρὸς τὰς ἐν γένει ὑπηρεσιακὰς μεταβολὰς τῆς καταστάσεως αὐτοῦ καὶ τὴν πελοερκικὴν ἐξουσίαν.
στ) Πᾶν θέμα, ἀφορῶν εἰς τὴν πορείαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἰδρύματος πληρὴν ἐκείνου δι' ἃ προβλέπεται δι' εἰδικῶν διατάξεων ἀρμοδιότης ὑφισταμένων ὀργάνων τοῦ Νομικοῦ Πρωτοτύπου.

Ἄρθρον 6.

Ἀρμοδιότητες Προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

- 1. Ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Ἀντιπρόεδρος ἢ τὸ εἰδικὸς ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐξουσιοδοτούμενον μέλος αὐτοῦ ἐκπροσωπεῖ νομίμως τὸ Κ.Ε.Α.Τ.
2. Ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Ἀντιπρόεδρος ὑπογράφει πᾶν ἐξερχόμενον ἔγγραφον πληρὴν ἐκείνου ἂντιν δι' ἐξουσιοδότησεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἢ βελοιν μεταβιβασθῆ εἰς τὸν Προισταμένον τῆς Διευθύνσεως τοῦ Κ.Ε.Α.Τ.
3. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ὑπογράφει μετὰ τοῦ Προισταμένου τῆς Διευθύνσεως τὰ ἐντάμματα πληρωμῆς καὶ τὰς ἐπιταγὰς.

Ἄρθρον 7.

Βασικὴ διάρθρωσις ὑπηρεσιῶν.

- Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Κ.Ε.Α.Τ. συγκροτοῦνται ὡς ἑξῆς:
α) Διευθύνσις Διοικήσεως.
β) Γραφεῖον Δικαστικόν.
γ) Σχολεῖον.

Ἄρθρον 8.

Διάρθρωσις Ἀρμοδιοτήτων Διευθύνσεως Διοικήσεως:

- 1. Τὴν Διεύθυνσιν Διοικήσεως συγκροτοῦν τὰ κατωθὶ Τμήματα καὶ αὐτοτελεῖ Γραφεῖα:
α) Τμήμα Προσωπικοῦ-Οἰκονομικοῦ.
β) Τμήμα Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπαγγελματικῆς Ἀποκαταστάσεως Τυφλῶν.

- γ) Τμήμα Ἱατροφαρμακευτικῶν ὑπηρεσιῶν.
δ) Τμήμα Ἐπιστημονικῶν Μελετῶν καὶ Ἑρευνῶν.
ε) Γραφεῖον Κοινωνικῆς Ἐργασίας.
στ) Γραφεῖον Γραμματικῆς καὶ Δημοσίων Σχέσεων.

2. Ἡ ἀρμοδιότης τῆς Διευθύνσεως Διοικήσεως ἀνάγεται εἰς τὰ κατωθὶ θέματα, κατανομόμενα μεταξὺ τῶν Τμημάτων καὶ Γραφείων ὡς ἑπεται :

α) Τμήμα Προσωπικοῦ-Οἰκονομικοῦ: Μέρημα διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κ.Ε.Α.Τ. Πᾶν θέμα ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐν γένει κατάστασιν τοῦ πάσης φύσεως προσωπικοῦ τοῦ Κ.Ε.Α.Τ.

Μέρημα διὰ τὴν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ν. 232/1975 ὡς οὗτος ἐκάστοτε ἰσχύει ἐπιμῶρσιν τοῦ πάσης φύσεως προσωπικοῦ.

Ἡ κατάρτισις καὶ παρακολούθησις τῆς ἐκτέλεσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κ.Ε.Α.Τ. καὶ ἡ μέρημα διὰ τὴν κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις τοῦ Διοικητικοῦ Ν.Π.Δ.Δ. πραγματοποιήσιν τῶν δαπανῶν καὶ ἐπιπλοήσιν τῶν ἀποδοχῶν καὶ λοιπῶν ἀποζημιώσεων τοῦ προσωπικοῦ.

Ἡ μέρημα διὰ τὴν στέγασιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κ.Ε.Α.Τ., ἡ προμήθεια, διαχειρίσις καὶ συντήρησις τῶν ἐφοδίων καὶ ὀκλήων τῶν ἀπαιτούμενων διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Κ.Ε.Α.Τ. Ἡ κατάρτισις τοῦ ἰσολογισμοῦ καὶ ἀπολογισμοῦ. Ἡ εἰσπραξις τῶν ἐκ πάσης αἰτίας ἐσόδων τοῦ Κ.Ε.Α.Τ.

Ἡ παρακολούθησις τῶν ἐπερχομένων μεταβολῶν ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ Κ.Ε.Α.Τ., ἡ διαφύλαξις τῶν τίτλων κτήσεως κινήτων καὶ παντὸς ἐν γένει τίτλων κτήσεως κεφαλαίων καὶ κινήτων ἀξιών ὡς καὶ παντὸς περιουσιακοῦ στοιχείου περιεχομένου εἰς τὸ Κ.Ε.Α.Τ. Ἐξ εἰσθητῶτε λόγου καὶ αἰτίας, ὡς καὶ τῶν ἀποδεικτικῶν στοιχείων πάσης ὑποχρεώσεως αὐτοῦ.

Ἡ τήρησις τῶν πάσης φύσεως στατιστικῶν στοιχείων. Ἐπίσης εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Τμήματος αὐτοῦ ἀνήκει καὶ ἡ λειτουργία μηχανηρίων, ραφίῶν καὶ πλυντηρίων, ὡς καὶ ἡ μέρημα διὰ τὴν συντήρησιν καὶ λειτουργίαν κτιρίων καὶ ἐγκαταστάσεων τοῦ Κ.Ε.Α.Τ.

β) Τμήμα Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπαγγελματικῆς Ἀποκαταστάσεως Τυφλῶν:

Ἡ κατάρτισις καὶ ἀντιμετώπισις τῶν ἐν Ἑλλάδι προβλημάτων τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Τυφλῶν, ἡ κατάρτισις βρογχοπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων καὶ μακροπρόθεσμων προγραμμάτων περὶ τούτων καὶ ἐν γένει πᾶν θέμα σχεῖον ἔργον μετὰ τὴν ἐκπαιδεύσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν Τυφλῶν.

γ) Τμήμα Ἱατροφαρμακευτικῶν ὑπηρεσιῶν: Ἡ παροχὴ Ἱατροφαρμακευτικῆς παραύλεσεως καὶ ἡ κατάρτισις προγραμμάτων προληπτικῆς καὶ κατασταλτικῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς τυφλότητος.

δ) Τμήμα Ἐπιστημονικῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν: Ἡ ἔρευνα καὶ μελέτη ἀπὸ πάσης πλευρᾶς (ἱατρικῆς, κοινωνικῆς, ἐπαγγελματικῆς κ.λ.π.) τῆς τυφλότητος καὶ τῶν συνεπειῶν τῆς.

ε) Γραφεῖον Κοινωνικῆς Ἐργασίας: Πᾶν θέμα ἀναφερόμενον εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ καθορισθέντα.

στ) Γραφεῖον Γραμματικῆς καὶ Δημοσίων Σχέσεων: Ἡ διακίνησις τῆς εἰσερχομένης καὶ ἐξερχομένης ἀλληλεπιδράσεως, ἡ τήρησις πρωτοκόλλων καὶ ἡ ρύθμισις παντὸς θέματος ἀναφομένου εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Διευθύνσεως τοῦ Ἀρχεῖου, τῶν γραφομηχανῶν καὶ τῆς κληροσύνης.

Ἡ μετὰ τῶν Ἀρχῶν καὶ τοῦ κοινῶ ἀνάπτυξις σχέσεων καὶ ἐνημέρωσις ἐπὶ τοῦ ἔργου ἀποστολῆς τοῦ Κ.Ε.Α.Τ.

Ἄρθρον 9.

Ἀρμοδιότητες Γραφείου Δικαστικοῦ.

Τὸ Γραφεῖον Δικαστικόν εἶναι ἀρμοδίον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δικαστικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Κ.Ε.Α.Τ. ἔστω τὴν ὑπαστασίαν τῶν πάσης φύσεως ὑποθέσεων του, τὴν ἐπιμέλειαν...

διεξαγωγήν αὐτῶν ὡς καὶ τὴν παροχὴν νομικῶν συμβουλῶν καὶ γνωμοδοτήσεων.

Ἄρθρον 10.

Ἀριστεύτητες Σχολείων.
Τὰ Σχολεῖα εἶναι ἰσοδύναμα διὰ πλάτος φάσεως ἐπαγγελματικῆς, τεχνικῆς καὶ στοιχειῶν, ἐκπαιδευτικῆς συμφέροντος πρὸς τὸ καταρτιζόμενον πρόγραμμα ὑπὸ τοῦ Τμήματος Ἐκπαιδευτικῆς καὶ φροντιστηριακῆς προετοιμασίαν τῶν αὐτῶν εἰς Σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδευτικῆς.

Ἄρθρον 11.

Διάρθρωσις θέσεων προσωπικοῦ.
Αἱ θέσεις τοῦ κλάδου φάσεως προσωπικοῦ διάρθρωνται κατὰ κλάδους, βαθμοὺς καὶ εἰδικότητα ὡς κατωθί :

I. ΜΟΝΙΜΟΙ ΘΕΣΕΙΣ

Κλάδος ΑΤ1 Διοικητικῆς-Λογιστικῆς :
Μία (1) θέσις ἐπὶ βαθμῶς 3ω-2ω.
Μία (1) θέσις ἐπὶ βαθμοῖς 8ω-4ω.
Διὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος ὡς δευτέρου αγωγικὸς βαθμὸς ὀρίζεται ὁ 3ος.

Κλάδος ΑΤ2 Διδακτικῆς :
Μία (1) θέσις ἐπὶ βαθμοῖς 3ω-2ω.
Μία (1) θέσις ἐπὶ βαθμοῖς 5ω-4ω.
Δύο (2) θέσεις ἐπὶ βαθμοῖς 8ω-6ω.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω θέσεων μία (1) θέσις ὀρίζεται εἰδικότητος μαθηματικῶν, δύο (2) θέσεις εἰδικότητος ἑλληνικῆς ἀγγλικῆς καὶ μία (1) θέσις φυσικῶν.

Κλάδος ΑΡ1 Διδακτικῆς-Παιδαγωγικῆς :
Μία (1) θέσις ἐπὶ βαθμῶ 3ω.
ἑξ (1) θέσεις ἐπὶ βαθμῶ 5ω-4ω.
ὅς (2) θέσεις ἐπὶ βαθμοῖς 9ω-6ω.

Κλάδος ΑΡ2 Διδακτικῆς Φυσικῆς Ἀγωγῆς-Μουσικῆς-Τεχνολογίας :
ἑξ (1) θέσεις ἐπὶ βαθμῶ 3ω.
ὅς (2) θέσεις ἐπὶ βαθμοῖς 5ω-4ω.
ἑξ (3) θέσεις ἐπὶ βαθμοῖς 9ω-6ω.

Κλάδος ΑΡ3 Κοινωνικῶν Λειτουργῶν :
ἑξ (1) θέσεις ἐπὶ βαθμοῖς 8ω-6ω.
ὅς ΜΕ1 Διοικητικῆς-Λογιστικῆς :
ἑξ (1) θέσεις ἐπὶ βαθμοῖς 5ω-4ω.

ὅς ΜΕ2 Ἐπιμελητηρίων Οἰκοτροφείων :
ἑξ (1) θέσεις ἐπὶ βαθμοῖς 5ω-4ω.
ὅς ΜΕ3 Ἐπιμελητηρίων Οἰκοτροφείων :
ἑξ (4) θέσεις ἐπὶ βαθμοῖς 10ω-6ω.

ὅς ΣΕ1 Κλητήρων-Θυρωρῶν-Νυκτοφυλάκων :
ἑξ (3) θέσεις ἐπὶ βαθμοῖς 12ω-8ω.

II. ΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙ ΕΜΜΙΣΘῶ ΕΝΤΟΛΗ

(1) θέσις Νομικοῦ Συμβούλου.
ΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΕΠΙ ΣΧΕΣΕΙ ΔΙΔΗΤΙΚΟΤΗΤΑΤΟΣ ΔΙΕΠΟΜΕΝΟΥ ΥΠΟ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΩΝ Ν.Δ. 385/69 ΚΑΙ 1198/72.

- (1) θέσις Εἰδικῶν Συμβούλων.
- (1) θέσις συντηρητοῦ κτιρίων.
- (1) θέσις Μαγείρων.
- (1) θέσις ραπτοῦ.
- (1) θέσις πλυντηρίων.
- (5) θέσις καθαριστηρίων.

Ἄρθρον 12.

Τυπικὰ προσόντα.
Ὡς ἐπὶ τὴν θέσιν τοῦ Εἰδικῶν Συμβούλου προσλαμβάνεται ὁ κεντημένος πτυχίον τυπογραφικῶν ἐπιστημονικῶν προσόντων.

εἰς θέσιν ἐπὶ ἐπιπέδῳ ἐντολῆ καὶ ἐπὶ σχέσει ἰδιωτικοῦ δικαίου ὀρίζονται ὡς κατωθί :

I. ΜΟΝΙΜΟΙ ΘΕΣΕΙΣ

Διὰ τὴν θέσιν τοῦ Κλάδου ΑΤ1 Διοικητικῆς-Λογιστικῆς : Πτυχίον εὐαρέστου τμήματος Νομικῆς Σχολῆς ἡμεδαπῶν Πανεπιστημίων ἢ τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν ἢ τῆς Πρυτανείου Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν ἢ Ἀνωτάτης Νομηχανικῆς Σχολῆς ἢ ἰσοδύναμον πτυχίον τῆς ἀλλοδαπῆς.

Διὰ τὸν δευτέρου εἰσαγωγικῶν βαθμῶν (5ω) ὡς ἐπὶ πλέον τυπικῶν προσόντων διαρισμοῦ, πλὴν τοῦ ὡς ἄνω ἀπαιτεῖται καὶ ἀρτία γνώσις τῆς ἀγγλικῆς ἢ γαλλικῆς ἢ γερμανικῆς γλώσσας ὡς καὶ δεκαεπταετής προπαρασκευαστικῆς πτυχίον τοῦ Κλάδου τούτου προσηρμόντος ἀποδεδεικνύμεναι.

Διὰ τὸν δευτέρου εἰσαγωγικῶν βαθμῶν (5ω) ὡς ἀνοτάτου ἔργου ἡλικίας διαρισμοῦ ὀρίζεται τὸ πεσσαρκασιῶν (40ω).

Διὰ τὰς θέσεις τοῦ Κλάδου ΑΤ2 Διδακτικῆς :
Διὰ τὰς θέσεις τῶν καθηγητῶν τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν, πτυχίον μαθηματικῆς ἢ φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς ἡμεδαπῶν Πανεπιστημίων ἢ ἰσοδύναμον πτυχίον Σχολῆς τῆς ἀλλοδαπῆς.

Διὰ τὰς θέσεις τῶν καθηγητῶν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἀγγλικῆς φιλολογίας, πτυχίον ἑλληνικῆς ἢ ἀγγλικῆς φιλολογίας ἡμεδαπῶν Πανεπιστημίων ἢ ἰσοδύναμον πτυχίον Σχολῆς τῆς ἀλλοδαπῆς.

Διὰ τὰς θέσεις τοῦ Κλάδου ΑΡ1 Διδακτικῆς-Παιδαγωγικῆς :
Πτυχίον Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας τῆς ἡμεδαπῆς.

Διὰ τὰς θέσεις τοῦ Κλάδου ΑΡ2 Διδακτικῆς Φυσικῆς Ἀγωγῆς-Μουσικῆς-Τεχνολογίας :
Διὰ τὴν θέσιν εἰδικότητος Φυσικῆς Ἀγωγῆς, πτυχίον Γυμνασιακῆς Ἀκαδημίας. Διὰ τὰς θέσεις εἰδικότητος Μουσικῆς, πτυχίον ἀνεγνωρισμένης Ἀνωτέρας Σχολῆς Μουσικῆς τῆς ἡμεδαπῆς ἢ ἰσοδύναμον πτυχίον Σχολῆς τῆς ἀλλοδαπῆς. Διὰ τὰς θέσεις εἰδικότητος Τεχνολογίας, πτυχίον Ἀνωτέρας Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς τῆς ἡμεδαπῆς ἢ ἰσοδύναμον πτυχίον τῆς ἀλλοδαπῆς.

Διὰ τὴν θέσιν τοῦ Κλάδου ΑΡ3 Κοινωνικῶν Λειτουργῶν :
Πτυχίον ἀνεγνωρισμένης Ἀνωτέρας Σχολῆς Κοινωνικῆς Ἐργασίας καὶ ἀδεια ἀσχόλησις τοῦ ἐπαγγέλματός.

Διὰ τὰς θέσεις τοῦ Κλάδου ΜΕ1 Διοικητικῆς-Λογιστικῆς : Ἀπολυτήριον Λυκείου ἢ ἐξαταξίου Γυμνασίου ἢ ἄλλου ἰσοδύναμου Σχολείου.

Διὰ τὰς θέσεις τοῦ Κλάδου ΜΕ2 Ἐπιμελητηρίων Οἰκοτροφείων : Ἀπολυτήριον Λυκείου ἢ ἐξαταξίου Γυμνασίου ἢ ἄλλου ἰσοδύναμου Σχολείου.

Διὰ τὰς θέσεις τοῦ Κλάδου ΣΕ1 Κλητήρων-Θυρωρῶν-Νυκτοφυλάκων : Ἀπολυτήριον Δημοτικῶν Σχολείων.

II. ΕΠΙ ΕΜΜΙΣΘῶ ΕΝΤΟΛΗ

Νομικῶν Συμβούλων προσλαμβάνεται Δικηγόρος πρὸς τὴν ἐπίσημην ἀσκουμένην κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τὰ πρὸς τούτου ἀπαιτούμενα ἐπιστημονικὰ καὶ ἠθικὰ προσόντα. ἔργον δὲ καὶ πενταετῆ προπαρασκευαστικῆς ἐπιπέδου ἴδρυμα.

III. ΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΕΠΙ ΣΧΕΣΕΙ ΔΙΔΗΤΙΚΟΤΗΤΑΤΟΣ ΔΙΕΠΟΜΕΝΟΥ ΥΠΟ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΩΝ Ν.Δ. 385/1969 ΚΑΙ 1198/1972.

Ἐπὶ τὴν θέσιν τοῦ Εἰδικῶν Συμβούλου προσλαμβάνεται ὁ κεντημένος πτυχίον τυπογραφικῶν ἐπιστημονικῶν προσόντων.

τὰς λοιπὰς θέσεις ἀπολυτήριον Δημοτικῶν Σχολείων ἀνάλογος ἐμπειρία προσιδάξουσιν εἰς τὴν ἀντιστοιχοῦσάν αὐτῆτα προσηκόντως ἀποδεικνυμένη.

Ἄρθρον 13.

Προϊστάμενοι ὑπηρεσιῶν - Ἀναπλήρωσις.

1. Τῆς Δ/νσεως Διοικήσεως προῖσταται ὁ ἐπί βαθμοῦ 2ου ὑπάλληλος τοῦ Κλάδου ΑΤ1 Διοικητικῶν - Λογιστικῶν. Τούτων ἐλλείποντα, ἀπόντα ἢ κωλύομενον ἀναπλοῦ ὁ ἐπί βαθμοῦ 8ου-4ου ὑπάλληλος τοῦ ἐν λόγῳ Κλάδου.

2. Τοῦ Τμήματος Ἑκπαιδευτικῶν προῖσταται ὁ ἐπί βαθμοῦ 1ου τοῦ Κλάδου ΑΤ2 Διδακτικῶν. Τούτων ἐλλείποντα, ἀπόντα ἢ κωλύομενον ἀναπληροῦ ὁ κατὰ βαθμὸν ἀνωτέρου καὶ ἐπί ἰσοβάθμιον ὁ ἀρχαιότερος ὑπάλληλος τοῦ κλάδου τούτου, κατὰ τὰς περὶ προβαθμιατικῆς διατάξεως τοῦ ἔργου 31 τοῦ Ν. 434/1976.

3. Τοῦ Τμήματος Ἰατροφαρμακικῶν καὶ ὑπηρεσιῶν πωλεῖται ὁ ὑπὸ Διοικητικῶν Συμβουλίων ἐπιλεγόμενος. Τὸ κληρικτικὸν Συμβούλιον ἐρίζει καὶ τὸν νόμιμον αὐτοῦ ἀπληροῦσιν.

4. Τοῦ Τμήματος Ἐπιστημονικῶν Μελετῶν προῖσταται ἐπὶ σχέσει ἰδιωτικῶν δικαίων εἰδικὸς Σύμβουλος. Εἰς περίπτωση ἐλλείψεως, ἀπουσίας ἢ κωλύματος τούτου, ὁ ἐπιμετρεσθεὶς ἀναπληρωτὴς του ἐρίζεται ὑπὸ τοῦ Διοικητικῶν Συμβουλίου.

5. Τοῦ Γραφείου Κοινωνικῆς Ἐργασίας προῖσταται ὁ ἐπί βαθμοῦ 8ου-6ου ὑπάλληλος τοῦ Κλάδου ΑΡ3 Κοινωνικῶν ἔργων. Εἰς περιπτώσιν ἐλλείψεως, ἀπουσίας ἢ κωλύματος τούτου, ὁ νόμιμος ἀναπληρωτὴς του ἐρίζεται ὑπὸ τοῦ Διοικητικῶν Συμβουλίου.

6. Τοῦ Γραφείου Γραμματείας καὶ Δημοσίων Σχέσεων προῖσταται ὁ ἐπί βαθμοῦ 5ου-4ου ὑπάλληλος τοῦ Κλάδου Β1 Διοικητικῶν - Λογιστικῶν. Τούτων ἐλλείποντα, ἀπόντα κωλύομενον ἀναπληροῦ ὑπάλληλος ἐπί βαθμοῦ 6ου ἢ 7ου 8ου ἢ 9ου ἢ 10ου τοῦ ὡς ἔνω Κλάδου.

7. Τοῦ Γραφείου Δικαστικῶν προῖσταται ὁ ἐπί ἐπιπέδου τοῦ 1ου ὑπάλληλος. Εἰς περιπτώσιν ἐλλείψεως, ἀπουσίας ἢ κωλύματος τούτου, ὁ νόμιμος ἀναπληρωτὴς του ἐρίζεται πρὸς τοῦ Διοικητικῶν Συμβουλίου.

8. Τοῦ Σχολείου προῖσταται ὁ ἐπί βαθμοῦ 3ου-2ου ὑπάλληλος τοῦ Κλάδου ΑΤ2 Διδακτικῶν. Τούτων ἐλλείποντα, ἀπόντα ἢ κωλύομενον ἀναπληροῦ ὁ κατὰ βαθμὸν ἀνωτέρου καὶ ἐπί ἰσοβάθμιον ὁ ἀρχαιότερος ὑπάλληλος τῶν Διδακτικῶν Κλάδων, κατὰ τὰς περὶ προβαθμιατικῆς διατάξεως τοῦ ἔργου 31 τοῦ Ν. 434/1976.

Ἄρθρον 14.

Ἐπιτελικὴ ἐπιτροπεία.

Εἰς τὴν ἔνωσιν τῆς ἐπιτροπέας περιλαμβάνεται καὶ α) ἡ ἔγκριστις τοῦ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ τοῦ Κ.Ε.Α.Τ., β) ἡ ἔγκριστις τοῦ ἐτήσιου προϋπολογισμοῦ, τοῦ ἀπολογισμοῦ καὶ ἰσολογισμοῦ καὶ γ) ἡ ἔγκριστις πάσης πράξεως συνεπιλεγμένης ἀπαιτούμενην δικαιοσύνην ἢ ἀνάγκην ὑποχρεώσεων ἢ πραγματοποιήσεων ἐν γένει ἀπάντης ποσῶς ἕως τῶν ἀρχ. 10.000.000.

Ἄρθρον 15.

Ἐσωτερικὸς Κανονισμὸς.

Ἄπαντα τὰ λεπτομερέστερα θέματα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν κανονικὴν καὶ ἐξωτερικὴν λειτουργίαν τοῦ Κ.Ε.Α.Τ. ὡς καὶ τὰ κληρικτικῶν τῶν ἐν τῷ Ν.Π.Δ.Δ. ἐργαζομένων συντάσσονται διὰ ἐπιτελικῶν κανονισμῶν τοῦ Ἰδρύματος, συντάσσονται

Ἄρθρον 16.

Προληπτικὸς ἔλεγχος.

Ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως δαπανῶν τοῦ Κ.Ε.Α.Τ. ἐπιτελεῖται προληπτικὸς ἔλεγχος ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικῶν Συμβουλίου κατὰ τὰς οὐσίας περὶ ἀσκήσεως προληπτικῶν ἐλέγχων ἐπὶ τῶν Ν.Π.Δ.Δ. διατάξεις.

Ἄρθρον 17.

Περουσιᾶ Φιλανθρωπικοῦ Σωματείου αὐθιγῶν Ἑργαζομένων.

1. Κατόπιν τῶν ἀπὸ 9.12.1977 καὶ ἀπὸ 30.6.1978 ἀποφάσεων τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Φιλανθρωπικοῦ Σωματείου αὐθιγῶν Ἑργαζομένων ἐν Καλλιθέτῃ, δι' ἧν ἐλήφθησαν ἀποφάσεις ἀλλοιώσεως τοῦ Σωματείου τούτου, τὸ διὰ τῶν παρόντων συνστάσεων Ν.Π.Δ.Δ. συναρτῶν τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἀλλοιωμένου Σωματείου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος.

Ἄπαντα ἡ κινήσις καὶ ἀκίνησις περουσίων αὐτοῦ μεταβιβάζεται εἰς τὸ συνιστάμενον Ν.Π.Δ.Δ. καὶ δαπάναι διοικήσεως καὶ λειτουργίας τοῦ ἴσίου θὰ ἀντιμετωπίζονται ἐν τῶν πόρων αὐτοῦ, ἔνευ ἐπιβουλεύσεως τοῦ Κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

2. Κληροδοσίαι καὶ κληρονομίαι κατακληρονομήσει, καταλειπόμενα ἢ κατακληρονομηθέντα ὑπὲρ τοῦ πάσαι ποτὲ Σωματείου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν αὐθιγῶν Ἑργαζομένων θεωροῦνται ὡς ἀρτέμενα ὑπὲρ τοῦ Ν.Π.Δ.Δ. ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Κ.Ε.Α.Τ.

Περουσιᾶκὰ στοιχεῖα περιεχόμενα εἰς τὸ Νομικὸν τούτου πρόσωπον καὶ προσερχόμενα ἐν κληρονομικῶν, κληροδοσιῶν καὶ δωρεῶν, διέπονται ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Α.Ν. 2039/291 ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη καὶ συναλληρόθη μετ' ἐπιτελικῶν ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐν τῷ Ἰδρύματι τούτῳ, ὑπάγεται ἢ ἐπιπλέον τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Οἰκονομικῶν.

Συμβάσεις συναφθεῖσαι πρὸς τρίτους παρὰ τοῦ δικαίου θέντος Σωματείου, ἐξακολουθοῦν ἰσχύουσαι δεσμεύουσαι τὸ Κ.Ε.Α.Τ.

Ἄρθρον 18.

Μεταβατικὴ διάταξις.

1. Τὸ κατὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος ὑπηρετιῶν προσωπικῶν εἰς τὸ Φιλανθρωπικὸν Σωματείου αὐθιγῶν Ἑργαζομένων ἐντάσσεται εἰς θέσεις τοῦ Κ.Ε.Α.Τ. σύμφωνα πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἔργου 1 τοῦ Ν.Δ. 3703/57 καὶ τοῦ ἔργου 10 τοῦ Ν.Δ. 287/74.

2. Διὰ τοὺς τυχόν κατὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος ὑπηρετιῶν εἰς θέσεις μὴ προβλεπόμενας ὑπὸ τούτου ἢ εἰς θέσεις τῶν ἴσίων τροποποιεῖται ἐπὶ τὸ ἀρτιμενέστερον ἢ διαβάθμιον, διατηροῦνται προσωρινῶς ἰσχύουσαι θέσεις, προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ μέχρι τούδε ἰσχύοντος κανονισμοῦ, εἰς τὰς ἵσους κατατάσσονται ἐξελισσόμενοι κατὰ τὴν ἰσὺ αὐτοῦ προβλεπόμενης διαβάθμιον μέχρι τῆς καθ' ἑαυτὸν ἀπαιτούμενης ἀπογορησεῖς του ἐν τῆς ὑπηρεσίας, ἔνευ καὶ καταργοῦνται αὐτοδικαίως.

Ἐφ' ἧσιν ὑπηρετιῶν ὑπάλληλοι εἰς τὰς ὡς ἔνω προσωρινὰς θέσεις δὲν ἐπιτρέπεται ἢ πλήρως ἰσχυρῶν θέσεων ἀντιστοιχοῦ Κλάδου ἢ ἐπὶ σχέσει ἰδιωτικῶν δικαίων καὶ ἀντιστοιχοῦ μαθηλογοικῆς καταστάσεως.

Εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Κοινωνικῶν Ἑργαζομένων Ἰνστιτούτων ἀνατίθεται τὴν δημοσίευσιν καὶ τὴν ἐπιτελεσιν τοῦ παρόντος Προεδρικοῦ Διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῆς 6 Ἀπριλίου 1979.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

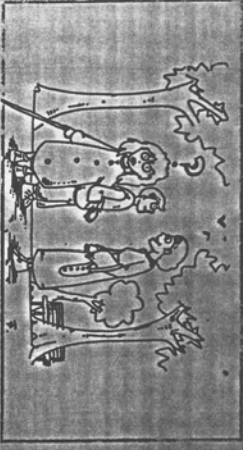
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ

ΟΙ ΤΡΟΠΟΙ

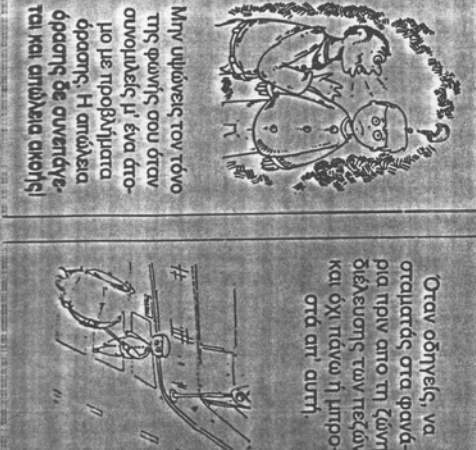
ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΛΟΝ ΠΑΙΔΙΑΙ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΜΑΤΩΝ ΚΩΝΣΤ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝ. ΒΑΡΦΙΤΣΙΩΤΗΣ

Συνάντηση μ' ένα δρομο με προβλήματα

Η κοινωνική επαφή με τυφλά δρομο δεν υπόκειται σε συγκεκριμένους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς. Είναι πολλές οι φορές όμως που η συνειδητοποίηση κάποιων στοιχειωδών αρχών από τους βλέποντες μπορεί να βοηθήσει. Παράδειγμα, παραθέτουμε κάποιες στοιχειώδεις αρχές κοινωνικής και κυκλοφοριακής αγωγής, η γνώση των οποίων προωθεί οποιαδήποτε μορφή επικοινωνίας και αιτιατά ιδιαίτερη μορφή στην καθημερινότητα ενός ατόμου με προβλήματα όρασης.

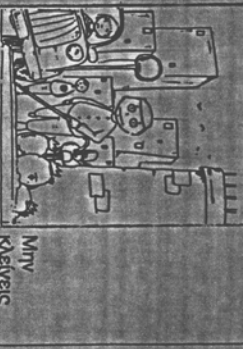

Όταν απευθύνεται σ' ένα δρομο με προβλήματα όρασης, να του μιλάς με τ' όνομά του, έτσι ώστε να είναι σίγουρος ότι αυτά που λες αναφέρονται σ' αυτόν. Αν συνοδεύεται, να μιλάς στον ίδιο για θέματα που τον αφορούν και όχι στο συνοδό του.

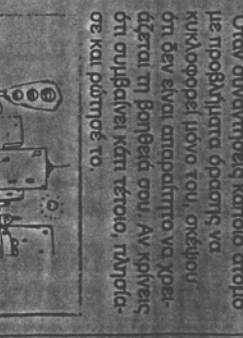

Μην μιλάσεις τον τόνο της φωνής σου όταν συνομιλάς μ' ένα δρομο με προβλήματα όρασης. Η ανάδραση και οι αντάλλαξις ακοής...

Όρασης. Ε, και;...

Μην κλείνεις τα πεζοδρόμια και τους δημόσιους χώρους με αντικείμενα που κινούνται ή θα έπρεπε να βολοκουντά εκεί (αυτοκίνητα, μηχανάκια, κούτες κλπ)

Όταν συναντήσεις κάποιο δρομο με προβλήματα όρασης να κυκλοφορεί μόνο του, σκέψου ότι δεν είναι απαραίτητο να χρειάζεται τη βοήθειά σου. Αν κρίνεις ότι συμβαίνει κάτι τέτοιο, τήνησε σε και πρώτος το.

Αν συνοδεύσεις κάποιο δρομο με προβλήματα όρασης, άφησε αυτό να σε πιώσει πάνω στο τον αυχένα, ενώ εσύ προχωράς μισό βήμα πιο μπροστά απ' αυτό. Όταν φτάσετε στο σημείο απ' όπου θα συνεχίσει μόνος του, φρόντισε να τον πληροφορήσεις για το πού ακριβώς βρίσκεται.

Όταν χρειαστεί να βοηθήσεις κάποιο δρομο με προβλήματα όρασης, φρόντισε ώστε οι οδηγίες που θα του δώσεις να είναι σαφείς. Αν σου ζητήσει να περυντάξεις μια διαδρομή του βάλει μόνος του ν' ακολουθήσει, γίνε συγκεκριμένος, π.χ. «θα προχωρήσεις ευθεία και θα στρίψεις στον τρίτο δρόμο αριστερά στην οδό Ασκήτην». Δείκα μέτρα πιο πίσω από τη στροφή είναι η στάση του Λεωφορείου που ζητάς. «Χι οδηγίες του τύπου: «Προχωράς ευθεία και έπειτα από 200 μέτρα βρισκείς την Ασκήτην. Κάνου εκεί είναι και η στάση του Λεωφορείου.»

